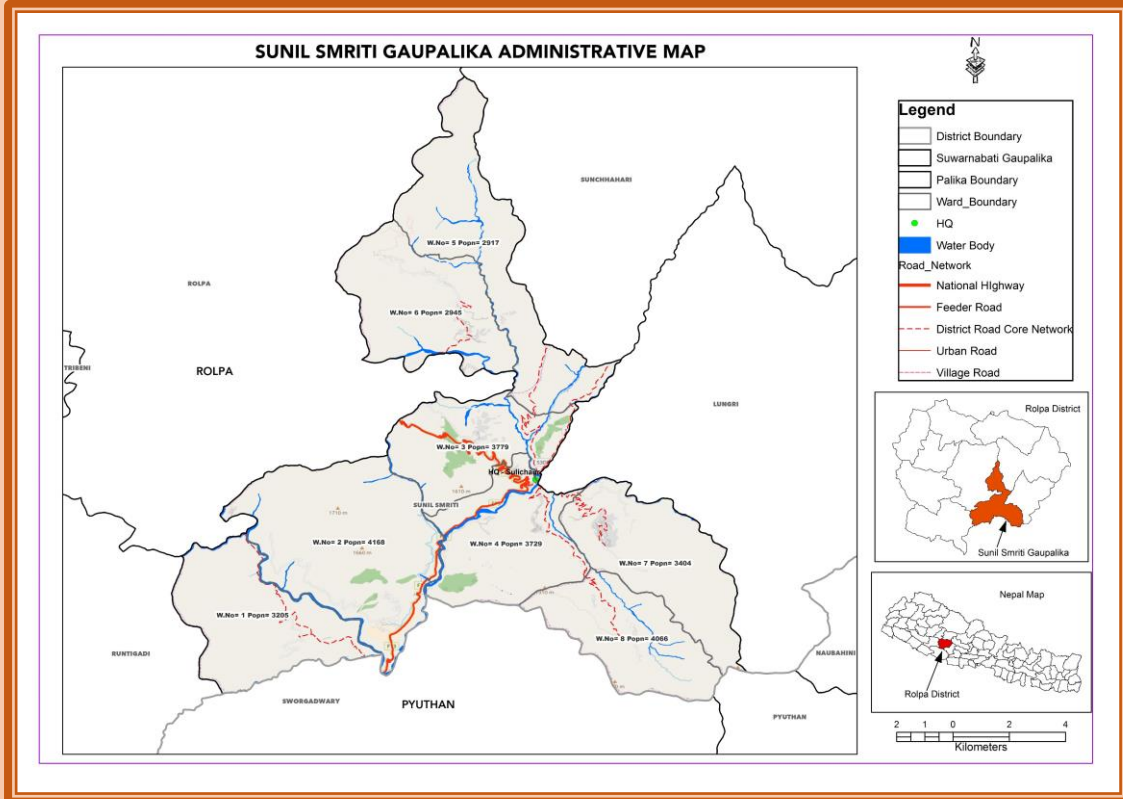

सुनिल स्मृति गाउँपालिका सुलिचौर, रोल्पा

सुनिल स्मृति गाउँपालिका पार्श्वचित्र २०७५

(RURAL MUNICIPALITY PROFILE 2075)

प्रकाशक:

सुनिल स्मृति गाउँपालिका, सुलिचौर,

फो नं. ०८६-४०९९९०/४०९९०९

प्राविधिक सहयोग:

IDC-Nepal, Sulichaur, Rolpa
Phone: 086-401056, Mobile-9857821576
Email: khagendra.rolpa@gmail.com

सुनिल स्मृति गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय सुलिचौर, रोल्पा

५ नं. प्रदेश, नेपाल

मिति २०७५ साल गते

दुई शब्द

स्थानीय सरकारका रूपमा गाउँपालिकाले नेपालको संविधान र तत्सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था बमोजिम सेवा प्रवाह तथा विकास निर्माण मार्फत् जन आकांक्षा सम्बोधनको ऐतिहासिक जिम्मेवारी नव निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूमा रहेको छ। संघीय शासन व्यवस्थाको रूपमा स्थानीय तह, प्रदेश र संघ माभू समन्वय, सहकार्य र सह-अस्थित्वको सिद्धान्तका आधारमा शासन संचालनको अपेक्षा गरिए जस्तै स्थानीयस्तरमा पनि राजनीतिक दल, विषयगत निकाय, समुदायमा आधारित संस्था, स्थानीय समुदाय, निजी क्षेत्र र विकास साभेदार तथा गैसससँगको निकटतम् सहकार्य र समन्वयबाट अपेक्षित परिवर्तन सुनिश्चित हुने विश्वास गर्न सकिन्छ। स्थानीय सरकार संचालनको बलियो आधार तयार गरी सेवा प्रवाह र विकास निर्माण प्रभावकारी गराउन गाउँपालिकाको समग्र पक्षको क्षेत्रगत तथा खण्डकृत तथ्यांक खुल्ने गरी वस्तुगत विवरण वा पार्श्वचित्र तयार गर्नु अत्यन्त महत्वपूर्ण कार्य हो। यही कुरालाई नेपाल सरकारले नीतिगत निर्णय र मार्गदर्शनका आधारमा सचेत समेत गराएको छ। गाउँ विकासको विद्यमान स्थितिको विश्लेषण गरी गाउँ विकासको प्रयासलाई दिशानिर्देश गर्न एकीकृत, आवधिक तथा वार्षिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा, योजनाको नतिजामूलक अनुगमन तथा गाउँ विकासका प्रयासहरूको प्रभावको लेखाजोखा गर्न गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी तथा अद्यावधिक गर्नु जरुरी रहेको छ।

गाउँपालिकाको समग्र नेतृत्व, विषयगत कार्यलय तथा गाउँ विकासका समग्र सरोकारवालाको सहयोग इनोभेटिभ डेभलपमेन्ट कन्सल्टको प्राविधिक सहयोगमा सुनिल स्मृति गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुगत विवरण (Village Profile) तयार गरिएको छ। यस वस्तुगत विवरणले यस क्षेत्रको सेवा प्रवाह, नीति निर्माण, आन्तरिक आय बृद्धि तथा विकास प्रकृत्यालाई मार्गदर्शन गर्ने विश्वास लिएको छु। यसका अतिरिक्त, गाउँ विकासका लागि सहकार्य गर्ने अन्य निकाय लगायत गैसस तथा विकास साभेदारका लागि पनि उल्लेखित विवरण महत्वपूर्ण र सहयोगी हुनेछ। यस गाउँपालिकाको विकास र सम्मृद्धिको सपना सबैको एकता, साभ्ना प्रयास र प्रतिबद्धताबाट प्राप्त हुने कुराको पुनः स्मरण गर्न चाहन्छु।

अन्त्यमा, वस्तुस्थिति विवरण तयारीको कार्यमा सहयोग र परामर्श प्रदान गर्ने गाउँपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारीहरू, राजनीतिक दल, कर्मचारी र प्राविधिक सहयोग गर्ने इनोभेटिभ डेभलपमेन्ट कन्सल्टको प्राविधिक सहयोगकर्ता सहित सबैको योगदानको उच्च कदर गर्दै धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

धन्यवाद !

.....
गुणेन्द्र घर्ती
अध्यक्ष

सुनिल स्मृति गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

सुलिचौर, रोल्पा

५ नं. प्रदेश, नेपाल

मिति २०७५ साल गते

गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण संबन्धमा

नवगठित गाउँपालिका जनताको सबैभन्दा निकटको सरकारका रूपमा स्थानीय शासन संचालन र व्यवस्थापनका लागि नयाँ अनुभवका साथ अगाडी बढिरहेका छ। विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाका अतिरिक्त साधन र स्रोतको सीमा भित्र रहेर शासन संचालन र व्यवस्थापन चुनौतिपूर्ण कार्यका रूपमा देखिएको छ। जनताले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाई संघीय प्रणालीको सुदृढीकरण, दीगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पूरा गर्ने दिशामा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी गाउँपालिकामा रहेको छ। स्थानीय तहमा अन्तरनिहित अधिकार तथा अधिकारको बाँडफाँड र कार्यसम्पादन सम्बन्धी विषयलाई विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाले रेखांकन गरेको छ। स्थानीय शासन सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा आइसकेको हालको अवस्थामा नेपालको संविधान, कार्य विस्तृतिकरण प्रतिवेदन, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा अन्तरनिहित अधिकारको बाँडफाँड र कार्यसम्पादन सम्बन्धी विषय प्रष्ट पार्दै वस्तुगत विवरण तयारी र अद्यावधिक गर्नु पर्ने कुरालाई महत्वपूर्ण रूपमा उठान गरेको छ। साविकको संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय (हाल संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय)ले वस्तुगत विवरण तयारी गर्न सचेत गराई यसको ढाँचा समेत उपलब्ध गराएको वर्तमान अवस्थामा समग्र गाउँपालिकाको विकासको अवस्था र वस्तुगत स्थिति भल्किने खण्डीकृत तथ्यांकसहितको क्षेत्रगत विवरण खुल्ने वस्तुगत विवरण तयार गरी अद्यावधिक गर्दै लैजानु आवश्यक छ।

गाउँ वस्तुगत विवरणले नीति, कानून, मापदण्ड र योजना निर्माणका अतिरिक्त कार्यान्वयन र नियमनका लागि आवश्यक सूचना प्रदान गर्नेछ। यस विवरणले गाउँपालिकाको विकासमा समन्वय र सहकार्य गर्ने निकाय तथा विकास साभेदार गैसस, निजी क्षेत्रलाई समेत मार्गदर्शन प्रदान गर्ने अपेक्षा गरेको छ। साथै यस पार्श्व चित्रले गाउँपालिकाको वार्षिक तथा आवधिक योजना तयार गर्न आधार स्तम्भको रूपमा काम गर्ने विश्वास लिइएको छ। समय, स्रोत र साधनको सीमितता वावजुद सरोकारवालासँगको छलफल र आवश्यकता अनुसार प्राथमिक र द्वितीय तथ्यांकको उपयोग गरी तयार गरिएको यस गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको पहिलो प्रयास सफल भएकोमा खुशी व्यक्त गर्न चाहन्छु। पहिलो प्रयास भएका कारणले वस्तुगत विवरणमा हुन सक्ने कमीकमजोरीहरूलाई क्रमशः सुधार र अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ।

अन्तमा, वस्तुगत विवरण तयारी कार्यमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष लगायत सबै निर्वाचित पदाधिकारी, कर्मचारी र सबै सरोकारवाला तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने इनोभेटिभ डेभलपमेन्ट कन्सल्टको प्राविधिक सहयोगकर्ता सबैलाई सबैलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु। आगामी दिनमा सबैको साथ र सहयोगले गाउँपालिकाको विकास प्रकृया, शासन सञ्चालन र व्यवस्थापन सहज र उत्साहप्रद हुनेछ भन्ने अपेक्षा राखेको छ। धन्यवाद !

.....

लेखनाथ न्यौपान
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

Table of Contents

परिच्छेद १ : परिचय	1
१.१ पृष्ठभूमि	1
१.२ उद्देश्य	1
१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरू	2
१.४ तयारीका चरण	2
१.४.१ गाउँ वस्तुगत विवरण तयारीको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण	2
१.४.२ गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखिकरण	3
१.४.३ तथ्यांक संकलन	3
१.४.४ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी	3
१.४.५ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी	3
१.४.६ वस्तुगत विवरण सुझाव संकलन	3
१.४.७ गाउँ वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी	4
१.५ वस्तुगत विवरणको सीमा:	4
परिच्छेद २: गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था	5
२.१ भौगोलिक अवस्थिति	5
२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण	6
२.३ राजनीतिक अवस्थिति	6
२.४ धरातलीय अवस्था	6
२.५ प्राकृतिक सम्पदा	7
यसक्षेत्रको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण देहायबमोजिम रहेको छ	7
२.६ साँस्कृतिक उत्कृष्टता	7
२.७ विकासका सम्भावनाहरू	8
२.९ ग्राहस्थ उत्पादन, मानव विकास सूचकांक र गरिबी:	9
परिच्छेद ३: जनसंख्याको अवस्था	10
३.१ बस्ती र घरपरिवार विवरण	10
३.२ जनसंख्या वितरणको अवस्था	10
३.३ वडा अनुसार जनसंख्या	11

३.४ उमेरसमूह अनुसार जनसंख्या.....	11
३.५ आर्थिक रूपले सकृय जनसंख्या.....	12
३.६ जातजाति अनुसार जनसंख्या.....	12
३.७ भाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण.....	13
३.८ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण.....	14
३.९ आवास माथिको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण.....	14
३.१० छानाको प्रकारका घरको वनावट.....	14
परिच्छेद – ४: आर्थिक विकास.....	16
४.१ आर्थिक अवस्था.....	16
४.२ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण.....	16
४.३ विपन्नता स्तरीकरण.....	16
४.४ आफ्नो खेतबारीको उत्पादनबाट खाद्यान्न उपलब्धता.....	17
४.५ परिवारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन.....	18
४.६ जग्गाको किसिम.....	19
४.७ पारिवारिक आम्दानी.....	19
४.८ पारिवारिक बचत.....	19
४.९ औद्योगिक तथा व्यापार, व्यवसाय.....	20
४.१० बाली पात्रो ९ऋचयउ ऋबभिलमभच०.....	22
४.११ कृषकसमूह तथा उद्यमिहरुको विवरण.....	23
४.१२ सिंचाइ सुविधा सम्बन्धी विवरण.....	27
४.१३ वित्तीय व्यवसाय.....	28
४.१४ कृषि तथा पशु.....	29
४.१४.१ कृषि उपजमा लाग्ने रोग किरा.....	29
४.१४.२ पशुपक्षीमा लाग्ने रोग तथा कीरा.....	29
४.१४.३ व्यवस्थित वाखापालन व्यवसाय :.....	30
४.१४.४ बंगुर पालन फर्महरु :.....	31
४.१४.५ कुखुरा पालन फर्महरु :.....	31
४.१४.६ गाइ भैसि फर्महरु :.....	32
४.१४.७ मासु पसलहरु :.....	32
४.१४.८ ग्रा.प.स्वा.का.विवरण :.....	33

४.१.४.९ ग्रा.प.स्वा.का.विवरण :	33
परिच्छेद ५: सामाजिक अवस्था	35
५.१ शैक्षिक तथा मानव संसाधन विकास	35
५.१.१ पाँच वर्षभन्दा माथिको साक्षरता विवरण	35
५.१.२ शैक्षिकस्तर अनुसार जनसंख्या विवरण	35
५.२.३ विद्यालयमा भर्ना नभएका तथा विद्यालय छाडेका बालबालिकाहरूको विवरण	35
५.१.४ शैक्षिक संस्था सम्बन्धी विवरण	36
५.१.५ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण	39
५.१.६ शिक्षक विवरण	42
५.१.८ विद्यालयको भौतिक अवस्था	44
५.१.९ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता	45
५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण	47
५.२.१ स्वास्थ्य संस्थाको विवरण	47
५.२.२ खोप सेवा	47
५.२.३ खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको अवस्था	48
५.२.४ पोषणको अवस्था	48
५.३ खानेपानी तथा सरसफाई	49
५.३.१ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार	49
५.४ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन	52
५.५ कला, भाषा तथा संस्कृति	52
५.५.१ नाचहरू	52
५.५.२ जात्रा तथा मेलापर्व	52
५.६.३ धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल	52
५.७ सुरक्षा निकाय सम्बन्धी विवरण	53
परिच्छेद ६: वन तथा वातावरणीय स्थिति	54
६.१ वन क्षेत्रको अवस्था	54
६.१.१ जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण	56
६.१.२ चरन क्षेत्र	56
६.२.१ विपद्को प्रभाव	57
६.२.२ विपद्को असर विवरण	57
६.३ जलश्रोत तथा जलाघर क्षेत्र र उपयोगको स्थिति	57
परिच्छेद ७: भौतिक विकासको अवस्था	58
७.१ यातायात पूर्वाधार	58
७.१.१ सडक संजालको विद्यमान अवस्था	58
७.१.२ पुल तथा पुलेसा	61

७.२ इन्धन उपयोग विवरण (खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार.....	62
तालिका ७.१.४ बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार	62
७.१.४ सञ्चार तथा प्रविधि	63
७.१.७ आधुनिक सुविधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण	63
KL/R5]B *M ;+:YFUT TYF ;'ZF;GSF] L:YLT.....	69
*=! ;+u7gfTs tyf dfgj ;+zfwgsf] cj:yf	69
*!=! ufp+ kflnsf lgjf{lrt kbflwsf/ tyf sd{rfl/ ljj/Of.....	69
*!=@ u} / ;/sf/L ;+:yf ;DaGwL ljj/OfM	71
*!=# ufpFkflnsf:gu/kflnsf, ;/sf/L sfof{no tyf lgsfox?	71
*!= \$ ufpFkflnsf] ljifout zfvf tyf dfgj ;+zfwg	72
*!=% ufpF;ef tyf ufpFsfo{kflnsf ;DaGwL ljj/Of	73
*!=^ ;'lgn :d[lit ufpFkflnsdf sfo{/t sd{rf/Lx?sf] ljj/Of	73
*!=& ;'lgn :d[lit ufpFkflnsdf sfo{/t j8f ;lrjx?sf] ljj/Of b]xfo adf]lhd /x]sf] 5	74
*= @ P]g, gLlt, lgod / sfo{k OffnL	75
*=@=! ufpFkflnsf P]g, gLlt, lgod, lgb]{lzs tyf dfkb08x?	75
KL/R5]B (M KL/Lzi6 TYF ;GBE{ ;DFU L	76
(=! kl/lzi6 – ! ;'lgn :d[lit uf=kf /fhg]lts gS;f – POLITICAL MAP _	76
(=@ kl/lzi6 – @ ;'lgn :d[lit uf=kf e'pkof]u gS;f - LAND USE MAP _	77
(=# kl/lzi6 – # ;'lgn :d[lit uf=kf sG6' / gS;f - COTURE MAP _	78

परिच्छेद १: परिचय

गाउँपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, पूर्वाधार लगायत क्षेत्रको विद्यमान यथार्थ स्थिति भल्काउन आवश्यक तथ्याङ्क संकलन र विश्लेषणका माध्यमबाट तयार गरी तर्कपूर्ण, सिलसिलेवार र व्यवस्थित रूपमा प्रस्तुत गरिएको सूचनाको एकीकृत दस्तावेज वस्तुगत विवरण हो । वस्तुगत विवरण तयारीका लागि स्तरीय विधि, औजार तथा प्रकृत्याको अवलम्बन गर्नु जरुरी हुन्छ । सुनिल स्मृति गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको पृष्ठभूमि, उद्देश्य, नीतिगत तथा कानूनी आधार, तयारी विधि तथा प्रक्रिया र सीमालाई यस परिच्छेदमा समावेश गरिएको छ ।

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था अनुरूप जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रूपमा गाउँपालिका अथवा नगरपालिकाको व्यवस्था गरेको छ । जस अनुसार स्वायत्तताको उच्चतम अभ्यास तथा विकेन्द्रीकरणको माध्यमद्वारा स्थानीय शासनमा सहभागिता, जवाफदेहिता, पारदर्शीता र उत्तरदायित्व कायम गरी सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीतासँगै विकास प्रक्रियालाई द्रुततर तुल्याई जनअपेक्षाको सम्बोधन गर्ने ऐतिहासिक जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको काँधमा आएको छ । सहकारीता, समन्वय र सहअस्थित्वका आधारमा संचालन हुने स्थानीय शासन प्रक्रियामा जनसहभागिता र साभेदारीको मर्मलाईसमेत उच्च महत्व दिइएको छ । स्थानीय जनताले प्राप्त गर्ने सेवा सुविधालाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाई स्थानीय तहको सुदृढीकरण गर्न नीतिगत तथा व्यवहारिक अभ्यासहरु अगाडी बढिरहेका छन् ।

परिवर्तित नवीनतम परिवेशमा स्थानीय सरकारले संविधान प्रदत्त अधिकार बमोजिमको अभिभारा पुरा गर्न गतिशील विकास प्रक्रियालाई अनुशासित गराई सुशासन र समृद्धिका लागि अर्थपूर्ण पहल हुन जरुरी छ । यस कार्यका लागि नवनिर्वाचित पदाधिकारीको कुशल नेतृत्वमा शासन संचालन र विकास प्रकृत्यालाई प्रभावकारी रूपले दिशानिर्देश गर्नु आवश्यक छ । स्थानीय सरकारका गतिविधीहरुबाट जनतामा स्वायत्तताको महसुस हुने गरी संघीय समावेशी शासन व्यवस्थाको मर्मलाई जीवन्त तुल्याउने अपेक्षा गरिएको छ । मानव संसाधन तथा आर्थिक स्रोतको सीमिताका बावजुद उर्लदो जनआकांक्षाको व्यवस्थापनमा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न वास्तविक सूचना तथा तथ्यांक बलियो आधारका रूपमा रहन्छ ।

स्थानीय सरकारको सेवा प्रवाहमा चुस्तता र विकास प्रक्रियालाई यथोचित गति प्रदान गर्न खण्डिकृत र क्षेत्रगत सूचनासहितको गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी जरुरी हुन्छ । नेपालमा आवधिक योजनाले हरेक जिल्लाले विकासका संभावना र स्रोतको आवश्यक सूचना हासिल गर्न आर्थिक, सामाजिक र भौगोलिक क्षेत्र समेटिएको वस्तुगत विवरण तयार गर्नुपर्ने निर्देशित गरेको थियो । तत्कालीन गाविस तथा नगरपालिकाको सन्दर्भमा दशौं आवधिक योजनाले वस्तुगत विवरण तयार गर्नुपर्ने कुरालाई उठान गरेको थियो । स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र तत्सम्बन्धी नियमावली लागू भए पछि तत्कालीन स्थानीय निकायमा वस्तुगत विवरण तयारी नियमित रूपमा अगाडी बढेको थियो ।

वर्तमान सन्दर्भमा नेपाल सरकारले गाउँ तथा नगर क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति भल्किने वस्तुगत विवरणको ढाँचा तयार गरी उपलब्ध गराइ यथाशक्य छिटो तयार गर्न पत्राचार गरेको छ । गाउँपालिकाको नेतृत्वमा यसरी तयार हुने वस्तुगत विवरणले स्थानीय तहमा तर्जुमा हुने योजनाका लागि सूचनाको आधार तयार गर्न महत्वपूर्ण हुनेछ । उपलब्ध कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाका साथसाथै सरोकारवालासँगको परामर्श र विगतका सफल अभ्यासको आधारमा तयार गरिएको वस्तुगत विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, आन्तरिक स्रोत परिचालन तथा योजनाबद्ध विकासमा टेवा पुऱ्याउने छ ।

१.२ उद्देश्य

गाउँ क्षेत्रको विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको समग्र स्थिति भल्किने वस्तुगत विवरण तयार गर्नु यस प्रतिवेदनको प्रमुख उद्देश्य हो । यसका विशेष उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन् ।

- गाउँको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानवीय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुगत विश्लेषण विवरण तयार गर्ने ।
- गाउँपालिका, विषयगत क्षेत्र/शाखा, संघ/संस्थाको विवरण, अध्ययन, सर्वेक्षण तथा प्रगति प्रतिवेदनबाट प्राप्त आधारभूत तथा संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रूपमा गाउँको एकीकृत वस्तुगत विवरण तयार गर्ने ।
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, स्थानीय राजस्वको आधार र दर निर्धारण र विकास निर्माण कार्यका लागि आवश्यक वस्तुगत तथा विषयगत सूचना उपलब्ध गराउने ।
- गाउँपालिकाको वार्षिक, एकीकृत, आवधिक/रणनीतिक तथा गुरुयोजना र विषयगत योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि विषयगत र खण्डीकृत सूचना विवरण उपलब्ध गराउने ।

१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरू

गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी कार्यलाई चरणबद्ध र व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न देहायअनुसारका कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू रहेका छन् ।

- क. नेपालको संविधान: नेपालको संविधानअनुसार स्थानीय तहको अधिकार अनुसूची ८ को क्रम संख्या नम्बर ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत गरिएको छ ।
- ख. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४: ऐनको दफा ११ को उपदफा २ च, ड र थ मा गाउँपालिका वा नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । जस अन्तर्गत, जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजस्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार भनि उल्लेख गरिएको छ ।
- ग. स्थानीय सरकार योजना तथा बजेट तर्जुमा कार्यविधि, २०७४: यस कार्यविधिको दफा १ मा “प्रत्येक स्थानीय सरकारले वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट नतिजामूलक ढंगले बनाउनु पर्ने र योजना र बजेट तर्जुमा गर्नु पूर्व स्थानिय सरकारको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको याथार्थ स्थिति देखिने गरी वस्तुस्थिति विवरण (Profile) तयार गर्नु पर्ने छ” भनि प्रष्ट रूपमा उल्लेख गरिएको छ ।

१.४ तयारीका चरण

नेपाल सरकारले उपलब्ध गराएको गाउँ/नगरपालिका वस्तुगत विवरण ढाँचा, विगतका सिकाई, सम्बन्धी विषय विज्ञका सुझाव र गाउँपालिकाका सरोकारवालासँगको सहमतिअनुसार वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ । वस्तुगत विवरण तयारीमा देहाय बमोजिम चरण र प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको छ ।

१.४.१ गाउँ वस्तुगत विवरण तयारीको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण

नेपाल सरकारबाट उपलब्ध स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण तयारी स्तरीय ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र कार्यविधिलाई गाउँसभाबाट स्वीकृत गरी निर्धारण ढाँचा, सर्वेक्षण औजार र कार्यविधि बमोजिम गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गर्ने निर्णय गरियो । यसका साथै गाउँ कार्यपालिकाको नेतृत्वमा गाउँ विकासका सरोकारवालाको सक्रिय सहभागिता र सहयोगमा उपलब्ध गाउँ/नगरपालिका वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधिका अतिरिक्त गाउँपालिकाको स्थानीय परिवेश, विशिष्टता अनुसार गाउँ वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

१.४.२ गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखिकरण

गाउँ कार्यपालिकाको आयोजनामा गाउँसभा, कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी र गाउँ विकास सरोकारवाला बीच साभा धारणा, बुझाई र कार्ययोजना तयार गर्न चैत्र ११ गते का दिन एक दिवसीय गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखीकरण कार्यशालाको आयोजना गरियो । यस कार्यशालाको उद्देश्य गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारी, कर्मचारी तथा गाउँ विकासका सरोकारवाला बीच गाउँ वस्तुगत विवरणको आवश्यकता, तयारी विधि तथा प्रक्रिया, वस्तुगत विवरण स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण औजार, विधि तथा प्रक्रिया र सम्बन्धित सरोकारवालाको सहभागिता, सहयोग र प्रतिबद्धता लगायत विविध पक्षका बारेमा जानकारी गराउने तथा छलफल गर्ने रहेको छ । अभिमुखिकरण कार्यक्रममा गाउँ वस्तुगत विवरणको आवश्यकता, कानूनी तथा नीतिगत आधार, स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्कको विषय क्षेत्र, श्रोत, संकलन र विश्लेषणका औजार, तयारी विधि तथा प्रक्रियामा तर्जुमा प्रक्रियाबारे अन्तरक्रियामूलक छलफल गरी समान धारणा तथा बुझाई कायम गरियो । यस क्रममा गाउँपालिका तथा सरोकार वालाको जिम्मेवारी र भूमिका तथा प्रतिबद्धता बारे राय परामर्श गरी कार्यतालिका समेत तयार गरियो ।

१.४.३ तथ्यांक संकलन

वस्तुगत विवरण तयारीका लागि मुख्य गरेर प्राथमिक र द्वितीय श्रोतबाट तथ्यांक संकलन गरिएको छ । प्राथमिक श्रोतमा पारिवारिक विवरण संकलन (घरधुरी सर्भेक्षण) तथा सहभागितामूलक विवरण संकलन फारम प्रयोग गरिएको थियो । द्वितीय श्रोत बाट तथ्यांक संकलनका लागि संस्थागत सर्वेक्षण फारम उपयोग गरियो । तथ्यांक संकलनका लागि उपयोग गरिएका पारिवारिक विवरण सर्वेक्षण फारम, संस्थागत विवरण संकलन फारम अनुसार गरिएको छ । संस्थागत तथ्याङ्कको प्रमुख श्रोतहरूमा गाउँ कार्यपालिका कार्यालय, जिल्लास्थित विषयगत तथा डिभिजन कार्यालय, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरू, शैक्षिक संस्था, स्वास्थ्य संस्था, गैसस र समुदायमा आधारित संस्था, बैंक तथा वित्तीय संस्था र उक्त कार्यालय, निकाय र संस्थाको अभिलेख तथा प्रतिवेदन र अनुसन्धानमूलक दस्तावेजहरू प्रमुख रूपमा रहेका छन् । निर्वाचित जनप्रतिनिधि, कर्मचारी, स्थानीय सहजकर्ता तथा गणकहरू परिचालन गरी उपलब्ध सर्वेक्षण विधि तथा तत्सम्बन्धी औजार बमोजिम तथ्याङ्क संकलन गरियो ।

१.४.५ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी

प्राप्त तथ्याङ्क लाई सूचनाको आवश्यकता अनुसार तथ्याङ्कशास्त्रीय विधिद्वारा विश्लेषण गरियो । प्राप्त तथ्याङ्क तथा विवरणलाई विषय क्षेत्रगत, वडागत र सामाजिक संरचनागत (लैंगिक र जातिगत) रूपमा समेत विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ । तथ्याङ्क विश्लेषणबाट प्राप्त सूचना तथा विवरणलाई सम्भव भएसम्म विषयगत, वडागत, लैंगिक र जातिगत रूपमा खण्डीकृत गरी प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरिएको छ । तथ्याङ्क न्यूनतम भएका विषय तथा सूचकहरूमा केन्द्रीय तथ्यांक विभागको साविक गाविसको तथ्यांकलाई हालको वडागत मानसँग मेलखाने गरी प्रस्तुत गरिएको छ । यसैगरी जिल्लागत रूपमा मात्र प्रतिवेदन वा अभिलेखबाट प्राप्त तथ्यांकलाई गाउँपालिकाको प्रतिनिधित्व हुने वा सामान्यिकरण गर्न मिल्ने हदसम्म सोही अनुसार हुने गरी उल्लेख गरिएको छ । विश्लेषणबाट प्राप्त सूचनाहरू मध्ये भौगोलिक, भौतिक, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक विवरणलाई भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित स्रोत नक्शा तयार गरियो ।

१.४.६ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयारी

नेपाल सरकाबाट उपलब्ध गाउँ वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, गाउँ कार्यपालिका र सरोकारसँगको छलफल र निष्कर्ष बमोजिम गाउँ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा तयार गरियो । मस्यौदा तयार गर्दा उपलब्ध स्तरीय ढाँचा, स्थानीय परिवेश र विशिष्टता विषय तथा सूचना र विवरणलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।

१.४.७ वस्तुगत विवरण सुभाब संकलन

स्थानीय तहको वस्तुगत विवरण कार्यविधिमा उल्लिखित स्तरीय ढाँचा बमोजिम तयार गाउँ वस्तुगत विवरणको मस्यौदा प्रस्तुत तथा छलफल गरी सुभाब प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्तरीय प्रमाणीकरण कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरियो । कार्यशालामा

विषयगत रूपमा मस्यौदा वस्तुगत विवरणको सूचना तथा विवरण प्रस्तुत गरी विषयगत समूह तथा वृहत् समूह छलफलमा गरी सुभाब संकलन गर्नुका साथै वस्तुगत विवरणलाई औपचारिक रूपमा अनुमोदन गरी प्रस्तुत सूचना तथा विवरणलाई गाउँपालिकाको आधाररेखा सूचनाको रूपमा लिई योजना तर्जुमा, नतिजा अनुगमन तथा विकासका उपलब्धीको लेखाजोखाको लागि प्रयोग गर्ने प्रतिबद्धता प्राप्त गरियो । यसैगरी मस्यौदा विवरणमा वडा समिति र शाखा तथा इकाई र जिल्ला समन्वय समिति (जिसस) र सहयोगी निकायहरूलाई उपलब्ध गराई सुभाब संकलन गरियो ।

१.४.८ गाउँ वस्तुगत विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

गाउँ वस्तुगत विवरण प्रमाणीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त राय तथा सुभाब, जिसस, विषयगत शाखा, वडा समिति र सहयोगी निकायबाट समेत प्राप्त सुभाबलाई समावेश गरी गाउँ वस्तुगत विवरणको अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१.५ वस्तुगत विवरणको सीमा:

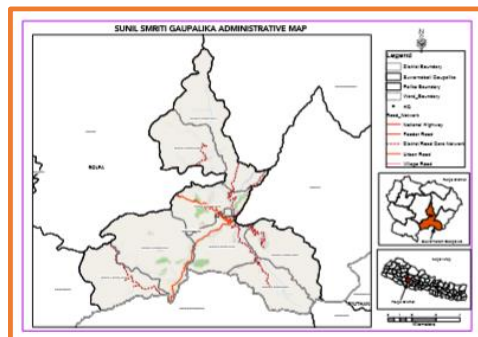
गाउँ वस्तुगत विवरणलाई नेपाल सरकारद्वारा जारी ढाँचा तथा विगतमा सफल अनुभव बमोजिम तयार गरिएको छ । विवरणमा यथाशक्य बढी सूचना समाविष्ट हुने गरी तयारी गर्ने अभ्यास भए तापनि स्थानीय शासन संचालनको शुरुआती अवस्था भएको हुँदा कानूनी, नीतिगत तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवहारिक कठिनाईहरू आइपुग्यो । सोको बाबजुद सम्बन्धी सबैको प्रयासबाट गाउँ वस्तुगत विवरण तयारी कार्य पूरा गरिएको छ । प्रस्तुत तथ्यांकलाई संभव भएसम्म वडागत र सामाजिक रूपमा खण्डीकृत र विषयगत रूपमा एकीकृत गर्ने प्रयास गरिएको छ । नवगठित गाउँपालिकामा सीमित कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था, स्रोतसाधनको बाबजुद पहिलो प्रयासको रूपमा तयार गरिएको यस वस्तुगत विवरण आगामी दिनमा आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै लगिनेछ ।

परिच्छेद २: गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्था

रोल्पा जिल्लामा अवस्थित सुनिल स्मृति गाउँपालिका प्रदेश नं ५ अन्तर्गतको पहाडी विशेषता बोकेको गाउँपालिका हो । साविक घोडागाउँ, खुङ्गकोट, मिभिङ्ग, अरेश, तेबाङ्ग, गजुल र फगाम गाविसको वाड नं १ मिलेर बनेको यो गाउँपालिका १५६.५५ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ । यस परिच्छेदमा यहाँको भौगोलिक अवस्थिति, ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण, राजनीतिक अवस्थिति, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक उत्कृष्टता, विकास संभावनाहरूलाई देहाय बमोजिमका शीर्षकहरूमा व्याख्या गरिएको छ ।

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

समुन्द्री सतहको ६६० मिटरदेखि २९६० मटरसम्मको उचाईमा रहेको सुनिल स्मृति गाउँपालिका भौगोलिक अवस्थितिका हिसाबले २८ डिग्री १० मिनेट ३१ सेकेण्ड देखि २८ डिग्री २२ मिनेट ४० सेकेण्ड उत्तरी अक्षांश र ८२ डिग्री ३६ मिनेट ५७ सेकेण्डदेखि ८२ डिग्री ४८ मिनेट ०३ सेकेण्ड पूर्वी देशान्तरमा फैलिएको छ । यस गाउँपालिका रोल्पा जिल्लाको जिल्ला सदरमुकाम लिवाङ्गदेखि करिब २९ किमीको दूरीमा पूर्वी भागमा रहेको छ । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा सुनछहरी गाउँपालिका र लुंग्री गाउँपालिका रहेको छ भने पश्चिममा रोल्पा नगरपालिका र रुन्टीगढी गाउँपालिकाले छोएको छ । यसैगरी सुनिल स्मृति गाउँपालिकाको उत्तरमा सुनछहरी गाउँपालिका र रोल्पा नगरपालिका रहको छ भने दक्षिणमा प्युठान जिल्लासँग सीमाना जोडिएको यस गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफल १५६.५५ वर्ग किमी रहेको छ । यस गाउँपालिकाको वडागत क्षेत्रफल विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

गाउँपालिकाको नाम: सुनिल स्मृति गाउँपालिका

समावेश भएका साविक गाविसका वा गाविसका वडाहरू: अरेश, खुंग्री, घोडागाउँ, तेबाङ्ग, गजुल, फगाम (१) र मिभिङ्ग गाविस

जनसंख्या: २८२१३

क्षेत्रफल: १५६.५५ वर्ग कि.मि.

केन्द्र: सुलिचौर, रोल्पा

वडा संख्या: ८

सीमाना: पूर्व: सुनछहरी र लुंग्री गाउँपालिका

पश्चिम: रोल्पा न.पा. र रुन्टीगढी गा.पा.

उत्तर: सुनछहरी गा.पा. र रोल्पा न.पा.

दक्षिण: प्युठान जिल्ला

वडा विभाजन

वडा नं.	समावेश भएका साविकका गाविस	साविक वडा नं.	जनसंख्या
१	घोडागाउँ	१-९	३२०५
२	खुंग्री	१-९	४९६८
३	मिभिङ्ग	१-६	३७७९
४	मिभिङ्ग	७-९	३७२९
५	गजुल र फगाम क्रमशः	२, ७-९ र १	२९१७
६	गजुल	१, ३-६	२९४५
७	तेबाङ्ग	१-९	३४०४
८	अरेश	१-९	४०६६
	जम्मा		२८,२१३

स्रोत: संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, २०७४

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण

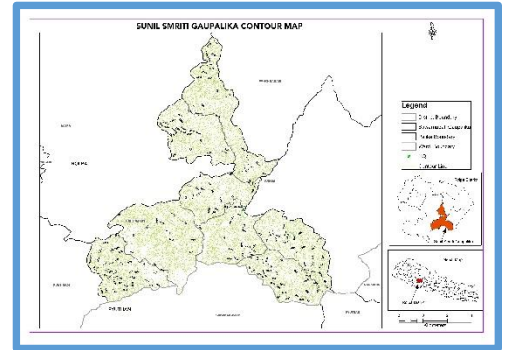
नवगठित सुनिल स्मृति गाउँपालिका ऐतिहासिक, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक रूपले महत्वपूर्ण क्षेत्र हो । नेपाल सरकारको राज्य पुनः संरचना अनुसार साविकका घोडागाउँ, खुंग्री, मिभिङ, गजुल, तेवाङ, अरेश र फगाम गाविसको वडा नं १ लाई समायोजन गरी वि.स. २०७३ सालमा सुवर्णावती गाउँपालिकाको नाममा स्थापना भएको थियो । तर स्थानीय सरकार निर्वाचन पश्चात निर्वाचित तत्कालीन सुवर्णावती गाउँपालिकाको दोस्रो गाउँसभाले 'सुवर्णावती' शब्दको ऐतिहासिकता एवं सान्दर्भिकता नभएको निष्कर्ष निकाल्दै विगत नेपालमा सञ्चालन भएको महान् १० वर्षे जनयुद्धको समयावधीमा देश र जनताको मुक्तिको लागि लड्दालड्दै सहादत प्राप्त गर्ने यसै गाउँपालिका अन्तरगत गजुल गाविसका महान् शहीद किमबहादुर थापा (सुनल)को संभना एवं सम्मानमा 'सुनिल स्मृति गाउँपालिका' नाम राख्ने ऐतिहासिक निर्णय गरेको थियो । शहीद सुनिलले राष्ट्रको लागि गरेको त्याग र वीरता पूर्ण बलिदानको उच्च योगदान स्वरूप उहाँकै नामबाट यस गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको हो । जतिबेला नेपाल एउटा बाइसे र चौबिसे राज्य थियो, त्यतिबेलाको सेन, ठकुरी राजाले राज्य गरेको ऐतिहासिक स्थल खुंग्री कोट र गजुल कोट हालसम्म संरक्षित नै रहेको छ । यसमा अतिरिक्त घोडागाउँको रातामाटो, तेवाङको अग्लो लिस्ने धुरी जस्ता ऐतिहासिक स्थानहरु आफ्नै विशेषतासहित यस गाउँपालिकामा अवस्थित छन् ।

२.३ राजनीतिक अवस्थिति

सुनिल स्मृति गाउँपालिका प्रदेश नं ५ अन्तरगत पहाडी जिल्ला रोल्पाको अवस्थित रहेको छ । साविकका घोडागाउँ, खुंग्री, मिभिङ, गजुल, अरेश र तेवाङ गाविसका सम्पूर्ण वडा र फगाम गाविसको १ नं. वडालाई समावेश गरी बनेको यस गाउँपालिकामा ८ वडाहरु रहेका छन् । रोल्पा जिल्लामा विद्यमान १ नगरपालिका र ९ गाउँपालिका गरी १० स्थानीय तह मध्ये सुनिल स्मृति गाउँपालिका एक हो । गाउँपालिकाको केन्द्र पूर्वी रोल्पाको केन्द्र विन्दु सुलिचौरमा रहेको छ । जहा विगत इलाका नं ३ को सेवाकेन्द्र समेत रहेको थियो । पूर्ववत् रूपमा नेपालको मध्यपश्चिम विकास क्षेत्रमा पर्ने राप्ती अञ्चलकै कान्छो जिल्लाको रूपमा स्थापित रोल्पा जिल्ला प्रतिनिधि सभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि जिल्लाकै एउटा मात्र निर्वाचन क्षेत्र रहेको छ भने प्रदेश सभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि तय गरिएका २ निर्वाचन क्षेत्र मध्ये प्रदेश क मा पर्दछ, यस सुनिल स्मृति गाउँपालिका

२.४ धरातलीय अवस्था

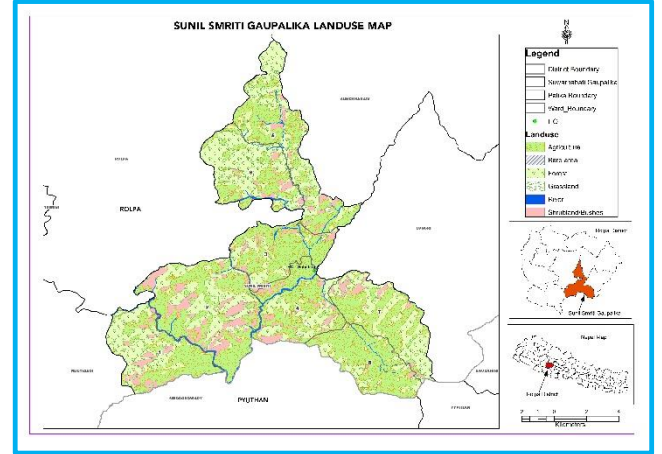
उच्च पहाडी जिल्ला अन्तरगत रहेको यस क्षेत्रमा धरातलीय स्वरूपका हिसाबले अधिकांश भूभाग पहाड, भिरालो र चट्टानी क्षेत्रले ओगटेको छ । तथापि, कतिपय पहाडका काखहरुमा समथर जमिन पनि देख्न सकिन्छ । अग्ला र भिराला पहाडी श्रृंखलाले बनेका यस गाउँपालिकामा भीरपाखा तथा वसोवास योग्य क्षेत्रसहितको विविधतायुक्त धरातलीय अवस्थिति रहेको छ । अधिकांश क्षेत्रमा भिरालो जमिन रहेको यस क्षेत्रमा समथर भूभाग नभए पनि खुंग्रीका केही भाग, घोडागाउँको तल्लो भाग र मिभिङको केही क्षेत्र तिर समथर रहेको देखिन्छ । यद्यपि पूर्वी रोल्पा जिल्लाको नाकामा रहेको सुलिचौर यस गाउँको सदरमुकाम रहेको र लुङ्गी, सुनछहरी र थवाङ गाउँ पालिका बासिन्दाहरुलाई लक्षित गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, यातायात र अन्य सेवा तथा उपभोग्य वस्तुहरुको थोक तथा फुटकरको व्यापारिक केन्द्रको (मन्दि) रूपमा विकास गर्ने प्रचुर संभावना रहेको गाउँपालिकामा पर्दछ ।

२.५ प्राकृतिक सम्पदा

गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रको करिब ४९.४९ प्रतिशत कृषि तथा खेतीपाति गरिन्छ भने ३८.७६ प्रतिशत वनक्षेत्रले ढाकेको छ । यस्तै कूल भूभागको १०.८५ प्रतिशत भाँडीक्षेत्र र ०.५६ प्रतिशत घाँसे मैदान रहेका छन् । यस गाउँपालिकालाई मूलप्रवाह क्षेत्र बनाएर अविरोध बगिरहने लुग्री खोला, फगाम खोला, गजुल खोला तथा नदीहरुले कूल क्षेत्रफलको ०.२७ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ । यी नदीनालाहरु यहाँको मुख्य प्राकृतिक सम्पदाहरु हुन् । यद्यपी यी नदीहरुका पानी सिंचाइको रुपमा कम मात्रै प्रयोग भएका छन् । यस्तै कूल क्षेत्रफलको ०.०७ प्रतिशत मात्र खुला क्षेत्र रहेको छ ।

जैविक विविधताका हिसाबले उच्च पर्यटकीय चिसो हावापानीमा पाइने जीव तथा वनस्पतिहरुमा क्रमशः घोरल, रतुवा, सल्लो, ओखर, गुराँस, सुन्तला, नास्पाती आदि पाइने गर्दछ । जंगल क्षेत्रमा पाइने प्रमुख जडिबुटीका रुपमा टिमुर, पाँच औले आदि रहेका छन् । पहाडको माथिल्लो भागका अधिकांश स्थानमा वन तथा खर्कहरु रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा देखिने रमणीय हिमाली श्रृंखलाहरुले यहाँको सुन्दरता बढाएको छ । खनिजका रुपमा नदी किनारामा बालुवा र बालुवामा सुनसमेत पाइने गर्दछ ।

यसक्षेत्रको भूउपयोग सम्बन्धी विवरण देहायबमोजिम रहेको छ ।

वडा नं.	कृषि	खुला क्षेत्र	जंगल	घाँसे मैदान	नदी नाला	भाँडी क्षेत्र	जम्मा क्षेत्रफल
१	८.०५	०.०१	८.१८	०.१०	०.२२	२.२८	१८.८४
२	१४.३६	०.०५	९.५२	०.०३	०.१८	५.८६	३०.००
३	१०.२०	०.०१	३.१६	०.१९	०.००	१.४२	१४.९९
४	९.६८	०.०३	४.८६	०.३९	०.०३	२.४०	१७.३७
५	१०.४६	०.०१	१०.९७	०.१३	०.००	१.८२	२३.३७
६	५.५४	०.००	११.६४	०.०२	०.००	१.३५	१८.५६
७	८.११	०.००	८.६९	०.००	०.००	१.५६	१८.३६
८	११.०६	०.००	३.६४	०.०४	०.००	०.३०	१५.०३
कूल जम्मा	७७.४६	०.११	६०.६६	०.८८	०.४३	१६.९८	१५६.५२
प्रतिशतमा	४९.४९%	०.०७%	३८.७६%	०.५६%	०.२७%	१०.८५%	१००.००%

Source: Land Reform and Mapping Project

२.६ सांस्कृतिक उत्कृष्टता

ऐतिहासिक महत्वका साथै सांस्कृतिक विशेषता बोकेको यस गाउँपालिका खस सभ्यता तथा हिन्दू सांस्कृतिको अनुपम संगम रहेको छ । क्षेत्री, मगर, ब्राम्हण, दलित जातिको मिश्रित बसोवास रहेको यस गाउँपालिकामा मुख्य बोलीचालीको भाषा नेपाली रहेको छ । धार्मिक रुपमा हिन्दू धर्मालम्बीहरुको उच्च बाहुल्यता रहेको यो गाउँपालिकामा मनाइले चाडपर्वहरुमा कृष्णाष्टमी, तीज, जनैपूर्णिमा, दशैं, तिहार, माघे संक्रान्ति, चैते दशैं आदि रहेका छन् । धार्मिक तथा भाषिक रुपमा करिब एकरूपता रहेको यो गाउँपालिकामा चाडपर्वका समयमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरुले यहाँको सामाजिक र सांस्कृतिक उत्कृष्टता भल्काउने गर्दछन् । भेषभुषाका रुपमा पुरुषहरुले मुख्य रुपमा दौरा, सुरवाल, कोट, कमिज तथा पाइन्ट र महिलाले गुन्यु चोली र पटुकी

लगाउने गर्दछन् । यद्यपी पछिल्लो चरणमा महिलाहरूले कुर्था सुरुवाललाई प्राथमिकता दिएको पाइन्छ । यस गाउँपालिकामा खुंग्रीमा शिव पञ्चायन मन्दिर, त्रिपुरेश्वरी मन्दिर, गजुलमा पाटेश्वरी जस्ता मन्दिरहरू प्रमुख रूपमा रहेका छन् ।

२.७ विकासका सम्भावनाहरू

सुनिल स्मृति गाउँपालिका क्षेत्रभित्र रहेका प्राकृतिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाहरू, आर्थिक अभ्यास र उपलब्ध मानवीय पूँजी तथा पूर्वाधार लगायतको अवस्थालाई हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा विकासका प्रशस्त सम्भावनाहरूको आँकलन गर्न सकिन्छ । गाउँ विकासका सम्भावनाहरूलाई देहाय बमोजिमको बुँदाहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

क) व्यवसायिक तरकारी खेती: खुंग्री, घोडागाउँ, मिभिड, गजुल, काभ्रा, तेबाड, अरेशका तटीय क्षेत्र (खोलाका जनिकमा रहेका खेतबारीहरू)लाई उपलब्ध पानीका स्रोतहरूलाई उचित र वैज्ञानिक ढंगले सिंचाईको व्यवस्थापन गरी अर्गानिक एवं मौसमी तथा बेमौसमी व्यवसायिक तरकारी खेतीको प्रबर्द्धन गरी आन्तरिक आवश्यकता परिपूर्ती गर्दै बाँकी रहेका बाह्य निकास गरी कृषकहरूको आर्थिक स्तरमा बृद्धि गर्न सकिन्छ ।

ख) उन्नत जातका पशुपंक्षी पालन : यस क्षेत्रका परम्परागत पशुपालक कृषकहरूको अनुत्पादक (कम उत्पादनशील) पशुहरू जस्तै: सामान्य जातका गाई, भैंसी, बाखा आदिलाई उन्नत जातका नस्लतहरूमा विस्तारित गरी पशुद्वारा उत्पादन हुने दूध तथा मासु जन्य पदार्थहरूलाई प्रबर्द्धन गरी थप आर्थिक बृद्धि गर्न सकिन्छ ।

ग) फलफूल क्षेत्रको पहिचान र विकास : यहाँ उत्पादन हुने सुन्तला, कागती, नास्पाति, मौसम, केरा, आँप, मेवा, किवी, कालो अंगुर, आरु बखडा, ओखर, अम्बा, आरु आदि फलफूलहरूलाई व्यवसायिक रूपमा उत्पादन तथा वितरण गर्न कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गर्न सकिनेछ ।

घ) सामुदायिक तथा व्यक्तिगत जमिनमा जडिबुटी खेती तथा संरक्षण : यस क्षेत्रमा पाइने टिमुर, पाँचऔले, दालचिनी, सतुवा, अमला, रिठा, चिराइतो आदि जस्ता जडिबुटीहरूको प्रबर्द्धन, उत्पादन एवं संरक्षण गर्नुका साथै यसको महत्व र उपयोगिताको बारेमा प्रकाश पारी कृषकहरूलाई व्यवसायिक बनाउन प्रोत्साहन गर्ने ।

ङ) बजार क्षेत्रमा सुलभ पहुँच: गाउँपालिकामा विस्तार भएका सडक सञ्जालहरूलाई बाँच्ने महिना सञ्चालनमा ल्याउनको लागि स्तरोन्नती गर्नुका साथै थप सडक सञ्जाल विस्तार गर्दा स्थानीय उत्पादन एवं उपभोगलाई प्रबर्द्धन गरी प्राथमिकता दिने ।

च) वातावरण अनुकूलन कार्यक्रम: वन तथा वातावरण क्षेत्रको दीगो र वैज्ञानिक व्यवस्थापनसहित जलवायु परिवर्तन, बाढी पहिरो, भूक्षयबाट पर्ने जाने प्रभावको न्यूनीकरण गर्नका लागि वृक्षरोपण गर्ने ।

छ) शैक्षिक सुधार कार्यक्रम: यस गाउँपालिकामा सञ्चालित विद्यालयहरूले दिने शिक्षाको गुणस्तरमा तीव्र बृद्धि गर्दै आगामी दिनमा क्याम्पस तथा प्राविधिक विद्यालयहरू स्थापना गरी यहाँका नागरिकहरूलाई व्यवहारिक तथा जीवन उपयोगी शिक्षा प्रदान सकिनेछ ।

ज) कला संस्कृतिको जगेर्ना र पर्यटकीय क्षेत्रको विकास : गाउँपालिका स्तरमा रहेका धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र, स्थानीय कला, संस्कृति, भाषा, साहित्यलगायत अन्य स्थानीय सम्पदाहरूको संरक्षण, विकास र प्रबर्द्धन गर्दै संभावित स्थानहरूमा होमस्टे (घरबास कार्यक्रम) स्थापना गर्नाले गाउँपालिकालाई पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा प्रचारप्रसार गर्न सकिन्छ ।

झ) जल उपयोग गुरुयोजना र विकास: यहाँका सम्भावित क्षेत्रमा लघु जल विद्युत उत्पादन तथा वैकल्पिक नवीकरणीय उर्जाको प्रयोगबाट आत्मनिर्भर बन्नका साथै विद्युतीय सेवा उपलब्ध गराउने गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित गर्न सकिनेछ ।

ञ) खानेपानी तथा सरसफाई : गाउँपालिकाको सम्पूर्ण वडाको सम्पूर्ण टोलहरूमा खानेपानी तथा थोपा सिंचाई, साना सिंचाई, ठूला सिंचाई (खुंग्री, घोडागाउँ, गजुलका केही भागहरूमा) को विस्तार गरी कृषकहरूले आवश्यक पर्ने मौसमी तथा बेमौसमी तरकारी तथा खाद्यान्नहरू उत्पादनमा सहजता ल्याइ जनताको जीवन स्तर माथि उठाइनेछ ।

ट) विपद जोखिम व्यवस्थापन गरी उत्थानशील समाजको विकास: भूकम्प, बाढीपहिरो तथा हावाहुरी जस्ता प्राकृतिक जोखिमबाट हुनसक्ने क्षतिलाई कम तथा न्यूनीकरण गर्न तत्काल उद्धार तथा राहत वितरण कार्यमा तदारुकता देखाइनेछ । साथै यसबाट बच्नको लागि आवश्यक अनुसार चेतना मूलक कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गरिनेछ ।

ठ) सुसाशनको प्रबर्द्धन तथा मानव अधिकारको सुनिश्चितता: गाउँपालिका तथा यस गाउँपालिका भित्र रहेका सम्पूर्ण वडा समितिहरूबाट प्रदान गरिने सबै खालका कामकारवाहीहरूलाई सेवामुखी र उत्तरदायी बनाउन सूचकसहित अनुगमन तथा

मूल्याङ्कन गरी त्यसको परिणाम प्रत्येक चौमासिकमा सञ्चारकर्मी, मानव अधिकार नागरिक समाज तथा आम जनतामाभक्त सार्वजनिक गरिनेछ। यसका साथै गाउँपालिका ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरु पूर्ण रुपमा नियम संगत तरिकाले अक्षरस पालना गरिनेछ।

२.९ ग्राहस्थ उत्पादन, मानव विकास सूचकांक र गरिबी:

नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ तथा गरिबीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८ मा रोल्पा जिल्लाको सन्दर्भमा औलाइएका तथ्यहरुलाई सुनिल स्मृति गाउँपालिकाका हकमा पनि सामान्यीकरण गरिएको छ। नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४ अनुसार रोल्पा जिल्ला मानव विकास सूचकांकका दृष्टिकोणले ७५ जिल्लाहरु मध्ये ६७ औं स्थानमा पर्दछ। यस जिल्लाको मानव विकास सूचकांकको मान ०.४६४ रहेको छ। जसअनुसार औषत आयु ६६.२८ वर्ष तथा प्रतिव्यक्ति आमदानी ६४३ अमेरिकी डलर रहेको छ। मानव गरिबी सूचकांकका दृष्टिकोणले ७५ जिल्लाहरु मध्ये ५४ औं स्थानमा पर्दछ। यस जिल्लाको मानव गरिबी सूचकांकको मान ३८.५७ रहेको छ।

परिच्छेद ३: जनसंख्याको अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको जनसांख्यिक अवस्थासँग सम्बन्धित बस्ती, घरधुरीको विवरण, जनसंख्या बनौट, संरचना तथा वितरण जस्ता विषयहरू समाविष्ट रहेका छन् ।

३.१ बस्ती र घरपरिवार विवरण

यस सुनिल स्मृति गाउँपालिकामा कुल ६८ वटा प्रमुख टोल बस्तीहरू रहेका छन् । प्राथमिक तथ्यांकका आधारमा यी टोल बस्तीहरूलाई अझ परिष्कृत रूपमा छुट्याउन आवश्यक रहेको छ ।

तालिका नं. १ : सुनिल स्मृति गाउँपालिका प्रमुख टोल तथा बस्तीहरू

- वडा नं १:** यस वडामा बरनेटा, तुसार पानी, घोडाकोट, थुम्पाकी लेख, उर्लीखोला, धारावाड, बाहुनटोल, थापाटोल र ओवाड सल्ली पिपल गरी जम्मा १० वटा टोल रहेका छन् ।
- वडा नं २:** यस वडामा हिले, खुंग्री चौर, धारापानी, धनचौर, खुंग्रीकोट, खुंग्रीचौर शान्ति चौर, गोगनपानी महेन्द्री, महेन्द्री, हरिगाउँ खलसिंगे, हरिगाउँ गरी जम्मा १० वटा टोल बस्ती रहेका छन् ।
- वडा नं ३:** यस वडामा उपल्लो खारा, तल्लो खारा, उपल्लो थर, दाइवाड, लाउवाड, ओखारी, पलासे, फर्साचौर, रुइनिवाड, च्युरावोट, पोखराधारा, केरावारी र काभ्रा गरी जम्मा १३ वटा टोल रहेका छन् ।
- वडा नं ४:** यस वडामा कोइरालखर्क, पाल्लो छिर्ने, बागुवाड, धनमुडा, बाग्मा, सुलिचौर, बर्जिवाड, धनचौर, छिर्ने गरी जम्मा ९ वटा टोल बस्ती रहेका छन् ।
- वडा नं ५:** यस वडामा पनि क्वालीगाउँ, मन्घा, रिभा, क्वालीगाउँ (७) पर्दछन् ।
- वडा नं ६:** यस वडामा पाती हाल्ना, पानी पोखरा, कुवापानी, दलङ्गा, धौलीगाउँ गरी जम्मा ५ वटा टोलहरू रहेका छन् ।
- वडा नं ७:** यस वडामा खोरवाड टोल, सरड पोखरा टोल, विष्ट टोल, बाहुन टोल, गमाल टोल, मुख्य टोल, कोहल फेद टोल, दाड भ्राक्री टोल, राज्य पोखरी टोल गरी ९ वटा टोलहरू रहेका छन् ।
- वडा नं ८:** यस वडामा चिन्ने पाखा, चिन्ने, चिन्ने ३, अफले पोखरा, अरेश ठूलोगाउँ ४, अरेश ठूलोगाउँ ५, अरेश ठूलोगाउँ ६, अरेश साविक ७, अरेश साविक ९ गरी ९ वटा टोलहरू रहेका छन् ।

३.२ जनसंख्या वितरणको अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस गाउँपालिकाको कूल घरपरिवार र जनसंख्या क्रमशः ५६५७ र २८२९३ रहेको छ । विवरण अनुसार औषत घरपरिवारको आकार ४.९९ र लैंगिक अनुपात ८२.०४ रहेको छ । जनसंख्या वृद्धिदर १.३६ रहेको छ भने जनघनत्व १८०.२२ प्रतिवर्ग किलोमिटर छ ।

तालिका नं. २ : जनसंख्या वितरणको अवस्था (२०५८-२०६८)

विवरण	गणना वर्ष	
	२०५८	२०६८
जनसंख्या	२४,८२९	२८,२९३
परिवार संख्या	४,६६५	५,६५७
जनसंख्याको अनुपातिक वितरण		
जनघनत्व	१५८.५५	१८०.२२
औषत वृद्धिदर		१.३६

विवरण	गणना वर्ष	
	२०५८	२०६८
परिवारको औषत आकार	५.३२	४.९९
महिला पुरुष अनुपात (प्रति १०० जना महिलामा पुरुषको संख्या)	८८.१३	८२.०४

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.३. वडा अनुसार जनसंख्या

गाउँपालिकाको वडागत जनसंख्या तथा वडागत घरधुरीलाई हेर्दा यस गाउँपालिकामा भएका ८ वटा वडाको कूल घरधुरी ५६५७ रहेको छ भने पुरुष तथा महिलाको जनसंख्या क्रमस : १२७१५ तथा १५४९८ गरी जम्मा जनसंख्या २८२१३ रहेकोछ । त्यस्तै यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा न्यून घरधुरी संख्या भएको वडा नं. ६ मा जम्मा ६१३ घरधुरी छ भने जनसंख्याको हिसाबले सबै भन्दा न्यून जनसंख्या भएको वडा नं ५ छ । यसै गरी यस गाउँपालिकामा सबै भन्दा उच्च घरधुरी तथा जनसंख्या भएको वडा नं. २ रहेकोछ । जसलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका नं. ३ वडा अनुसार घरधुरी तथा जनसंख्याको विवरण

वडा नं.	घर परिवार संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा
१	६८५	१३७९	१८२६	३२०५
२	९१०	१७५७	२४११	४१६८
३	७८९	१७७५	२००४	३७७९
४	७७२	१७४१	१९८८	३७२९
५	५४७	१३६७	१५५०	२९१७
६	६१३	१२६५	१६८०	२९४५
७	६२५	१५९८	१८०६	३४०४
८	७१६	१८३३	२२३३	४०६६
जम्मा	५६५७	१२७१५	१५४९८	२८२१३

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.४ उमेरसमूह अनुसार जनसंख्या

लिंग र उमेर समूहको गाउँपालिका जनसंख्यालाई जनसंख्या तालिका मार्फत् प्रस्तुत गरिएको छ । गाउँपालिकाको कूल जनसंख्याको ठूलो हिस्सा १९ वर्षमुनिको रहेको देखिन्छ, जुन ५३.४ प्रतिशत छ । ६० वर्षभन्दा माथिको जनसंख्याको हिस्सा कूल जनसंख्यामा ८ प्रतिशत मात्र रहेको छ । २५-५९ वर्ष उमेर समूहको जनसंख्या कूल जनसंख्याको ३१ प्रतिशतभन्दा बढी भएको हुँदा गाउँपालिकाको समग्र सामाजिक आर्थिक रुपान्तरणमा मानव संशाधनको विकास र परिचालनको भूमिका महत्वपूर्ण हुने देखिन्छ ।

तालिका नं. ४ उमेर तथा लिंगका आधारमा जनसंख्याको विवरण

उमेर समूह	महिला	पुरुष	जम्मा
५ वर्ष भन्दा मुनि	१७३०	१८५२	३५८२
५ - ९ वर्षसम्म	२११०	२१०८	४२१८
१० - १४ वर्षसम्म	२१९९	२१९२	४३९१

उमेर समूह	महिला	पुरुष	जम्मा
१५ - १९ वर्षसम्म	१६८४	१२१२	२८९६
१९ - २४ वर्षसम्म	१३८४	७२६	२११०
२५ - ४५ वर्षसम्म	३६५४	२१६२	५८१६
४६ - ५९ वर्षसम्म	१५५५	१३८७	२९४२
६० - ६९ वर्षसम्म	७०३	६५१	१३५४
७० वर्षसम्म भन्दा माथि	४७९	४२५	९०४
जम्मा	१५४९८	१२७१५	२८२१३

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.५ आर्थिक रूपले सकृय जनसंख्या

आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या अर्थात् आर्थिक आयका लागि काम गर्न सक्ने उमेरका जनसंख्या (१५-५९ वर्ष) १३७६४ (४८.७९ %) रहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको विवरणलाई विश्लेषण गर्दा ५३.४१ प्रतिशत महिलाहरु ४३.१५ प्रतिशत पुरुषहरु रहेका छन् । तलको तालिकामा आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ५ आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको अवस्था

उमेर समूह	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत
० देखि १४	६१५२	६०३९	१२१९१	४३.२१
१५ देखि ५९	५४८७	८२७७	१३७६४	४८.७९
६० भन्दा माथि	१०७६	११८२	२२५८	८.००
जम्मा	१२७१५	१५४९८	२८२१३	१००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.६ जातजाति अनुसार जनसंख्या

गाउँपालिकाका जनसंख्याको दृष्टिकोणबाट सानो नगर भए पनि जातजाति तथा संस्कृतिको धरोहरले सम्पन्न गाउँपालिका हो । यस गाउँपालिकाका विभिन्न जातिहरु जस्तै क्षेत्री, बाहुन -पहाडी, मगर, कामी, थारु, मुसलवान, ठकुरी, नेवार, सार्की, कामी, दमाई, सन्यासी/दशनामी, गुरुङ्ग, मगर, बोटे गरी १४ भन्दा बढी जातजातिको बसोबास रहेको पाइन्छ । जातजातिको जनसंख्याको हिसाबले हेर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी मगर (३४.५२ प्रतिशत) र क्रमशः क्षेत्री (३३.२६ प्रतिशत), ब्राह्मण (३.७७ प्रतिशत), र सन्यासी/दशनामी ५.२८ प्रतिशत रहेका छन् । जसलाई तलको तालिका तथा चार्टबाट स्पष्ट पारिएको छ ।

तालिका नं. ६ जातीयताको आधारमा जनसंख्याको विवरण

क्र.सं.	जातीयता	जम्मा	प्रतिशत
१	क्षेत्री	९३८३	३३.२६
२	ब्राम्हण	१०६३	३.७७
३	नेवार	१२५	०.४४
४	सार्की, कामी	४१९८	१४.८८

क्र.सं.	जातीयता	जम्मा	प्रतिशत
५	दमाई	८७५	३.१०
६	सन्यासी/दसनामी	१४८९	५.२८
७	गुरुङ्ग	३४	०.१२
८	मगर	९७३८	३४.५२
९	थारु	१७	०.०६
१०	ठकुरी	८८६	३.१४
११	घर्ती	७९	०.२८
१२	बोटे	३०	०.११
१३	मुसलमान	१५१	०.५४
१४	अन्य	१४५	०.५१
जम्मा		२८२१३	१००.००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.७ भाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

भाषाको हिसाबले पनि यस गाउँपालिकामा विभिन्न भाषाभाषीको बसोबास रहेकोछ । अन्य क्षेत्रमा जस्तै यस गाउँपालिकामा पनि नेपाली भाषा बोल्नेको जनसंख्या धेरै छ । जसमा नेपाली बोल्नेको जनसंख्या -९८.३६ प्रतिशत रहेका छन् । त्यस्तै अन्य भाषाभाषीको जनसंख्या तल दिइएको तालिका उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ७ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्याको विवरण

क्र.सं.	मातृभाषा	जम्मा	प्रतिशत
१	नेपाली	२७,७५०	९८.३६
२	थारु	१७	०.०६
३	नेवार	२४	०.०९
४	मगर	१४६	०.५२
५	उर्दू	४८	०.१७
६	हिन्दी	२८	०.१०
७	खाम	१५०	०.५३
८	अन्य	२१	०.०७
९	उल्लेख नभएको	२९	०.१०
जम्मा		२८,२१३	१००.००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.८ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

धार्मिक हिसाबले गाउँपालिका भित्र रहेका धर्महरु मध्ये सबैभन्दा उच्च हिन्दू धर्म मान्नेहरु ८८.३० प्रतिशत रहेका छन् । त्यसैगरी, बौद्ध धर्म ११.५० प्रतिशत र इसाइ धर्म ०.२० प्रतिशत मान्नेहरुको जससंख्या रहको देखिन्छ । धर्म अनुसारको जनसंख्या विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ८ धर्मको आधारमा जनसंख्याको विवरण

क्र.सं.	धर्म	प्रतिशत
१	हिन्दू	८८.३०
२	बौद्ध	११.५०
३	इस्लाम	०.२०
४	उल्लेख नभएको	-
जम्मा		१००.००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.९ आवास माथिको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र रहेका कूल ५६५७ घरपरिवार मध्ये ९३.६४ प्रतिशत वा ५२९७ घरपरिवार आफ्नै घरमा बस्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी, भाडामा बस्नेको घरपरिवार संख्या ३३०, संस्थागत १३ र अन्य खालको स्वामित्व भएका घरमा वस्ती १७ रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरणलाई देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ९ आवास माथिको स्वामित्वका आधारमा घरपरिवार विवरण

सि. नं.	स्वामित्वको विवरण	परिवार संख्या	प्रतिशत
१	निजी	५,२९७	९३.६४
२	भाडामा	३३०	५.८३
३	संस्थागत	१३	०.२३
४	अन्य	१७	०.३०
जम्मा		५,६५७	१००.००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

३.१० छानाको प्रकारका घरको वनावट

कूल घरधुरी ५६५७ रहेको यस गाउँपालिकामा फुस तथा खरले छाएको ५१.३७ प्रतिशत घरधुरी माटो, ढुङ्गाबाट बनेकोछ । यातायात तथा आय आर्जको बृद्धिसँगै यस गाउँपालिकामा पनि आ.सी.सी. पिलर घर बन्ने क्रम पनि बढेकोछ । जस अनुसार यहाँ ४.३७ प्रतिशत घरधुरीको आर.सी.सी. पिलर घर बनेको छ, भने टायल तथा ढुंगा (Slate) छाएका ३६.०८ प्रतिशत, जस्ता / च्यादरले छाएका ७.३९ प्रतिशत, रहेकोछ । जसलाई तलको तालिका मा प्रस्तुत गरिएकोछ ।

तालिका नं. १० छानाको प्रकारको आधारमा घरधुरी संख्या

सि. नं.	घरको प्रकार	संख्या	प्रतिशत
१	फुस तथा खरले छाएको	२,९०६	५१.३७

२	जस्ता / च्यादरले छाएका	४१८	७.३९
३	टायल तथा ढुंगा (Slate) छाएका	२,०४१	३६.०८
४	आर. सी.सी	२४७	४.३७
५	काठले छाएका	७	०.१२
६	माटोले छाएका	०	०.००
७	अन्य	०	०.००
८	उल्लेख नभएको	३८	०.६७
जम्मा		५,६५७	१००

श्रोत : राष्ट्रिय जनगणना, २०६८

परिच्छेद – ४: आर्थिक विकास

४.१ आर्थिक अवस्था

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ का अनुसार यस सुनिल स्मृति गाउँपालिकामा कूल जनसंख्याको ४८.७९ प्रतिशत जनसंख्या आर्थिक रूपले सकृय रहेको पाईन्छ । जसमध्ये पुरुषतर्फ ४३.१५ प्रतिशत र महिला तर्फ ५४.४० प्रतिशत जनसंख्या आर्थिक रूपले सक्षम देखिन्छन् भने ८८.५० प्रतिशत प्रत्यक्ष रूपले कृषि पेशामा आधारित रहेको पाईन्छ ।

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको पेशा, रोजगारी, कृषि, उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय, सहकारी, पर्यटन, बैंक तथा वित्तीय संस्था आर्थिक गतिविधि सम्बन्धी विवरणलाई विविध शीर्षकहरुमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.२ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

कूल जनसंख्याको ८८.५० प्रतिशत घरधुरी कृषि पेशामा आवद्ध भएको पाईन्छ । त्यस्तै व्यापार १०.९ प्रतिशत, घरेलु उद्योगमा आश्रित घरपरिवार ९.२ प्रतिशत, नोकरीमा १२.६ प्रतिशत, दैनिक ज्याला मजदूरीमा आश्रित जम्मा घरपरिवार ३०.५ प्रतिशत, र वैदेशिक रोजगारीमा ३०.५ प्रतिशत रहेको छ । तलको तालिकामा वडा अनुसार मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरणलाई देखाइएको छ ।

तालिका नं. ४.१ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

क्र.स	विवरण	घरधुरी प्रतिशत (वडा नं अनुसार)								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१	कृषि	८८.९	९२.३	९५.५	६०.०	९०.५	९०.५	९१.७	९५.५	८८.५
२	व्यापार	५.६	७.७	४.५	२०.०	९.५	९.५	१२.५	१८.२	१०.९
३	उद्योग	५.६	३.८	१८.२	५.०	१४.३	१४.३	०.०	१३.६	९.२
४	नोकरी	३३.२	१९.२	४.५	५.०	९.५	२३.८	४.२	१३.६	१२.६
५	दैनिक ज्यालादारी	३३.३	१९.२	९.१	३०.०	५२.४	१९.०	४५.८	३६.४	३०.५
६	वैदेशिक रोजगार	२२.२	३८.५	५४.५	३०.०	२३.८	१९.०	२०.८	३१.८	३०.५

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.३ विपन्नता स्तरीकरण

वडा अनुसार अति गरिब, गरिब, मध्यम र सम्पन्न गरी भागमा विपन्नता स्तरीकरण गरिएको छ । यस गाउँपालिकामा कूल घरपरिवारको ६४.४० प्रतिशत घरधुरी अति गरिब भएको पाईन्छ । त्यस्तै गरिब १९.९ प्रतिशत, मध्यम घरपरिवार १४.४ प्रतिशत र सम्पन्न घरपरिवार २.३ प्रतिशत रहेको छ । वडा अनुसार अति गरिब प्रतिशत वडा नं ७ मा सबैभन्दा बढी ८९.२ प्रतिशत र सबैभन्दा कम वडा नं. ६ मा ४७.७ प्रतिशत रहेको छ । तलको तालिकामा वडा अनुसार विपन्नता स्तरीकरण विवरणलाई देखाइएको छ ।

तालिका नं. ४.२ वडा अनुसार विपन्नता स्तरीकरण

वडा नं.	विपन्नता स्तरीकरण				
	अति गरिब	गरिब	मध्यम	सम्पन्न	जम्मा
१	७२.२	५.६	२२.२	०.०	१००
२	६९.२	७.७	२३.१	०.०	१००
३	६८.२	९.१	१८.२	४.५	१००
४	६०.०	२०.२	१०.०	१०.०	१००
५	६१.९	३३.३	४.८	०.०	१००
६	४७.७	३३.३	१४.३	४.८	१००
७	७९.२	१२.५	८.३	०.०	१००
८	५४.५	३१.८	१३.६	०.०	१००
जम्मा	६४.४	१९.०	१४.४	२.३	१००

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

तालिका नं. ४.३ वडा अनुसार विपन्नता वर्ड अनुसार

वडा नं.	विपन्नता स्तरीकरण				गरिबी क्रम
	अति गरिब/ गरिब	मध्यम	सम्पन्न		
५	९५.२	४.८	०		1 st
७	९१.७	८.३	०		2 nd
८	८६.३	१३.६	०		3 rd
६	८१	१४.३	४.८		4 th
४	८०.२	१०	१०		5 th
१	७७.८	२२.२	०		6 th
३	७७.३	१८.२	४.५		7 th
२	७६.९	२३.१	०		8 th

४.४ आफ्नो खेतबारीको उत्पादनबाट खाद्यान्न उपलब्धता

समग्र खाद्यान्न उत्पादन र खाद्यान्न आपूर्तिको अवस्थालाई हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा कूल घरपरिवारको आफ्नो खेतबारीको उत्पादनबाट खाद्यान्न उपलब्धताका ३ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने परिवार ३६.३ प्रतिशत, ६ महिना खान पुग्ने परिवार २४.७ प्रतिशत, ९ महिना खान पुग्ने परिवार १७.८ प्रतिशत, १२ महिना खान पुग्ने परिवार १४.९ प्रतिशत र खान पुगेर बेच विखन गर्ने परिवार ६.३ प्रतिशत रहेको छ। यसका आधारमा विश्लेषण गर्दा यस गाउँपालिकामा खाद्यान्न आपूर्तिमा अभावको अवस्था देखिन्छ।

तलको तालिकामा वडा अनुसार आफ्नो खेतबारीको उत्पादनबाट खाद्यान्न उपलब्धताको आधारमा परिवार संख्याको विवरणलाई देखाईएको छ।

तालिका नं. ४.५ आफ्नो खेतबारीको उत्पादनबाट खाद्यान्न उपलब्धताको आधारमा परिवार संख्याको विवरण

क्र.सं.	खाद्यान्न उपलब्धताको आधारमा परिवार संख्याको विवरण	घरधुरी प्रतिशत (वडा नं अनुसार)								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१	३ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने परिवार	२२.२	३४.६	२२.७	५५.०	२८.६	४२.९	४५.८	३६.४	३६.३
२	६ महिना खान पुग्ने परिवार	३३.३	२३.१	३१.८	१०.०	२८.६	४.८	२९.२	३६.४	२४.७
३	९ महिना खान पुग्ने परिवार	२२.२	१९.२	१३.६	१५.०	१४.३	१९.०	१२.५	२७.३	१७.८
४	१२ महिना खान पुग्ने परिवार	११.१	१९.२	१८.२	१५.०	१९.०	२३.८	१२.५	०.०	१४.९
५	खान पुगेर बेच बिखन गर्ने परिवार	११.१	३.८	१३.६	५.०	९.५	९.५	०.०	०.०	६.३
जम्मा		१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.५ परिवारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन

यस गाउँपालिकामा परिवारको स्वामित्वमा जग्गा नै नभएका १.१ प्रतिशत, २ रोपनीभन्दा कम १३.२ प्रतिशत, २ देखि ५ रोपनीसम्म २५.३ प्रतिशत, ६ देखि १० रोपनीसम्म १५.५ प्रतिशत, ११ देखि २० रोपनी सम्म २५.९ प्रतिशत र २० रोपनी भन्दा माथि १९.० प्रतिशत परिवार रहेको छ। तलको तालिकामा वडा अनुसार परिवारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन सम्बन्धी विवरणलाई देखाईएको छ।

तालिका नं. ४.४ परिवारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा जमिन सम्बन्धी विवरण

सि. नं.	स्वामित्वको विवरण (रोपनी)	घरधुरी प्रतिशत (वडा नं अनुसार)								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१	जग्गा नै नभएको	०.०	०.०	०.०	१०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	१.१
२	२ रोपनी भन्दा कम	०.०	१५.४	९.१	१०.०	२३.८	९.५	१६.७	१८.२	१३.२
३	२ देखि ५ रोपनीसम्म	११.१	३०.८	३१.८	३०.०	१४.३	२८.६	२५.०	२७.३	२५.३
४	६ देखि १० रोपनीसम्म	५०.०	७.७	१८.२	१५.०	४.८	१४.३	८.३	१३.६	१५.५
५	११ देखि २० रोपनीसम्म	२२.२	३०.८	२२.७	१५.०	३३.३	३३.३	२०.८	२७.३	२५.९
६	२० रोपनीभन्दा माथि	१६.७	१५.४	१८.२	२०.०	२३.८	१४.३	२९.२	१३.६	१९.०
जम्मा		१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.६ जग्गाको किसिम

यस गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफलको ४९.४९ प्रतिशत कृषि योग्य जमिनको खेत ६.८ प्रतिशत, बारी ७२.३ प्रतिशत र खरबारी २०.८ प्रतिशत रहेको छ।

तलको तालिकामा वडा अनुसार जग्गाको किसिम अनुसारको विवरणलाई देखाईएको छ।

तालिका नं. ४.५ जग्गाको किसिम अनुसारको विवरण

क्र.स.	जग्गाको किसिम	घरधुरी प्रतिशत (वडा नं अनुसार)								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१	खेत	३.४	६.३	५.९	१५.२	४.२	९.७	३.७	८.७	६.८
२	बारी	७४.६	८०.८	७९.३	५३.०	८२.३	७५.०	६८.७	५९.९	७२.३
३	खरबारी	२२.०	१२.९	१४.९	३१.९	१३.५	१५.३	२७.६	३२.४	२०.८
जम्मा		१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०	१००.०

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.७ पारिवारिक आम्दानी

यस गाउँपालिकामा औसत मासिक पारिवारिक आम्दानी (रुपैयाँमा) ३,००१ देखि ५,००० परिवार २.९ प्रतिशत, ५,००१ देखि १०,००० रुपैयाँ मासिक पारिवारिक आम्दानी २८.७ प्रतिशत परिवार, १०,००१ देखि १५,००० रुपैयाँ मासिक पारिवारिक आम्दानी २४.७ प्रतिशत परिवार, १५,००१ देखि २५,००० रुपैयाँ मासिक पारिवारिक आम्दानी २०.७ प्रतिशत परिवार र २५,००१ रुपैयाँभन्दा माथि मासिक पारिवारिक आम्दानी २३.० प्रतिशत परिवार रहेको छ।

तलको तालिकामा वडा अनुसार औसत मासिक पारिवारिक आम्दानी विवरणलाई देखाईएको छ।

तालिका नं. ४.६ औसत मासिक पारिवारिक आम्दानी विवरण

क्र.स.	विवरण (रुपैयाँमा)	औसत मासिक पारिवारिक आम्दानी (घरधुरी प्रतिशत वडा नं अनुसार)								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१	३,००१ देखि ५,०००	५.६	३.८	०.०	५.०	०.०	४.८	०.०	४.५	२.९
२	५,००१ देखि १०,०००	३३.३	२३.१	१३.६	३०.०	१९.०	२८.६	३७.५	४५.५	२८.७
३	१०,००१ देखि १५,०००	२७.८	२६.९	२२.७	१५.०	२८.६	१४.३	३७.५	२२.७	२४.७
४	१५,००१ देखि २५,०००	१६.७	२३.१	३१.८	३५.०	२३.८	१४.३	१२.५	९.१	२०.७
५	२५,००१ भन्दा माथि	१६.७	२३.१	३१.८	१५.०	२८.६	३८.१	१२.५	१८.२	२३.०
जम्मा		१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.८ पारिवारिक बचत

यस गाउँपालिकामा औसत मासिक पारिवारिक बचत (रुपैयाँमा) शून्य बचत परिवार २९.८९ प्रतिशत, ५०० देखि १००० रुपैयाँ मासिक बचत २.८७ प्रतिशत परिवार, १००१ देखि २००० रुपैयाँ मासिक बचत ८.६२ प्रतिशत परिवार, २००१ देखि ३००० रुपैयाँ मासिक बचत ५.१७ प्रतिशत परिवार र ३००१ देखि ५००० रुपैयाँ मासिक बचत १०.३४ प्रतिशत परिवार, ५००१

देखि १०००० रुपैयाँ मासिक बचत १८.९७ प्रतिशत परिवार, १०००० रुपैयाँभन्दा माथि मासिक बचत २४.१४ प्रतिशत परिवार रहेको छ । तलको तालिकामा वडा अनुसार औसत मासिक पारिवारिक बचत विवरणलाई देखाइएको छ ।

तालिका नं. ४.७ औसत मासिक पारिवारिक बचत विवरण

क.स.	पारिवारिक बचत (रुपैयाँमा)	घरघुरी प्रतिशत (वडा नं अनुसार)								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१	शून्य	२२.२	२३.०८	३१.८२	३०.००	३८.१०	३३.३३	२५.००	३६.३६	२९.८९
२	५०० देखि १०००	५.५६	३.८५	४.५५	०.००	४.७६	०.००	०.००	४.५५	२.८७
३	१००१ देखि २०००	५.५६	७.६९	०.००	५.००	४.७६	१४.२९	१६.६७	१३.६४	८.६२
४	२००१ देखि ३०००	५.५६	७.६९	४.५५	५.००	४.७६	४.७६	०.००	९.०९	५.१७
५	३००१ देखि ५०००	११.११	१५.३८	४.५५	१०.००	९.५२	४.७६	२०.८३	४.५५	१०.३४
६	५००१ देखि १००००	२७.७८	११.५४	३१.८२	२०.००	१९.०५	१९.०५	१२.५०	१३.६४	१८.९७
७	१०००० भन्दा माथि	२२.२२	३०.७७	२२.७३	३०.००	१९.०५	२३.८१	२५.००	१८.१८	२४.१४
जम्मा		१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००	१००

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.९ औद्योगिक तथा व्यापार, व्यवसाय

तलको तालिकामा वडा अनुसार औद्योगिक तथा व्यापार, व्यवसाय (निर्माण व्यवसायी समेत) सम्बन्धी विवरणलाई देखाइएको छ ।

तालिका नं. ४.८ औद्योगिक तथा व्यापार, व्यवसाय (निर्माण व्यवसायी समेत) सम्बन्धी विवरण

सि.नं	व्यापार, व्यवसाय विवरण	वडा नं								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१	दूध व्यवसायी			१	१					२
२	टेलर्स	३	३	१८	१३	१५	१५	२	४	७३
३	सुनचाँदी व्यवसायी		१	५	८					१४
४	भाडा व्यवसायी			१०	७	०	२	०	०	१९
५	होटल व्यवसायी		२	३०	३०	०	०	२	९	७३
६	फेन्सी व्यवसायी		३	२७	३६	०	२	३	३	७४
७	क्लिनिक तथा औषधि व्यवसायी			६	४	१	२	१	३	१७
८	तरकारी तथा फलफूल व्यवसायी	५	३	८	९	०	२			२७
९	इलेक्ट्रोनिक व्यवसायी		१	३	३	०	१			८
१०	माछामासु पसल, व्यवसायी	१	२	१०	५	५	११	१	३	३८
११	हेयर सैलुंग तथा सौन्दर्यकला व्यवसायी		१	२	१	०				४

सि.नं	व्यपार, व्यवसाय विवरण	वडा नं								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
१२	उद्योग आरण	३	१	३	४	५	५	४	२	२७
१३	आर्ट व्यवसायी		१							१
१४	बेकरी तथा मिष्ठान्त व्यवसायी				१					१
१५	बाल मनोरञ्जन									०
१६	बंगुर पालन			१	१					२
१७	कार्ड बोर्ड उत्पादन									०
१८	बोर्डिंग स्कुल संचालन	१	१	२	१		१			६
१९	ठेक्कापट्टा		५	३	७		१	२		१८
२०	जुत्ता पसल		३	७	३		३			१६
२१	फोटो स्टुडियो				४					४
२२	फर्निचर	२	२	३	३	३	७	१		२१
२३	किनारा पसल तथा व्यवसायी	१	६	३४	३३	२१	२३	९	२८	१५५
२४	सि.डि.पसल									०
२५	पुल हाउस									०
२६	अटो वर्क्सप			२	३					५
२७	कपास उद्योग				१					१
२८	राइस मिल	५	०	०	१	६	९	०	३	२४
२९	घडि रेडियो टि.भी मर्मत			३	१३					१६
३०	पेट्रोल पम्प		१							१
३१	खोज अनुसन्धान सेन्टर				१					१
३२	खाजाघर तथा चिया पसल	४	६	१५	३०	७	१०	१	९	८२
३३	हुवानी सेवा		७	४३	२५	१	४	०	१	८१
३४	मदिरा व्यवसाय									०
३५	ग्यास डिलर				३					३
३६	नृत्य प्रशिक्षण तथा संगित प्रशिक्षण केन्द्र				१					१
३७	जिमखाना				१					१
३८	निर्माण व्यवसायी तथा सप्लायर्स			१	४					५
३९	कवाडी संकलन केन्द्र			१	२					३
४०	मल बिउ उत्पादन									०
४१	कम्प्युटर ट्रेनिंग सेन्टर साईवर व्यवसायी				२					२

सि.नं	व्यपार, व्यवसाय विवरण	वडा नं								जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	
४२	पुस्तक व्यवसायी तथा फोटोकपी		१	१	४		१			७
४३	मनी ट्रान्सफर		१	२	३					६
४४	सहकारी		३	३	२		२	१	२	१३
४५	बैंक			२	१					३
४६	विज्ञापन, मिडिया र केवल सेवा			१						१
४७	कागज उद्योग तथा छापाखाना				१					१
४८	भेटनरी			१	१					२
	जम्मा	२५	५४	२४८	२७३	६४	१०१	२७	६७	८५९

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.१० बाली पात्रो (Crop Calender)

यस गाउँपालिकामा खेती गरिने बालीहरूको अवस्थालाई हेर्दा यहाँ मुख्य रूपमा धान, गहुँ, मकै, कोदो, जौ, दालबाली र आलु रहेका छन्। यी बालीहरूको खेती र फसलको स्याहार संभार वर्षेभरी विभिन्न समयहरूमा गर्ने गरिन्छ। बालीहरूको खेती र फसलको स्याहार संभार सम्बन्धी विवरण तल उल्लेख गरिएको छ।

तालिका नं. ४.९ : बाली पात्रोको स्थिति

क्र.स.	बालि लगाउने समय	बाली काट्ने समय
धान	वैशाख-आषाढ	भाद्र- कार्तिक
गहुँ	कार्तिक-मार्ग	चैत्र- वैशाख
मकै	वैशाख- जेष्ठ	श्रावण- भाद्र
कोदो	वैशाख- आषाढ	भाद्र- कार्तिक
जौ	कार्तिक- मार्ग	जेष्ठ- आषाढ
दालबाली	आषाढ- श्रावण	कार्तिक- मार्ग
आलु	आश्विन- कार्तिक फाल्गुन- चैत्र	पौष- माघ श्रावण- भाद्र
तोरी	आश्विन- कार्तिक	फाल्गुन- चैत्र

स्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग शाखा कार्यालय

४.११ कृषकसमूह तथा उद्यमिहरुको विवरण

यस गाउँपालिकामा कृषि प्रणालि लाई व्यवस्थित तथा व्यवसायिक रुपमा लानको लागि पालिका भरि जम्मा ४३ वटा समूहहरु गठन भएका छन र विवरण निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

४.९ कृषक तथा उद्यमी तथा बचत समूहको विवरण

क्र.स.	समूहको नाम	ठेगाना	वडा नं.	गठन मिति	समूह सदस्य संख्या			समूहको प्रकार	समूह अध्यक्षको नाम	हितकोष रकमरु.
					महिला	पुरुष	जम्मा			
१	श्री जागृति बचत म.कृ.स.	घोडागाउँ १	१	२०६६	४०	०	४०	महिला	श्री द्रोपदी पोखेल	०
२	श्री माण्डवी म.कृ.स.	घोडागाउँ ४	१	२०६६	२९	०	२९	महिला	श्री वसन्ती नेपाली	०
३	श्री थुम माडी खोला कृषक समूह	घोडागाउँ ९	१	२०६५	९	०	९	मिश्रित	श्री वसन्ती भण्डारी	९००
४	श्री समाज उत्थान सामुदायिक तरकारी समूह	घोडागाउँ २	१	२०६४	२२	०	२२	मिश्रित	श्री माया शाही	५०००
५	श्री सिद्ध मूल सिंचाई कुलो उपभोक्ता समूह	घोडागाउँ ७,८,९	१	२०६५	५	६	११	मिश्रित	श्री नरबहादुर महारा	०
६	श्री हरियाली मिश्रित कृषक समूह	खुंग्री ५	२	२०६५	५	२१	२६	मिश्रित	श्री दोगर्बहादुर डाँगी	१२०००
७	श्री चतुर्भुज महिला ताजातरकारी कृस	खुंग्री ५	२	२०६६	१७	०	१७	महिला	श्री पुनम सिंह	८५०
८	श्री जन चेतना ताजा तरकारी कृ.स.	खुंग्री ५	२	२०६६	१८	०	१८	महिला	श्री भरना भारती	६९५
९	श्री (ख)सोमे सिं.स.	खुंग्री ९	२	२०६६	०	७	७	पुरुष	श्री जगतबहादुर पुन	०
१०	श्री कृषि समूह	खुंग्री २	२	२०६४	४	१६	२०	मिश्रित	श्री अशोक गिरी	९६००
११	श्री श्रृजनशील महिला ताजा तरकारी कृषक समूह	खुंग्री २	२	२०६६	२५	०	२५	महिला	श्री कमला थापा	९४०

क्र.स.	समूहको नाम	ठेगाना	वडा नं	गठन मिति	समूह सदस्य संख्या			समूहको प्रकार	समूह अध्यक्षको नाम	हितकोष रकमरु.
					महिला	पुरुष	जम्मा			
१२	श्री हरियाली ताजा तरकारी कृषक समूह	खुंग्री ६ र ७	२	२०६६	१४	१	१५	मिश्रित	श्री पदम घर्ती	६६५
१३	श्री जनजागृत खाद्यबाली उ.कृ.स.	मिभिड ६	३	२०६६	३	८	११	मिश्रित	श्री बमबहादुर पुनमगर	०
१४	श्री सिमखोला ज.उ.कृ.स.	मिभिङ्ग ४	३	२०६६	१	६	७	मिश्रित	श्री टिकाराम कार्की	०
१५	श्री सिद्ध नाथ कृषक समूह	मिभिङ्ग २	३	२०६४	६	१५	२१	मिश्रित	श्री मनिराम विष्ट	५२५
१६	ओसेप कृषक समूह	ओखारि	३	२०७४	१०	२५	३५	मिश्रित	बीरबहादुर रोका	५०००
१७	सिद्धथान कृषक समूह	ढांडा	३	२०७४	१२	२३	३५	मिश्रित	जयराम विष्ट	५०००
१८	उद्यमशील कृषक समूह	मिभिङ्ग ३	३	२०७४	८	२७	३५	मिश्रित	गंगाराम विष्ट	५०००
१९	जन प्रगतिशील कृषक समूह	मिभिङ्ग ४	३	२०७४	६	२९	३५	मिश्रित	निमबहादुर घर्ती	५०००
२०	श्री सिरुटी पानी सा.सिं.स.	मिभिड ८	४	२०६६	०	७	७	पुरुष	श्री खेम क्षेत्री	०
२१	श्री हरियाली म.कृ.स.	मिभिड ८	४	२०६६	१०	०	१०	महिला	श्री पार्वती महारा	०
२२	श्री मिश्रित कृ.स.	मिभिड ८	४	२०६०	६	५	११	मिश्रित	श्री रुपलाल महारा	०
२३	श्री राम्चे सिंचाई आ.	मिभिङ्ग ९	४	२०६६	२	५	७	मिश्रित	श्री एकराम वि.स.	०
२४	श्री सिद्धीविनायक सा.स.	मिभिङ्ग ९	४	२०६६	४	१३	१७	मिश्रित	श्री एकराज सुवेदी	०
२५	जनएकता कृषक समूह	छिर्ने	४	२०७४	५	१६	२१	मिश्रित	श्री गोवर्धन महारा	५०००
२६	हरियाली कृषक समूह	कोईरालखकै	४	२०७४	७	१४	२१	मिश्रित	श्री नेबबहादुर महारा	५०००
२७	प्रगतिशील कृषक समूह	छिर्ने	४	२०७४	७	१४	२१	मिश्रित	श्री हुकुमबहादुर महारा	५०००

क्र.स.	समूहको नाम	ठेगाना	वडा नं	गठन मिति	समूह सदस्य संख्या			समूहको प्रकार	समूह अध्यक्षको नाम	हितकोष रकमरु.
					महिला	पुरुष	जम्मा			
२८	गाउँबेसि कृषक समूह	बाग्मा	४	२०६९	१२	१८	३०	मिश्रित	श्री ओविलाल बस्नेत	५०००
२९	श्री जिविकोपार्जनका लागी तरकारी खेती समूह	गजुल ७	५	२०६५	४	११	१५	मिश्रित	श्री सुर्मकुमारी श्रेष्ठ	०
३०	श्री जिविकोपार्जन तरकारी खेती समूह	गजुल ७	५	२०६५	४	९	१३	मिश्रित	श्री शुर्मकुमार श्रेष्ठ	०
३१	श्री संगम कृ.स	गजुल १	६	२०६६	१	१०	११	मिश्रित	श्री हिराबहादुर थापा	०
३२	श्री सारीखाले खेत कृ.स.	गजुल १	६	२०६८	३	३०	३३	मिश्रित	श्री अर्जुनसिंह घर्ति	४०००
३३	श्री साठीमुरे उ. कृ.स.	गजुल ३	६	२०६८	२	१२	१४	मिश्रित	श्री दिल ब. रोक्का	२०००
३४	श्री पाति हाल्ल कृ.स.	गजुल ५	६	२०६६	१०	०	१०	महिला	श्री मनसरा भण्डारी	०
३५	श्री लेखाली कृ.स.	गजुल ५	६	२०६६	०	१०	१०	पुरुष	श्री जिवराम भण्डारी	०
३६	श्री थामधुरी कृ.स.	गजुल ५	६	२०६६	०	१०	१०	पुरुष	श्री प्रथमबहादुर भण्डारी	०
३७	श्री विसम फलफूल खेती कृ.स.	गजुल ५	६	२०६७	३	८	११	मिश्रित	श्री मनसरा भण्डारी	०
३८	श्री बांस घारी जल उपभोक्ता	गजुल ५	६	२०६७	३	८	११	मिश्रित	श्री प्रथमबहादुर भण्डारी	०
३९	श्री सुन्तला खेती कृषक समूह	तेवाङ्ग ३	७	२०६६	४	५	९	मिश्रित	श्री लिलाबहादुर रोका	
४०	श्री धारापानी खोला कृ.स.	तेवाङ्ग ३	७	२०६८	१०	१६	२६	मिश्रित	श्री लिला ब. रोका	०
४१	श्री जौलिपोखरी बचत कृ.स.	तेवाङ्ग ९	७	२०६६	६	१४	२०	मिश्रित	श्री चुडामणि रोकामगर	१३५३०
४२	श्री दिलप पोखरी बचत कृ.स.	तेवाङ्ग २	७	२०६७	१	२०	२१	मिश्रित	श्री खिमबहादुर रोका	०

क.स.	समूहको नाम	ठेगाना	वडा नं	गठन मिति	समूह सदस्य संख्या			समूहको प्रकार	समूह अध्यक्षको नाम	हितकोष रकमरु.
					महिला	पुरुष	जम्मा			
४३	श्री सुन्तला खेती कृषक समूह	तेवाङ्ग २,३	७	२०६४	०	७	७	पुरुष	श्री लिल वहादुर रोका	०
४४	श्री काहा खोला चौतारा कृ.स.	अरेस ४	८	२०६७	२	२७	२९	मिश्रित	श्री लेक वहादुर घर्ति	०
४५	आंपबोट कृषि तथा पशुपंक्षी फर्म	मिभिङ्ग	४	२०७४				मिश्रित	चन्द्रबहादुर विष्ट	१००००

४.१२ सिंचाइ सुविधा सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा ४३ वटा सिंचाइ पूर्वाधारबाट करिव २७६५.४ हेक्टर जमिनमा सिंचाइ सुविधा पुगेको देखिन्छ। यस्तो सुविधाबाट ३०१२ घरपरिवार लाभान्वित रहेका छन्। आयोजनागत रुपमा सिंचाइको स्थाल, किसिम, माध्यम, उपलब्धता, सिंचित जमिन तथा लाभान्वित घरधुरी सम्बन्धी वडा अनुसार विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ४.१० : सिंचाई योजनाहरूको विवरण

क्र.स.	सिंचाई योजनाको	वडा	स्रोतको / मुहानको नाम	टोल गाउँ	सिंचित क्षेत्रफल हेक्टर	लाभान्वित घर धुरी
१	विकासी कुलो	१	घोडा खोला		३६५	४२०
२	कलड खोला	१	कलड खोला		१०	४०
३	धाम्पा खोला सिंचाई	२	धाम्पा खोला	हरिगाउँ	५५	१५२
४	माडीखोला सिंचाई	२	माडी खोला	हरिगाउँ	३५	८०
५	खडखोला सिंचाई	२	खुडखोला	खुंग्री	१००	३३०
६	फर्साचौर सिंचाई	३	गजुल खोला	धोर्लाड, फर्साचौर	२०	९०
७	दाइवाड रोहवाड	३	खारा खोला	दाइवाड, रोहवाड	२५	१००
८	खारापाइप लाइन	३	खारा खोला	खारा	१५	१३५
९	सानो लिवाड	३	मोवा	सानो लिवाड	६	२५
१०	वनकला कोडूरिया	३	वनकला	खारा खेत	१२	४०
११	ताप्ले पानी सिंचाई	३	ताप्लेपानी	ओखारी		
१२	अरेशखोला बाग्मा सिंचाई	४	अरेशखोला	बाग्मा	१३०	१८०
१३	हलहलखोला राम्चे सिंचाई	४	हलहले खोला	कोइरालखर्क	५.१	४०
१४	खड्गा खेत सिंचाई	४	खड्गाखेत मूल	कोइरालखर्क	७.६	४०
१५	पानी चाहार खोला सिंचाई	४	पानी चाहारखोला	वाहेखोला	३.१	१५
१६	लुङ्गीखोला छिर्ने सिंचाई	४	लुङ्गी खोला	छिर्ने	१२.७	४५
१७	अरेशखोला धनमुडा सिंचाई	४	अरेश खोला	धनमुडा	३	२५
१८	कोहलवाड भान्नीथान	४	अरेश खोला	भान्नीखोला	२	३५
१९	गजुलखोला सिंचाई	४	गजुल खोला	साधकुना, सुलिचौर	०.९	१२
२०	साथीमुरे, बाजघात, छिर्ने सि. यो.	४	अरेश खोला	बाजघात	१८	६१
२१	लाम्पाखोला छिर्ने सि.यो.	४	लाम्पा खोला	छिर्ने	२८	६४
२२	देउखुरीखोला सिम्ते सिंचाई	४	देउखुरी खोल		१	१४

क्र.स.	सिंचाई योजनाको	वडा	स्रोतको /मुहानको नाम	टोल गाउँ	सिंचित क्षेत्रफल हेक्टर	लाभान्वित घर धुरी
२३	मनगार सिंचाई योजना	५	गजुल खोला	काभ्रा	५५५	१३७
२४	काट्टे सिंचाई योजना	५	सुखाखोला	काट्टे	थक	४०
२५	फलवाड	५	फलवाड खोला	फलवाड	थक	४०
२६	सार्लिवाड सिंचाई योजना	५	पोवाड खोला	सार्लिवाड	थक	१०
२७	डांडो गाउँ सिंचाई योजना	५	धुम खोला	डांडागाउँ	थक	१७
२८	सीम खोला आरुखारा	६	सीमखोला	पातिहाल, पानी पोखरा	३९०	१८०
२९	सीमखोला खरेखोला	६	खरेखोला	पानीपोखरा	२०	४०
३०	भ्याउखोला दिही	६	भ्याउखोला	दिही, स्याला	२५०	५०
३१	धनुवा खोला	६	धनुवा खोला	दलंगा	४००	९०
३२	खुमेल गाउँ सिंचाई	६	खुमेलखोला	दलंगा	२००	६०
३३	जुकेना सिंचाई कुलो	६			१२	१२
३४	चौदिला खोला	६	स्याल पानी	पानीपोखरा	२०	१५
३५	धारपानी सिंचाई योजना	७	धारपानी	भ्रिनिवाड	१	६०
३६	दामखोला लाखुरी सिंचाई यो.	७	दामखोला	अमिलचौर, खोरवाड	२	८०
३७	तल्लो जुतुड खोला	७	जुतुडखोला	तल्लो जुतुड खोला	१.५	२५
३८	चिच्चा खोला सिंचाई यो.	७	चिच्चाखोला	चिच्चाखोला	१	१०
३९	निरही भिग्रीपाती सिं.यो.	७	दोखोला	निरही भिग्रीपाती	२	१५
४०	सातमुले राजुपाता सि.यो.	८	सातमुले	ठूलोगाउँ	१२.७	३८
४१	सुडगरे सिंचाई योजना	८	ठूलो खोला	छिपछिपे	२	५०
४२	दोड्ढा खोला लिंचाई	८	दोड्ढाखोला	चिन्ने	२६.५	४०
४३	अरेश खोला सिंचाई कुलो	८	अरेश खोला	अरेश	१५.३	६०
	जम्मा				२७६५.४	३०१२

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४. १३ वित्तीय व्यवसाय

यस यस गाउँपालिकामा ऋण तथा कर्जा सम्बन्धी कारोबार गर्नका लागि सरकारी तथा प्राईभेट बैंक, सहकारी संस्थाहरु समेतबाट स्थानीय जनताहरुलाई व्यापार व्यवसायमा सहयोग पुर्याउनका लागि यी संस्थाहरुले धितोमा र कतिपयले विना धितोमा अल्पकालीन, मध्यकालीन र दीर्घकालीन रुपमा कर्जा उपलब्ध गराउँदै आईरहेका छन् । यस गाउँपालिकामा संचालित मुख्य वित्तीय र सहकारी सम्बन्धी विवरण तल उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ४.११ वित्तीय /सहकारी सम्बन्धी विवरण

क.स.	टोल / गाउँ	सहकारी संस्था	बैंक	विकास बैंक	लघु बित्त	जम्मा
१	मिफिड	१४	१	२	७	२४
२	खुंग्री	१				१
३	घोडागाउँ	३				३
४	अरेश	२				२
५	गजुल	२				२
जम्मा		२२	१	२	७	३३

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

४.१४ कृषि तथा पशु

४.१४.१ कृषि उपजमा लाग्ने रोग किरा

यस क्षेत्रमा तरकारी, फलफूल, खाद्यान्न, दलहन तथा नगदे बालीमा तराई क्षेत्रमा देखापर्ने रोग तथा किराले नकारात्मक रूपले प्रभावित गर्ने गरेको देखिन्छ। यस्ता रोग तथा किराको विवरण बाली अनुसार देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ४.१२ कृषि उपजमा लाग्ने रोग किरा

तरकारी बालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया फलफूल खेतीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया खाद्यान्न बालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया दलहन बालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम	साधारणतया नगदे बालीमा लाग्ने किरा वा रोगको नाम
खपटे किरा	गवारो	पतेरो	पतेरो	भुसिल किरा
लाही	फूलमा अँस पार्ने कीरा	गवारो	भुसिल कीरा	लाही
गवारो	फ्रुट फलाई	फटके	फौजी किरा	खपटे
फट्याङ्ग्रा		फौजी किरा	फट्याङ्ग्रा	
पतेरो		फट्याङ्ग्रा		

स्रोत: कृषि सेवा केन्द्र, २०७५

४.१४.२ पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग तथा कीरा

यस क्षेत्रमा पशुपंक्षीमा मौसम अनुसार लाग्ने रोग व्याधीले प्रभावित गर्ने गरेको देखिन्छ। यहाँ देखापर्ने रोगको विवरणलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ४.१३ पशुपंक्षीमा लाग्ने रोग तथा किरा

पशुपंक्षी जन्य उत्पादन	रोगको नाम
पशु	भगागुते, चरचरे, खोरेत, एन्थ्रेक्स, पी.पी.आर, एन यूरिया, डर्माटाइटिस, डायरिया, पाइरेक्सिसिया, एनोरेक्सिस, एल एफ, राउन्डओम, टेपओम, महोस्ट, टिक्स, लाइस, सर्भिसाइटिस, भेट्राइटिस, पायोमेट्रा, स्वइन फिवर, खोरेत, रेविज, नाम्ले, माटे, जुका, छेरौटे, साउने ज्वरो, जुम्प्रा, उपियाँ, किर्ना, लुतो, थुनेलो
पंक्षी	क्सीडिपेसिस, कोराइजा गम्बरो, सि आर डी, सल्मोनेलासिस, रानिखेत, फवल पक्स, हवाइडाइरिया, मेरेक्स, जुका, गम्बोरो, रानी खेत

स्रोत: पशुसेवा केन्द्र, २०७५

४.१४.३ ब्यबस्थित बाखापालन ब्यबशाय :

यस गाउँ पालिकामा बाखापालन ब्यबशाय लाई ब्यबस्थित र ब्यबशाथिक तुल्याउन केहि प्रयास भएको देखिन्छ र सुनिल स्मृति गा.पा। पशु शाखा बाट प्राप्त जानकारी अनुसार जम्मा १५ वटा बाखा पालन फर्म रहेकाछन र फर्महरुको विवरणलाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४.१४ बाखा पालन समुहहरुको विवरण:

सि.न.	फर्मको नाम	ठेगाना	संचालकको नाम	संपर्क नं.
१	महरा बाखा पालन फर्म	मिभिड-८	नेत्र महरा	९८४४९८००७
२	महेन्दी बाखा पालन कृषक समह	खुङ्ग्री-७	बसन्त सुवेदि	
३	रिदिया बाखा फर्म	तेवाङ-८	पुस्या पुनमगर	९८५७८२२२१
४	दारिमधारा बाखा फर्म	मिभिड-२	रवे विष्ट	९८४७९८२६६९
५	सहदी ब्यवसायिक बाखा फर्म	घोडागाउँ-१	सुरेस पोखेल	९८४७८५०८८८
६	मिसन ब्यवसायिक बाखा फर्म	घोडागाउँ-६	नारायन के.सी.	९८५७८२२७०३
७	पसुर्पाक्ष उत्पादन तथा बिक्रि केन्द्र	घोडागाउँ-४	पोस्टकलि डागि	९८४१५०६९०३
८	सेन बाखा पालन फर्म	गजल-६	सावित्रा सेन	९८०९५००६६१
९	मिनि रोल्या बाखा फर्म	खुङ्ग्री-५	लक्ष्मी शाह	९८१८४७५२६६
१०	सलिना बाखा फर्म	मिभिड-७	चेतमान पुनमगर	९८२२९२६५००
११	स्मृति बाखा पालन फर्म	मिभिड-३	कुसुम थापा	
१२	अस्मिता बाखा पालन फर्म	खुङ्ग्री-३	बलराज शिह	९८४६९५२८०८
१३	छाया बाखा पालन फर्म	अरेश-८	छायाकुमारी गौतम	
१४	साठिमुरे बाखा पालन फर्म	गजुल-६	रुद्र थापा	
१५	स्यालकोट बाखा पालन फर्म	गजुल-६		

स्रोत: सुनिल स्मृति गापा पशुसेवा शाखा सुलिचौर, २०७५

तालिका नं. ४.१५ आ.ब.०७४/०७५ मा गठन गरिएका नया बाखा पालन समुहहरु:

सि.नं.	समुहको नाम	ठेगाना	समुह सदस्य		गठन मिति
			म.	पु.	
१	त्रिपुरेश्वरि बाखा पालन समुह	खुंग्री-२	२२	३	०७४/७/१
२	हरियालि महिला बाखा पालन समुह	अरेश-८	२५	-	०७४/७/१०
३	सल्लिपिपल बाखा पालन समुह	घोडागाउँ-१	२०	५	०७४/७/९
४	आयआर्जन बाखा पालन समुह	मिभिड-३	१९	६	०७४/७/१२
५	जौलिपोखरि बाखा पालन समुह	तेवाङ-७	१३	१०	०७४/७/१८
६	पिपल चौतारि बाखा पालन समुह	बोवाङ-४	१३	१०	०७४/७/२०
७	पानिपोखरी बाखा पालन समुह	गजुल-६	१५	८	०७४/७/२४

सि.नं.	समुहको नाम	ठेगाना	समुह सदस्य		गठन मिति
			म.	पु.	
८	सयपत्रि बाखा पालन समुह	काभ्रा-५	२५	-	०७४/७/२५
९	रानिबन बाखा पालन समुह	गजुल-६	१२	१४	०७४/७/७
१०	धारपानि घासेबालि उत्पादन समुह	खुंग्री-२	२१	३	०७४/७/१८
११	धनचौर गाइभैसि पालन समुह	खुंग्री-२	१२	८	

स्रोत: सुनिल स्मृति गा.पा. पशुसेवा शाखा सुलिचौर, २०७५

४.१४.४ बंगुर पालन फर्महरू :

यस गाउँ पालिकामा बंगुर पालन लाई समेत घरपालुवा र आय श्रोतको रूपमा विकशित भएको छ। बंगुर पालक कृषकहरू समेत सक्रिय रहूँका छन। सुनिल स्मृति गा.पा। पशु शाखा बाट प्राप्त जानकारी अनुसार हाल सम्म जम्मा १८ वटा कुखुरा पालन फर्म रहेकाछन र ति फर्महरूको विवरणलाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ४.१६ बंगुर पालन फर्म विवरण

सि.नं.	फर्मको नाम	ठेगाना	संचालकको नाम	दर्ता मिति	फोन नं.
१	नवजागरण बंगुर फर्म	खुंग्री-९	निमा बढामगर	०७१।३।१०	९८४४९०६२५७
२	जनसेवा बंगुर फर्म	मिभिड-५	फल्ते प्रचण्ड घर्ति		९८४७८१७९९९

स्रोत: सुनिल स्मृति गा.पा. पशुसेवा शाखा सुलिचौर, २०७५

४.१४.५ कुखुरा पालन फर्महरू :

यस गाउँ पालिकामा कुखुरा पालन व्यवसाय राम्रो संग फस्टायको र छिमेकि गापा हरुमा समेत आपूर्ति गरेको पाइन्छ। यस बाट स्थानीय कृषक तथा व्यवसायिहरूको आय श्रोत बढनुका साथै रोजगारि श्रृजना गर्नमा मदत गरेको पाइन्छ। सुनिल स्मृति गा.पा। पशु शाखा बाट प्राप्त जानकारी अनुसार हाल सम्म जम्मा १८ कुखुरा पालन फर्म रहेकाछन र ति फर्महरूको विवरणलाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ४.१७ कुखुरा पालन फर्म विवरण :

सि.नं.	फर्मको नाम	ठेगाना	संचालकको नाम	दर्ता मिति	फोन नं.
१	संगम कुखुरा फर्म	गजुल-१	भक्त ब. कवर	०७२।१।२०	९७४११६४४४५
२	नविकरण कुखुरा फर्म	गजुल-५	गौमन महारा		९७४८५०४६३४
३	एच डि पोल्टी फर्म	मिभिड-६	हरि ब.महारा		९८४३४५०९८३
४	राज ब्रोईलर फर्म	मिभिड-१	खरिलाल घर्ति		
५	अणु ब्रोईलर फर्म	खुंग्री-२	मदन कु.शिह	०७१ साल	९८४८०५४०९७
६	भिजन पोल्टी फर्म	खुंग्री-३	सन्तप्रचण्ड सेन	०७१ साल	९८४७९८०८८८
७	धमेन्द्र पोल्टी फर्म एण्ड फ्रेसहाउस	मिभिड-२	बम ब.पुन	०७१ साल	९८४६९६८३
८	सुनछहरी ब्रोईलर फर्म	मिभिड-२	खरिलाल घर्ति	०६९ साल	९८४४७८
९	एपोलो पोल्टी फर्म	मिभिड-७	साजन कु.थापा	०७१।५।२०	
१०	सपना कुखुरा पालन फर्म	गजुल-३	सविना थापा		
११	राज फ्रेस एण्ड पो. फर्म	मिभिड-१	सविना थापा		
१२	सुरेन्द्र पोल्टी फर्म	गजुल-१	सुरेन्द्र थापा		

सि.नं.	फर्मको नाम	ठेगाना	संचालकको नाम	दर्ता मिति	फोन नं.
१३	रुकमाया कुखुरा फर्म	मिभिड-४	रिनादबि थापा		
१४	प्रेम पोल्टी फर्म	घोडागाउँ-५	प्रेम ब.घर्ति		
१५	ब्या.कुखुरा पो.फर्म	घोडागाउँ-६	इन्द्र ब.बुढा	०७३३३६	
१६	समिर पोल्टी फर्म	गजुल-१	खुम ब.थापा	०७३३३५	
१७	प्रतिक्षा कु फर्म	गजुल-६	प्रतिक्षा सेन	०७४११२९	
१८	आदित्य कु.पो.फर्म	सुवर्णावति-६	याम ब.महरा	०७४११९	

स्रोत: सुनिल स्मृति गा.पा. पशुसेवा शाखा सुलिचौर, २०७५

४.१४.६ गाइ भैसि फर्महरु :

यस गाउँ पालिकामा **गाइ भैसिहरुको** व्यवस्थित तथा व्यवसायिक रुपमा पालन कार्य सुरु भएको देखिन्छ। सुनिल स्मृति गा.पा। पशु शाखा बाट प्राप्त जानकारी अनुसार हाल सम्म **जम्मा २ गाइ भैसिहरु** पालन फर्म रहेकाछन् र ति फर्महरुको विवरणलाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ४.१८ गाइ भैसि फर्म विवरण :

सि.नं.	फर्मको नाम	ठेगाना	संचालकको नाम	दर्ता मिति	फोन नं.
१	सरला भैसि फार्म	खुंग्री-३	रमेन्द्र कु. शिह	०७४/१/३	९८४७९३५९३२
२	पुणिमा दुग्ध उत्पादक फर्म	मिभिड-३	अमर शि. गिरि	०७४/१२/९	९८४७८९९८२४

स्रोत: सुनिल स्मृति गा.पा. पशुसेवा शाखा सुलिचौर, २०७५

४.१४.७ मासु पसलहरु :

यस गाउँ पालिकामा **पशुपंक्षिहरु बाट उत्पादित मासुहरुलाई** व्यवस्थित तथा व्यवसायिक रुपमा संचालन कार्य सुरु भएको देखिन्छ। सुनिल स्मृति गा.पा। पशु शाखा बाट प्राप्त जानकारी अनुसार हाल सम्म **जम्मा १२ वटा मासु पसलहरु** रहेकाछन् र ति फर्महरुको विवरणलाई निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ४.१९मासु पसल विवरण

सि.नं.	पसलको नाम	ठेगाना	कैफियत
१	राज फ्रेस हाउस	मिभिड-७	
२	साजन फ्रेस हाउस	मिभिड-७	
३	के.बि. फ्रेस हाउस	मिभिड-७	
४	घर्ति फ्रेस हाउस	मिभिड-७	
५	सेरमालि पुरन फ्रेस हाउस	मिभिड-१	
६	हारजगि फ्रेस हाउस	मिभिड-१	
७	गुरुड फ्रेस हाउस	मिभिड-१	
८	पुन फ्रेस हाउस	मिभिड-१	
९	एच डि फ्रेस हाउस	मिभिड-६	
१०	एपोलो फ्रेस हाउस	मिभिड-७	
११	नम्जालि फ्रेस हाउस	मिभिड-६	
१२	रमित फ्रेस हाउस	सुलिचौर-४	

स्रोत: सुनिल स्मृति गा.पा. पशुसेवा शाखा सुलिचौर, २०७५

४.१४.८ ग्रा.प.स्वा.का.विवरण :

पशुपंक्षिहरू लाग्ने विभिन्न रोगहरू लाई समयमै रोग थाम तथा उपचार गरि पालिका भित्र रहेका ब्यबसायि तथा किशान हरुको पशुपंक्षिधनको क्षति हुन नदिन १० जना ग्रामिन पशुस्वास्थ्य कार्यबर्ता रहेका छन् । साथै ति कार्य कर्ताहरू लाई समयानुकुल पुनर्ताजगि तालिमा , थप ग्रा.प.स्वा.का. हरु उत्पादन को साथै विउबिजन, औषधि र अन्य कृषि तथा भेटनेरि सामाग्रिहरूको लागि एग्रोभेट आवश्यक महसुस गरिएको छ ।

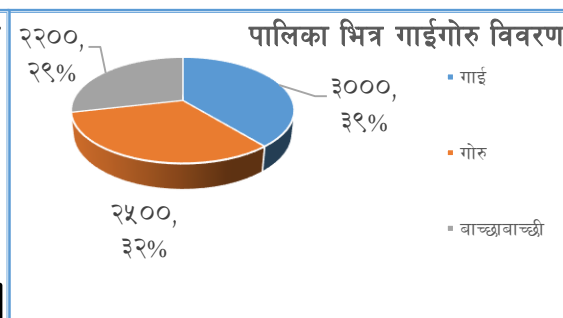
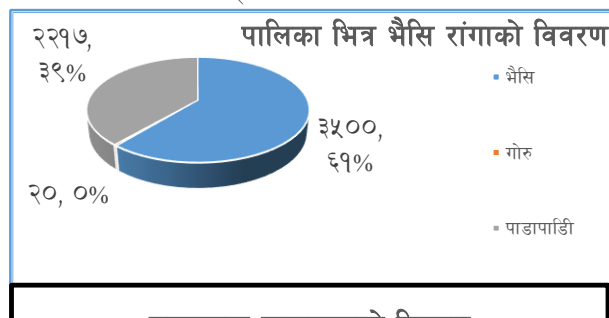
तालिका नं. ४.२० ग्रा.प.स्वा.का.विवरण

सि.नं.	नाम थर	ठेगाना	तालिम लियको मिति	तालिम लियको ठाउँ	कैपियत
१	जित बहादुर वलि	गजुल-३	०५४/२/१०-३/१५	नेपालगंज	
२	रमा भारति	खुंग्री-२	०६२/९/१३-१०/८	नेपालगंज	
३	दिलमाया सुनार	मिभिड-६	०६२/९/१३-१०/८	नेपालगंज	
४	हरि गिरी	घोडागाउँ-४	०६४/४/१३-५/१५	प्यूठान	
५	याम बहादुर गिरी	मिभिड-७	०४२/०४३ मा	रोल्पा	
६	तुक बहादुर खत्रि	गजुल-७	०७१/११/१७-२९	पोखरा	
७	सान्ति कुमारी डाँगि	खुंग्री-५	०६५/१२/७-१/१	नेपालगंज	
८	हरि बहादुर सुनार	गजुल-१	०६२/९/१३-१०/१८	नेपालगंज	
९	मिलन गिरी	घोडागाउँ-४	०६२/९/१३-१०/१८	नेपालगंज	
१०	दल बहादुर रोका	मिभिड-१	०५२/११/१६-१२/१५	नेपालगंज	

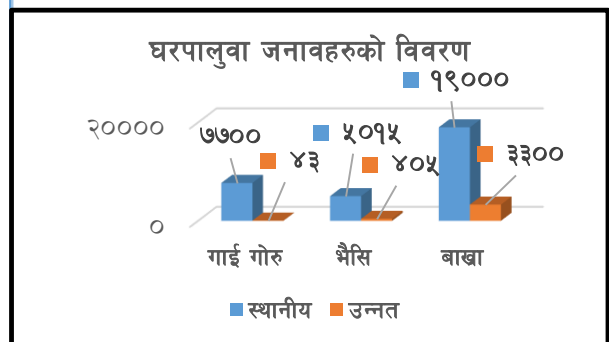
स्रोत: सुनिल स्मृति गा.पा. पशुसेवा शाखा सुलिचौर, २०७५

४.१४.९ ग्रा.प.स्वा.का.विवरण :

सुनिल स्मृति गाउँपालिका भित्र पशुपंक्षिहरूको अनुमानित तथ्याङ्क सुनिल स्मृति गा.पा. पशुसेवा शाखा सुलिचौर बाट प्राप्त भएका छन् । तथ्याङ्क अनुसार गाई ३००० (३९ %), गोरु २५०० (३२%) र बाछ्याबाछ्छि २२०० (२९ %) रहेका छन् । अधिकांस गाइ स्थानीय जातका रहेकाले परम्परागत मलखाद र जोत्नको लागि गोरु बाहेक

अन्य दुग्ध पदार्थमा खासै उत्पादन देखिदैन । त्यसै गरि भैसि ३५०० (३००

उन्नत जात), रांगा २० (उन्नत ५), पाडापाडि १९०० (उन्नत १००) रहेको देखिन्छ । खसि बोका बाखा तिर हेर्दा जम्मा २२३०० देखिन्छ जसमध्ये बाखा ९००० (२००० उन्नत जात), खसि ७०० (२०० उन्नत जात), बोका २६०० (१०० उन्नत जात) र पाठापाठि १०००० (१००० उन्नत जात) रहेका छन् । हालको तथ्याङ्क लाई मध्येनजर

राख्दा स्थानीय जातको बाहुल्यता रहेकोले यसलाई विकास र पर्वधन गर्ने प्रसस्त संभावना र अवसर रहेको साथै पालिका भित्रका किसान र व्यवसायिहरुको आर्थिक वृद्धि गर्ने मुख्य मद्दे क्षेत्र रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. ४.२१ गाउँ पालिका भित्र रहेका पशुपंछि तथ्याङ्क

क. गाइगोरु

जात	गोरु	गाइ	वाच्छावाच्छी	जम्मा	कैफियत
स्थानिय	३०००	२५००	२२००	७७००	
उन्नत	६	२०	१७	४३	
जम्मा	३००६	२५२०	२२१७	७७४३	

ख. भैसि

जात	भैसि	राँगा	पाडापाडि	जम्मा	कैफियत
स्थानिय	३२००	१५	१८००	५०१५	
उन्नत	३००	५	१००	४०५	
जम्मा	३५००	२०	१९००	५४२०	

ग. बाखा

जात	बाखा	खसि	बोका	पाठापाठी	जम्मा
स्थानिय	७०००	५००	२५००	९०००	१९०००
उन्नत	२०००	२००	१००	१०००	३३००
जम्मा	९०००	७००	२६००	१००००	२२३००

ड. बंगुर

जात	भुनि	विर	पाठा	पाठी	जम्मा
स्थानिय	५०	५	६०	४०	१५५
उन्नत	१२०	१०	२००	२००	५३०
जम्मा	१७०	१५	२६०	२४०	६८५

च. जनशक्ति विवरण

सि.न.	पद	नामथर	स्थायी ठेगाना	फोन नं.	कैफियत
१	प.चि.	ओमु गिरी	राप्ति गा.पा.-४, दाड	९८४७८३७८००	
२	ना.प.स्वा.प्रा.	छबि बि.क.	सुनिलस्मृति-२	९८६७९४२४११	
३	का.स.	दल बहादुर रोका	सुनिलस्मृति-३	९८४७९१२४०३	
४	न.प.से.प्रा.	केशव कुमार वलि	गंगादेव गा.पा.-७, रोल्या	९७५८५०३६७३	
५	न.प.से.प्रा.	भेषराज घर्ति	लुङ्ग्री-३, रोल्या	९८४४९५०४४१	
६	न.प.से.प्रा.	मेघराज सुवेदि	सुनिलस्मृति-३, रोल्या	९८१६४३९०२८	

परिच्छेद ५: सामाजिक अवस्था

यस परिच्छेदमा शिक्षा, स्वास्थ्य, कला, संस्कृति, लक्षित वर्ग, लैंगिकता, खानेपानी, सरसफाई जस्ता सामाजिक विषयहरूमा देहाय बमोजिमका शीर्षकहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

५.१ शैक्षिक तथा मानव संसाधन विकास

५.१.१ पाँच वर्षभन्दा माथिको साक्षरता विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रको साक्षरताको स्थिति हेर्दा पाँच वर्ष माथिको कूल २४६३१ जनसंख्या मध्ये ५७.६३ प्रतिशत साक्षर रहेका छन् । लैंगिकताका आधारमा पुरुष ६९.८५ प्रतिशत र महिला ४७.९९ प्रतिशत साक्षर रहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ५.१ ५ वर्ष र सो भन्दा माथिकाको साक्षरताको आधारमा जनसंख्याको विवरण

लिंग	५ वर्ष र ५ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या	जनसंख्याको अवस्था				साक्षरता दर
		लेख्न र पढ्न सक्ने	पढ्न मात्रै सक्ने	पढ्न लेख्न नसक्ने	थाहा नभएको	
पुरुष	१०८६३	७५८८	३५५	२९१५	५	६९.८५
महिला	१३७६८	६६०७	५१८	६६३१	१२	४७.९९
जम्मा	२४६३१	१४१९५	८७३	९५४६	१७	५७.६३

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

५.१.२ शैक्षिकस्तर अनुसार जनसंख्या विवरण

यस गाउँपालिका भित्रको शिक्षाको स्तर विश्लेषण गर्दा आधारभुत तहको शैक्षिक उपलब्धी हासिल गरेकाहरूको जनसंख्या ८७४५ रहेको छ भने स्नातकोत्तर गर्नेहरूको संख्या २३ जना मात्र रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ५.२ ५ वर्ष र सो भन्दा माथिकाको शैक्षिक अवस्था

लिंग	जनसंख्याको अवस्था											जम्मा
	साक्षर (beginners)	प्रा.वि.तह (१-५)	नि. मा.वि. (६-८)	मा.वि. (९-१०)	एस.एल.सी.	प्रविणता प्रमाण पत्र तह	स्नातक तह	स्नाकोत्तर तह	अन्य	अनौपचारिक शिक्षा	तह नखुलेको	
पुरुष	३४२	४५०५	१५२०	७०६	३७३	२१५	११५	२१	५	३५	१०	७८४७
महिला	३१८	४२४०	१२७०	५३७	२५६	१४९	१८	२	७	५२	११	६८६०
जम्मा	६६०	८७४५	२७९०	१२४३	६२९	३६४	१३३	२३	१२	८७	२१	१४७०७

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

५.२.३ विद्यालयमा भर्ना नभएका तथा विद्यालय छाडेका बालबालिकाहरूको विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा विद्यालयमा भर्ना नभएका छात्र र छात्रा ४१०६ रहेका छन् र विद्यालय छाडेका बालबालिकाहरू ३०० रहेका छन् । लैंगिकताका आधारमा यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ५.३ विद्यालयमा भर्ना नभएका तथा विद्यालय छाडेका बालबालिकाहरुको विवरण

लिंग	भर्ना नभएको संख्या	विद्यालय छाडेको संख्या
छात्र	१३७९	१०९
छात्रा	२७२७	१९१
जम्मा	४१०६	३००

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

५.१.४ शैक्षिक संस्था सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका भित्र कूल ४५ वटा शैक्षिक संस्था रहेका छन् । जसमध्ये आधारभूत तहका विद्यालय ३७ वटा र माध्यामिक तहको ८ वटा रहेको छ । तलको तालिकामा वडा अनुसार विद्यालयको किसिमको विवरणलाई देखाईएको छ ।

तालिका नं. ५.४ विद्यालयको किसिम

वडा नं	विद्यालयको किसिम			जम्मा
	बाविके	आधारभूत विद्यालय	प्राथमिक विद्यालय माध्यामिक विद्यालय	
१	२	२	३	५
२	०	२	५	१०
३	०	१	४	६
४	०	१	२	५
५	०	१	३	४
६	१	१	४	७
७	०	०	४	५
८	०	०	५	६
जम्मा	३	८	३०	५१

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

तलको तालिकामा वडा अनुसार टोलको नाम, विद्यालयको नाम, विद्यालयको किसिम, विद्यालयको स्तरको विवरणलाई देखाईएको छ ।

तालिका नं. ५.५ विद्यालयको किसिम

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	टोलको नाम	विद्यालयको किसिम (सामु./निजी)	विद्यालयको स्तर
१	जनएकता प्रा.वि.	१	बरनेटा	सामु.	प्रा.वि.
२	रामेश्वरी मा.वि.	१	घोडागाउँ	सामु.	मा.वि.
३	शिशु कल्याण प्रा.वि.	१	घोडागाउँ	सामु.	प्रा.वि.
४	गगां प्रा.वि.	१	पंचिकोट	सामु.	प्रा.वि.
५	देविभक्त आ.वि.	१	थुम्पाकी	सामु.	आ.वि.
६	तुसारपानी बा. वि केन्द्र	१	तुसारपानी	सामु.	बा.वि.

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	टोलको नाम	विद्यालयको किसिम (सामु./निजी)	विद्यालयको स्तर
७	नमुना बा.वि केन्द्र	१	भलबाङ्ग	सामु.	बा.वि
८	घोडागाउँ बोर्डिङ	१	घोडागाउँ	निजि	आ.वि.
९	त्रिपुरेश्वरी मा.वि.	२	खुंग्री	सामु.	मा.वि.
१०	ज्योतिप्रकाश मा.वि.	२	हरिगाउँ	सामु.	मा.वि.
११	चतुर्भुज प्रा.वि.	२	खुंग्री	सामु.	प्रा.वि.
१२	ज्ञानोदय आ.वि.	२	महेन्द्री	सामु.	आ.वि.
१३	दिपेन्द्र प्रा.वि.	२	धनचौर	सामु.	प्रा.वि.
१४	कालिका प्रा.वि.	२	खुंग्री कोट	सामु.	प्रा.वि.
१५	हृदयेश्वरी आ.वि.	२	हिले	सामु.	आ.वि.
१६	सरस्वती प्रा.वि.	२	गोगनपानी	सामु.	प्रा.वि.
१७	रामज्योति प्रा.वि.	२	खलसिंगे	सामु.	प्रा.वि.
१८	ज्ञान मन्दिर विद्या गृह	२	खुङ्गी	निजि	मा.वि
१९	चन्द्रप्रभा मा.वि.	३	मिभिङ	सामु.	मा.वि.
२०	सरस्वती प्रा.वि.	३	खारा	सामु.	प्रा.वि.
२१	गोपीतारा प्रा.वि.	३	पिपलधारा	सामु.	प्रा.वि.
२२	विमद पुञ्ज प्रा.वि.	३	ओखारी	सामु.	प्रा.वि.
२३	न्यू डान इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३	पोखरधारा	निजि	प्रा.वि
२४	रोल्या सनलाइट इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३	रुनिबाङ्ग	निजि	आ.वि.
२५	सूर्योदय मा.वि.	४	सुलिचौर	सामु.	मा.वि.
२६	जनता आ.वि.	४	कोइरालखर्क	सामु.	आ.वि.
२७	सरस्वती प्रा.वि.	४	बाग्मा	सामु.	प्रा.वि.
२८	बराहक्षेत्र प्रा.वि.	४	धनचौर	सामु.	प्रा.वि.
२९	जलजला बोर्डिङ स्कूल	४	सुलिचौर	निजि	मा.वि
३०	सूर्योदय आ.वि.	५	क्वालीगाउँ.	सामु.	आ.वि.
३१	बालबोध प्रा.वि.	५	काभ्रा	सामु.	प्रा.वि.
३२	जीवनोद्वार प्रा.वि.	५	मन्धा	सामु.	प्रा.वि.
३३	उदय प्रा.वि.	५	रिभा	सामु.	प्रा.वि.
३४	जनज्योति मा.वि.	६	गजुल	सामु.	मा.वि.
३५	सरस्वती प्रा.वि.	६	पातीहाल्ना	सामु.	प्रा.वि.
३६	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	६	पानीपोखरा	सामु.	आ.वि
३७	जनोद्वार प्रा.वि.	६	गजुलकोट	सामु.	प्रा.वि.
३८	शिशु कल्याण प्रा.वि.	६	धौलीगाउँ	सामु.	प्रा.वि.
३९	जनज्योति बाल विकास केन्द्र	६	गजुल	सामु.	बा.वि

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	टोलको नाम	विद्यालयको किसिम (सामु./निजी)	विद्यालयको स्तर
४०	मुनलाईट ईडिलस बोर्डिङ्ग स्कूल	६	गजुल	निजि	प्रा.वि
४१	ने.रा.मा.वि. तेवाङ	७	तेवाङ	सामु.	मा.वि.
४२	लिस्ने बाल प्रा.वि. तेवाङ	७	नयां पोखरी	सामु.	प्रा.वि.
४३	नव नमूना प्रा.वि. दोपटा तेवाङ	७	दोपता	सामु.	प्रा.वि.
४४	शिवालय प्रा.वि. तेवाङ	७	तेवाङ	सामु.	प्रा.वि.
४५	जनप्रिय नमूना प्रा.वि,	७	चिस्याधारा	सामु.	प्रा.वि.
४६	ने.रा.मा.वि. अरेश	८	अरेश	सामु.	मा.वि.
४७	लिस्ने प्रा. वि.अफले,	८	अफले	सामु.	प्रा.वि
४८	श्री बालकल्यान प्रा.वि.धाराखर्क अरेस	८	धाराखर्क	सामु.	प्रा.वि
४९	जन ज्योति प्रा.वि.	८	गुरासे	सामु.	प्रा.वि .
५०	श्री जनता प्रा.वि.चिन्ने अरेस	८	चिन्ने	सामु.	प्रा.वि.
५१	नमुना प्रा.वि.फुलधारा अरेस	८	फुलधारा	सामु.	प्रा.वि.

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

५.१.५ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कुल ४३ विद्यालयहरु र विद्यालयमा अध्ययन गर्ने छात्र तथा छात्राहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ५.६ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वर्षा नं	बाल विकास केन्द्र			कक्षा १ देखि ५ सम्म			कक्षा ६ देखि ८ सम्म			कक्षा ९ देखि १० सम्म			कक्षा ११ देखि १२ सम्म		
			छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा
१	जनएकता प्रा.वि.	१	१०	११	२१	४५	५५	१००	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२	रामेश्वरी मा.वि.	१	१०	१२	२२	१०४	११८	२२२	८४	८८	१७२	६०	७७	१३७	२४	५९	८३
३	शिशु कल्याण प्रा.वि.	१	६	८	१४	१९	२२	४१	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४	गगां प्रा.वि.	१	९	११	२०	३८	४२	८०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५	देविभक्त आ.वि.	१	११	६	१७	५१	६३	११४	२२	३०	५२	०	०	०	०	०	०
६	तुसारपानी बा. वि केन्द्र	१	१०	८	१८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	नमूना बा.वि केन्द्र	१	७	११	१८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	घोडागाउँ बोर्डिङ	१	०	०	०	५८	४४	१०२	१७	६	२३	०	०	०	०	०	०
९	त्रिपुरेश्वरी मा.वि.	२	८	८	१६	३०	४८	७८	४८	५३	१०१	१५	३८	५३	०	०	०
१०	ज्योतिप्रकाश मा.वि.	२	१६	१४	३०	९०	१००	१९०	६८	६६	१३४	६९	४०	१०९	६९	४०	१०९
११	चतुर्भुज प्रा.वि.	२	५	६	११	४	१०	१४	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१२	ज्ञानोदय आ.वि.	२	९	१२	२१	३९	३७	७६	२१	२४	४५	०	०	०	०	०	०
१३	दिपेन्द्र प्रा.वि.	२	०	०	०	१६	८	२४	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१४	कालिका प्रा.वि.	२	६	५	११	१७	८	२५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१५	हृदयेश्वरी आ.वि.	२	२०	१८	३८	५७	५४	१११	३४	४६	८०	०	०	०	०	०	०
१६	सरस्वती प्रा.वि.	२	१०	५	१५	९	१३	२२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१७	रामज्योति प्रा.वि.	२	२	८	१०	२७	३०	५७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१८	ज्ञान मन्दिर विद्या गृह	२	०	०	०	८८	८७	१७५	४३	३२	७५	१८	१८	३६	०	०	०
१९	चन्द्रप्रभा मा.वि.	३	७	१८	२५	९९	८५	१८४	१०३	१४१	२४४	२७	५८	८५	१०	१९	२९
२०	सरस्वती प्रा.वि.	३	६	९	१५	४१	५४	९५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२१	गोपीतारा प्रा.वि.	३	०	०	०	१७	२९	४६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२२	विमद पुञ्ज प्रा.वि.	३	६	९	१५	१८	२२	४०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	बाल विकास केन्द्र			कक्षा १ देखि ५सम्म			कक्षा ६ देखि ८ सम्म			कक्षा ९ देखि १० सम्म			कक्षा ११ देखि १२ सम्म		
			छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा
२३	न्यू डान इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३	०	०	०	४३	२३	६६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२४	रोल्पा सनलाइट इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३	०	०	०	९१	४४	१३५	२६	११	३७	०	०	०	०	०	०
२५	सूर्योदय मा.वि.	४	९	१६	२५	११९	१०७	२२६	६०	५५	११५	०	०	०	०	०	०
२६	जनता आ.वि.	४	१७	१२	२९	७७	७१	१४८	२४	४५	६९	०	०	०	०	०	०
२७	सरस्वती प्रा.वि.	४	०	०	०	७६	६४	१४०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२८	बराहक्षेत्र प्रा.वि.	४	०	०	०	७	१०	१७	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२९	जलजला बोर्डिङ स्कूल	४	०	०	०	१०८	६६	१७४	३०	१२	४२	६	१	७	०	०	०
३०	सूर्योदय आ.वि.	५	१९	२३	४२	१३५	१३७	२७२							०	०	०
३१	बालबोध प्रा.वि.	५	३	६	९	८१	६७	१४८	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३२	जीवनोद्धार प्रा.वि.	५	१४	६	२०	५८	३८	९६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३३	उदय प्रा.वि.	५	१३	९	२२	४०	५६	९६	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३४	जनज्योति मा.वि.	६	९	४	१३	४२	६२	१०४	१२९	१४९	२७८	१०७	१४०	२४७	२९	४२	७१
३५	सरस्वती प्रा.वि.	६	११	७	१८	३७	३५	७२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३६	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	६	७	१०	१७	५०	६४	११४	४०	५८	९८	०	०	०	०	०	०
३७	जनोद्धार प्रा.वि.	६	१	६	७	२७	२२	४९	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३८	शिशु कल्याण प्रा.वि.	६	७	१	८	१८	२५	४३	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३९	जनज्योति वा वि केन्द्र	६	१४	१५	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४०	मुनलाईट ईङ्लिस बोर्डिङ स्कूल	६	२६	१२	३८	१०	६	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४१	ने.रा.मा.वि. तेवाङ	७	२६	२१	४७	१५१	१३७	२८८	१००	१०६	२०६	१३	३६	४९	०		
४२	लिस्ने बाल प्रा.वि. तेवाङ	७	२१	१४	३५	६४	६९	१३३	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४३	नव नमूना प्रा.वि. दोपटा तेवाङ	७	०	०	०	३५	२९	६४	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४४	शिवालय प्रा.वि. तेवाङ	७	२१	१०	३१	११४	१२१	२३५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४५	जनप्रिय नमूना प्रा.वि.	७	७	१२	१९	१५	१४	२९	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४६	ने.रा.मा.वि. अरेश	८	१६	२४	४०	२११	२१३	४२४	११९	१४९	२६८	२३	५६	७९	०	०	०
४७	लिस्ने प्रा. वि.अफले,	८	१६	१२	२८	९४	९४	१८८	०	०	०	०	०	०	०	०	०

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	बाल विकास केन्द्र			कक्षा १ देखि ५ सम्म			कक्षा ६ देखि ८ सम्म			कक्षा ९ देखि १० सम्म			कक्षा ११ देखि १२ सम्म		
			छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा
४८	श्री बालकल्याण प्रा.वि.धाराखर्क अरेस	८	१०	६	१६	२३	२२	४५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४९	जन ज्योति प्रा.वि.	८	०	०	०	३९	२६	६५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५०	श्री जनता प्रा.वि.चिन्ने अरेस	८	१३	१०	२३	८६	८२	१६८	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५१	नमुना प्रा.वि.फुलधारा अरेस	८	११	१२	२३	३२	२३	५५	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा		४४	४२	८६	२७०	२६६	५३६	९६८	१०७१	२०३९	३३८	४६४	८०२	१३२	१६०	२९२

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

५.१.६ शिक्षक विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कूल ४३ वटा विद्यालयहरुमा स्वीकृत दरबन्दी, कार्यरत शिक्षक, महिला शिक्षक तथा विषयगत शिक्षक संख्या सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ५.७ शिक्षक विवरण

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं.	स्वीकृत		परियोजना		राहत		निजी श्रोत		जम्मा		जम्मा
			महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	
१	जनएकता प्रा.वि.	१		२						१	०	३	३
२	रामेश्वरी मा.वि.	१	५	१४			१	१	१	१	७	१६	२१
३	शिशु कल्याण प्रा.वि.	१	१	२							१	२	३
४	गगां प्रा.वि.	१	२	२							२	२	४
५	देविभक्त आ.वि.	१	५	४							५	४	९
६	तुसारपानी बा. वि केन्द्र	१									०	०	१
७	नमुना बा.वि केन्द्र	१									०	०	१
८	घोडागाउँ बोर्डिङ	१	८	४							८	४	१२
९	त्रिपुरेश्वरी मा.वि.	२	३	९			१	१	१		५	१०	१५
१०	ज्योतिप्रकाश मा.वि.	२	४	९		१	-	२	१	२	५	१४	१३
११	चतुर्भुज प्रा.वि.	२	२	१							२	१	३
१२	ज्ञानोदय आ.वि.	२	२	२					३	१	५	३	८
१३	दिपेन्द्र प्रा.वि.	२	१				१				२	०	२
१४	कालिका प्रा.वि.	२	३	१					१		४	१	५
१५	हृदयेश्वरी आ.वि.	२	३	२					१	३	४	५	९
१६	सरस्वती प्रा.वि.	२	१	१							१	१	२
१७	रामज्योति प्रा.वि.	२	३	१					१	३	२	२	५
१८	ज्ञान मन्दिर विद्या गृह	२							७	१०	७	१०	१७
१९	चन्द्रप्रभा मा.वि.	३	२	८			१	२		१	३	११	१४
२०	सरस्वती प्रा.वि.	३	१	२			१				२	२	४
२१	गोपीतारा प्रा.वि.	३							२		२	०	२
२२	विमद पुञ्ज प्रा.वि.	३							२		२	०	२
२३	न्यू डान इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३							५	३	५	३	८
२४	रोल्पा सनलाइट इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३							११	७	११	७	१७
२५	सूर्योदय मा.वि.	४	२	२				१	२	१	४	४	८
२६	जनता आ.वि.	४	१	२				१	३	२	४	५	९
२७	सरस्वती प्रा.वि.	४	१	२	-	-	-	-	-	-	१	२	३
२८	बराहक्षेत्र प्रा.वि.	४							१		१	०	१

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	स्वीकृत		परियोजना		राहत		निजी श्रोत		जम्मा		जम्मा
			महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	
२९	जलजला बोर्डिङ स्कूल	४	११	७							११	७	१८
३०	सूर्योदय आ.वि.	५	१	२			१		१	२	३	४	७
३१	बालबोध प्रा.वि.	५	१	१							१	१	२
३२	जीवनोद्धार प्रा.वि.	५	२	१					१		२	२	४
३३	उदय प्रा.वि.	५	२	२					१		३	२	४
३४	चन्द्रज्योति बाल विकास केन्द्र	५	२								२	०	२
३५	जनज्योति मा.वि.	६	३	१५			१				३	१६	१९
३६	सरस्वती प्रा.वि.	६	२	२					१		३	२	४
३७	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	६	१	१			१				२	१	३
३८	जनोद्धार प्रा.वि.	६	२	२							२	२	४
३९	शिशु कल्याण प्रा.वि.	६		३							०	३	३
४०	ने.रा.मा.वि. तेवाङ	७	३	१			१	२			४	३	७
४१	लिस्ने बाल प्रा.वि. तेवाङ	७	१	२					१		१	३	४
४२	नव नमूना प्रा.वि. दोपटा तेवाङ	७	१	१							१	१	२
४३	शिवालय प्रा.वि. तेवाङ	७	१	३					१	१	२	४	६
४४	जनप्रिय नमूना प्रा.वि.	७	१	२							१	२	३
४५	ने.रा.मा.वि. अरेश	८	१	५			१	५			२	१०	१२
४६	लिस्ने प्रा. वि. अफले,	८	१	२					१		१	३	४
४७	श्री बालकल्याण प्रा.वि. धाराखर्क अरेश	८		१			१				०	२	२
४८	जन ज्योति प्रा.वि.	८		१						३	०	४	४
४९	श्री जनता प्रा.वि. चिन्ने अरेश	८		१					२	१	२	२	४
५०	नमूना प्रा.वि. फुलधारा अरेश	८	२	२							२	२	४
	जम्मा		८८	१२७	०	१	९	१७	४७	४३	१४४	१८८	३२३

श्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

५.१.८ विद्यालयको भौतिक अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कूल ४३ वटा विद्यालयहरू रहेका छन् । यी विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ५.८ विद्यालयको भौतिक अवस्था

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	शौचालय	भवन संख्या	कोठा संख्या	बेन्च/डस्क	टेबुल	कुर्सी	दराज
१	जनएकता प्रा.वि.	१	२	३	६	२१	२	५	२
२	रामेश्वरी मा.वि.	१	६	९	२८	९०	१५	४०	५
३	शिशु कल्याण प्रा.वि.	१	१	१	३	२०	२	५	१
४	गगां प्रा.वि.	१	१	३	९	१२	२	४	३
५	देविभक्त आ.वि.	१	१	३	१०	५४	३	२०	२
६	तुसारपानी बा. वि केन्द्र	१	१	१	२	५	१	२	१
७	नमूना बा.वि केन्द्र	१	१	१	२	५	१	२	१
८	घोडागाउँ बोर्डिङ	१	३		१८	५२			
९	त्रिपुरेश्वरी मा.वि.	२	३	१०	२०	८०	११	१९	४
१०	ज्योतिप्रकाश मा.वि.	२	२	७	१३	९८	३	२५	
११	चतुर्भुज प्रा.वि.	२	१	१	३	२०	५	५	१
१२	ज्ञानोदय आ.वि.	२	२	४	१०	४५	१२	९	३
१३	दिपेन्द्र प्रा.वि.	२	१	२		१०	२	७	२
१४	कालिका प्रा.वि.	२	१	३	९		४	१८	२
१५	हृदयेश्वरी आ.वि.	२	३	४		९२	३	९	१
१६	सरस्वती प्रा.वि.	२		२		११	१	५	२
१७	रामज्योति प्रा.वि.	२	२	३	१०	२०	२	५	१
१८	ज्ञान मन्दिर विद्या गृह	२	२		२२	८५	२	१	१
१९	चन्द्रप्रभा मा.वि.	३	४	६	१९	१०५	६	१८	६
२०	सरस्वती प्रा.वि.	३	२	४	८	१५	२	१०	१
२१	गोपीतारा प्रा.वि.	३	१	१	३	१५	२	१०	१
२२	विमद पुञ्ज प्रा.वि.	३	१	१	३	१५	२	१०	१
२३	न्यू डान इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३	२	१	१२	१६	१	८	१
२४	रोल्पा सनलाइट इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	३	५		१५	२०	४	१०	२
२५	सूर्योदय मा.वि.	४	२	४	९	१८२	६	२१	४
२६	जनता आ.वि.	४	१	१	७	४४	३	११	१
२७	सरस्वती प्रा.वि.	४	१	१	३	२०	२	१०	१
२८	बराहक्षेत्र प्रा.वि.	४	१	१	३	१३	२	१०	१
२९	जलजला बोर्डिङ स्कूल	४	२	४	१९	६५	५	२२	२
३०	सूर्योदय आ.वि.	५	२	३	१२	५५	२	१०	२
३१	बालबोध प्रा.वि.	५	२	२	७	८	२	१	१
३२	जीवनोद्धार प्रा.वि.	५	१	३		४५	४	२२	३
३३	उदय प्रा.वि.	५	१	२	६	२२	२	१२	३

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	वडा नं	शौचालय	भवन संख्या	कोठा संख्या	बेन्च/डस्क	टेबुल	कुर्सी	दराज
३४	चन्द्रज्योति बाल विकास केन्द्र	५	१	२	३	१०	२	४	१
३५	जनज्योति मा.वि.	६	१०	७	३०	८०	१७	१७४	२१
३६	सरस्वती प्रा.वि.	६	१	२	७	५९	३	२२	३
३७	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	६	१	३	१०	७०	२	२	१
३८	जनोद्वार प्रा.वि.	६	२	१	७		६	२५	
३९	शिशु कल्याण प्रा.वि.	६	१	२		२०	२	१२	२
४०	ने.रा.मा.वि. तेवाङ	७	३	४	११	९०	२	५	१
४१	लिस्ने बाल प्रा.वि. तेवाङ	७	१	१	३	२५	२	१२	२
४२	नव नमूना प्रा.वि. दोपटा तेवाङ	७	१	२		२०	१	५	१
४३	शिवालय प्रा.वि. तेवाङ	७	२	३	१०	५१	२	१३	३
४४	जनप्रिय नमूना प्रा.वि.	७	१	१	३	१०	२	१	१
४५	ने.रा.मा.वि. अरेश	८	१	६	२१	१४०	१०	३०	५
४६	लिस्ने प्रा. वि.अफले,	८	१	२	७	६४	२	१०	१
४७	श्री बालकल्याण प्रा.वि.धाराखर्क अरेश	८	१	१	४	२८	२	४	१
४८	जन ज्योति प्रा.वि.	८	१	१		१०	२	४	१
४९	श्री जनता प्रा.वि.चिन्ने अरेश	८	१	१	३	१०	२	१	१
५०	नमूना प्रा.वि.फुलधारा अरेश	८	१	२	६	२२	१	८	१

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

५.१.९ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कूल ४३ वटा विद्यालयहरू रहेका छन् । यी विद्यालयहरूको शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता सम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ५.९ शिक्षक तथा कक्षा कोठाको पर्याप्तता

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	विद्यार्थी संख्या	शिक्षक संख्या	कक्षा कोठा संख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (STR)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
१	जनएकता प्रा.वि.	१२१	३	६	४०.३३	२०.१७
२	रामेश्वरी मा.वि.	६६१	२१	२८	३१.४८	२३.६१
३	शिशु कल्याण प्रा.वि	५५	३	३	१८.३३	१८.३३
४	गगां प्रा.वि	१००	४	९	२५.००	११.११
५	देविभक्त आ.वि.	१८३	९	१०	२०.३३	१८.३०
६	तुसारपानी बा. वि केन्द्र	१८	१	२	१८.००	९.००
७	नमूना बा.वि केन्द्र	१८	१	२	१८.००	९.००
८	घोडागाउँ बोर्डिङ	१२५	१२	१८	१४.३३	९.५६
९	त्रिपुरेश्वरी मा.वि.	२६३	१५	२०	१७.५३	१३.१५
१०	ज्योतिप्रकाश मा.वि.	५७२	१३	१३	४४.००	४४.००
११	चतुर्भुज प्रा.वि.	२५	३	३	८.३३	८.३३
१२	ज्ञानोदय आ.वि.	१४२	८	१०	१७.७५	१४.२०
१३	दिपेन्द्र प्रा.वि.	२४	२	४	१२.००	६.००

सुनिल स्मृति गाउँ पालिका पाश्वचित्र ४५

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	विद्यार्थी संख्या	शिक्षक संख्या	कक्षा कोठा संख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात (STR)	विद्यार्थी कक्षा कोठा अनुपात (SCR)
१४	कालिका प्रा.वि.	३६	५	९	७.२०	४.००
१५	हृदयश्वरी आ.वि.	२२९	९	८	२५.४४	२८.६३
१६	सरस्वती प्रा.वि.	३७	२	५	१८.५०	७.४०
१७	रामज्योति प्रा.वि.	६७	५	१०	१३.४०	६.७०
१८	ज्ञान मन्दिर विद्या गृह	२९९	१७	२२	१७.५९	१३.५९
१९	चन्द्रप्रभा मा.वि.	५७४	१४	१९	४१.००	३०.२१
२०	सरस्वती प्रा.वि.	११०	४	८	२७.५०	१३.७५
२१	गोपीतारा प्रा.वि.	४६	२	३	२३.००	१५.३३
२२	विमद पुञ्ज प्रा.वि.	५५	२	३	२७.५०	१८.३३
२३	न्यू डान इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	६६	८	१२	८.२५	५.५०
२४	रोल्पा सनलाइट इङ्लिश बोर्डिङ स्कूल	१७२	१७	१५	१०.१२	११.४७
२५	सूर्योदय मा.वि.	३६६	८	९	४५.७५	४०.६७
२६	जनता आ.वि.	२४६	९	७	२७.३३	३५.१४
२७	सरस्वती प्रा.वि.	१४०	३	३	४६.६७	४६.६७
२८	बराहक्षेत्र प्रा.वि.	१७	१	३	१७.००	५.६७
२९	जलजला बोर्डिङ स्कूल	२३१	१८	१९	१२.८३	१२.१६
३०	सूर्योदय आ.वि.	३४०	७	१२	४८.५७	२८.३३
३१	बालबोध प्रा.वि.	१५७	२	७	७८.५०	२२.४३
३२	जीवनोद्धार प्रा.वि.	११६	४	६	२९.००	१९.३३
३३	उदय प्रा.वि.	११८	४	६	२९.५०	१९.६७
३४	चन्द्रज्योति बाल विकास केन्द्र	२९	२	३	१४.५०	९.६७
३५	जनज्योति मा.वि.	७४५	१९	३०	३९.२१	२४.८३
३६	सरस्वती प्रा.वि.	९०	४	७	२२.५०	१२.८६
३७	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	२२९	३	१०	७६.३३	२२.९०
३८	जनोद्धार प्रा.वि.	५६	४	७	१४.००	८.००
३९	शिशु कल्याण प्रा.वि.	५१	३	६	१७.००	८.५०
४०	ने.रा.मा.वि. तेबाड	६०५	७	११	८६.४३	५५.००
४१	लिस्ने बाल प्रा.वि. तेबाड	१६८	४	३	४२.००	५६.००
४२	नव नमूना प्रा.वि. दोपटा तेबाड	६४	२	६	३२.००	१०.६७
४३	शिवालय प्रा.वि. तेबाड	२६६	६	१०	४४.३३	२६.६०
४४	जनप्रिय नमूना प्रा.वि.	४८	३	३	१६.००	१६.००
४५	ने.रा.मा.वि. अरेश	८३९	१२	२१	६९.९२	३९.९५
४६	लिस्ने प्रा. वि.अफले,	२१६	४	७	५४.००	३०.८६
४७	श्री बालकल्याण प्रा.वि.धाराखर्क अरेश	६१	२	४	३०.५०	१५.२५
४८	जन ज्योति प्रा.वि.	६५	४	३	१६.२५	२१.६७
४९	श्री जनता प्रा.वि.चिन्ने अरेश	१९१	४	३	४७.७५	६३.६७
५०	नमूना प्रा.वि.फुलधारा अरेश	७८	४	६	१९.५०	१३.००
	जम्मा	९५३०	३२३	४५४	३०	२१.१

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दै आएका प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकी तथा निजी क्षेत्रहरूबाट सञ्चालित अन्य मेडिकल सर्भिसहरूले जनस्तरमा रोग लाग्नु अघिको रोकथामयुक्त, प्रतिकारात्मक एवम् प्रवर्द्धनात्मक भन्दा पनि उपचारात्मक सेवामा लागि रहनु पर्ने स्थिति देखिन्छ। यी संस्थाहरूमा तहगत रूपमा आवश्यक भौतिक सामग्रीको अभाव त एकातिर छँदैछ, अर्कोतर्फ आवश्यक स्वास्थ्यकर्मीहरूको पनि कमी रहेको अवस्था छ। स्वास्थ्य संस्थाहरूलाई भौतिक उपकरण सम्पन्न गर्नुपर्ने, आवश्यक जनशक्तिको आपूर्ति गर्नुपर्ने, र जनशक्तिलाई तालिम प्राप्त, दक्ष बनाउनुपर्ने खाँचो देखिन्छ। साथै कूल जनसंख्या स्वास्थ्यकर्मीहरूको अनुपातसमेत ज्यादै न्यून रहेको छ।

५.२.१ स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका कूल ६ स्वास्थ्य संस्थाहरू मध्ये एउटा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र ५ वटा स्वास्थ्य चौकी रहेका छन्। स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत जनशक्ति र सेवा सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ५.१० स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

क्र.स.	टोल / गाउँ	स्वास्थ्य केन्द्र / चौकी
१	घोडागाउँ	स्वास्थ्य चौकी
२	खुंग्री	स्वास्थ्य चौकी
३	मिभिकड	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र
४	गजुल	स्वास्थ्य चौकी
५	अरेश	स्वास्थ्य चौकी
६	तेबाड	स्वास्थ्य चौकी

५.२.२ खोप सेवा

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको खोप सेवाको विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ५.११ खोप सेवाको विवरण

क्र.सं.	विवरण	आ.व. २०७०/२०७१ संख्या	आ.व. २०७१/०७२ संख्या	आ.व. २०७२/०७३ संख्या
१	वि.सि.जि. प्रतिशतमा	९०%	१०१.३० %	९४%
२	डि.पि.टि. प्रतिशतमा	८७%	१०३.३०%	९७%
३	हेपाटाइटिस "वि"	९०%	१०१.३०%	९४%
४	दादुरा प्रतिशतमा	८७%	१०१%	९२%
५	पोलियो ३	—	—	—
६	टि.टि (गर्भवती महिला) प्रतिशतमा	५८%	६९%	६४%

श्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय

५.२.३ खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका पाँच वर्ष मुनिका खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ५.१२ खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको विवरण

क्र.सं.	विवरण	२०७०/०७१	२०७१/०७२	२०७२/०७३
		संख्या	संख्या	संख्या
१	वि.सि.जि. र दादुरा	३.२०%	२.६३%	२.०२%
२	डि.पि.टि हेपटाइटिस वि./ एच.आइ.भि १ र डि.पि.टि हेपटाइटिस वि./ एच.आइ.भि. ३	१.९६%	०.५२%	२.४०%
३	खोप नलगाएका बालबालिका	-	-	-

श्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय

५.२.४ पोषणको अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको खोप सेवा छोड्ने बालबालिकाको पोषणको अवस्था, गर्भवती महिलाहरूका लागि आइरन चक्की वितरण, सुत्केरी भएका महिलाहरूका लागि भिटामिन ए वितरण र गर्भवती महिलाहरू र १ देखि ५ वर्षसम्मका बच्चाहरूलाई खुवाएको जुकाको औषधि विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ५.१३ विगत ३ वर्षहरूको पोषणको अवस्था

क्र. सं.	सूचकांकहरू	२०७०/०७१	२०७१/०७२	२०७२/०७३
१	५ वर्षभन्दा मुनिको वृद्धि अनुगमन (पटक)	८४.३४%	९४	१००
२	गर्भवती महिलाहरूका लागि आइरन चक्की वितरण(जना)	३५.९६%	४१	४२
३	गर्भवती महिलाहरूले प्राप्त गरेको जुकाको औषधि (जना)	५९.६१%	७१	६१
४	सुत्केरी भएका महिलाहरूका लागि भिटामिन ए वितरण (जना)	७७%	४६	४२
५	६ महिनादेखि ५ वर्ष सम्मका बच्चाहरूलाई खुवाएको भिटामिन ए(जना)	९२%	१०८	९८
६	१ देखि ५ वर्ष सम्मका बच्चाहरूलाई खुवाएको जुकाको औषधि (जना)	९४%	९४	८२

श्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

५.३.१ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका कूल ५६५७ घरपरिवार मध्ये सबै भन्दा उच्च ४५५७ वा ८१ प्रतिशत घरपरिवारले पाइपको धाराको पानी उपयोग गर्दछन् भने नढाकिएको इनार वा कुवाको पानी उपभोग गर्ने घरपरिवार ८६ वा २ प्रतिशत मात्र रहेको छ। मूलको पानी उपभोग गर्ने घरपरिवार ७४० वा १३ प्रतिशत, खोला/नदीको पानी उपभोग गर्ने घरपरिवार १८३ वा ३ प्रतिशत मात्र रहेको छ।

विभिन्न स्रोत अनुसार खानेपानी उपयोग गर्ने घरपरिवार सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ५.१४ विद्यमान खानेपानी आयोजनाहरु

सि नं	मुख्य मुख्य टोल	वार्ड नं	जम्मा घरधुरि संख्या	जातीयता			खानेपानीको अवस्था						कैफियत
				दलित	जनजाति	बाहुन क्षेत्री	व्यवस्थित पाइप धारा	पाइप अव्यवस्थित धारा	कुवा	खोला	सिधा मुल बाट	पानि भर्न लाग्ने समय (मिनेटमा)	
१	बरनेटा	१	९०	८०	-	१०	३०	-	-	६०	-	-	-
२	तुसार पानी	१	१८०	६	१३४	४०	४०	-	-	-	१४०	30-Jan	-
३	घोडाकोट	१	६५	२०	-	४५	६५	-	-	-	-	-	-
४	थुम्पाकी लेख	१	४७	-	३५	१२	-	४७	-	-	-	-	-
५	उर्लीखोला	१	५५	५	-	५५	-	-	-	-	५५	-	-
६	धाराबाड	१	४५	-	-	४५	-	-	-	-	४५	-	-
७	बाहुनटोल	१	१२५	२५	१०	९०	-	१२५	-	-	-	-	-
८	थापाटोल	१	८०	-	२०	६०	-	८०	-	-	-	-	-
९	ओवाड सल्ली पिपल	१	१२५	५०	१०	६५	-	१२५	-	-	-	-	-
१०	हिले	२	१४२	४५	-	९७	छैन	छ	छ	छ	छ	२०/३०	-
११	खुंग्री चौर	२	१५९	२६	२१	११०	छैन	छ	छ	छ	छ	१०/२०	-
१२	धारापानी धनचौर	२	११३	१३	७	९३	छैन	छ	छ	छ	छ	१०/२०	-
१३	खुंग्रीकोट	२	४५	६	-	३९	छैन	छ	छ	छ	छ	२०/३०	-
१४	खुंग्रीचौर शान्ति चौर	२	८७	११	१	७५	छैन	छ	छ	छ	छ	१०/१५	-
१५	गोगनपानी महेन्द्री	२	७६	२६	२६	२६	छैन	छ	छ	छ	छ	२०/३०	-
१६	महेन्द्री	२	८५	१४	६५	५	छैन	छ	छ	छ	छ	२०/३१	-
१७	हरिगाउँ खलसिंगे	२	८८	१८	७०	०	छैन	छ	छ	छ	छ	१०/२०	-
१८	हरिगाउँ	२	१३१	२७	८४	६०	छैन	छ	छ	छ	छ	१५/२०	-
१९	उपल्लो खारा	३	९५	३	११	८१	०	९५	-	-	-	-	-
२०	उपल्लो थर	३	९०	२०	१५	५५	०	९०	-	-	-	-	-
२१	दाइबाड, लाउबाड	३	१०४	१२	२०	७२	०	१०४	-	-	-	-	-
२२	ओखारी, पलासे	३	२७	०	१४	१४	२५	२	-	-	-	-	-

सि नं	मुख्य मुख्य टोल	वार्ड नं.	जम्मा घरघुरि संख्या	जातीयता			खानेपानीको अवस्था						कैफियत
				दलित	जनजाति	बाहुन क्षेत्री	ब्यबस्थित पाइप धारा	अब्यबस्थित पाइप धारा	कुवा	खोला	सिधा मुल बाट	पानि भर्न लाग्ने समय (मिनेटमा)	
२३	फर्साचौर	३	३०	१	५	२४	०	३०					
२४	रुइनिवाड	३	१३४	१६	५८	६०	छैन	१३४					
२५	च्युराबोट	३	९७	१	६	९०	०	९७					
२६	पोखराधारा	३	१०४	४०	२४	४०	०	१०४					
२७	केरावारी	३	१३	०	०	१३	०	१३					
२८	कोइरालखर्क	४	१०७	४६	३	५८		१०७					
२९	पाल्लो छिर्ने	४	५५	२		५३		५५					
३०	बागुवाड	४	६९	३	४८	१८		६९					
३१	धनमुडा	४	८०	३२	३	४५		८०					
३२	बाग्मा	४	१६६	३२	८२	५२	१६६						
३३	सुलिचौर	४	१६१	७	८९	६५		१६१					
३४	बर्जिवाड	४	१३			१३		१३					
३५	धनचौर	४	२३			२३	२३						
३६	छिर्ने	४	६६	१	५२	१३		६६					
३७	काभ्रा	५	१५८	१	९३	६४		१५८					
३८	क्वालीगाउँ (८)	५	१०४	२७	४८	२९		१०४					
३९	मन्धा	५	१०१	१८	७६	७		१०१					
४०	रिम्भा	५	१४४	५९	२७	५८		१४४					
४१	क्वालीगाउँ (७)	५	१४४	३५	७९	३०		१४४					
४२	पाती हाल्ला	६	१०१	२७		७४		१०१					
४३	पानी पोखरा	६	१५८	३३		१२५	१५८						
४४	कुवापानी	६	७६	३२	२	४२	७६						
४५	दलङ्गा	६	१९४	१६	१	१७७		१७७					
४६	धौलीगाउँ	६	१००	३०		७०		९९	१				
४७	खोरवाड टोल	७	६४	९	१०	४५	छैन	छ		छ		१० मि.	
४८	सरड पोखरा टोल	७	६७	१२	२०	३५	छैन	छ		छ		१० मि.	
४९	विष्ट टोल	७	७८	११	२५	४२	छैन	छ		छ		१० मि.	
५०	बाहुन टोल	७	७१	१५	३०	२६	छैन	छ		छ		५ मि.	
५१	गमाल टोल	७	६१	१५	४२	४	छैन	छ		छ			
५२	मुख्य टोल	७	४३	१६	२२	५	छैन	छ		छ			
५३	कोहल फेद टोल	७	८९	२५	६०	४	छैन	छ		छ			

सि.नं.	मुख्य मुख्य टोल	वार्ड नं.	जम्मा घरघरि संख्या	जातीयता			खानेपानीको अवस्था						कैफियत
				दलित	जनजाति	बाहुन क्षेत्री	ब्यबस्थित पाइप धारा	अब्यबस्थित पाइप धारा	कुवा	खोला	सिधा मुल बाट	पानि भर्न लाग्ने समय (मिनेटमा)	
५४	दाड भक्रि टोल	७	८६	२५	४५	१६	छैन	छ		छ			
५५	राज्य पोखरी टोल	७	७७	१५	५०	१२	छैन	छ		छ			
५६	चिन्ने पाखा	८	८७	५	४७	३५	छैन	८७					
५७	चिन्ने	८	७५	१२	६३		छैन	७५					
५८	चिन्ने ३	८	७०	११	३२	२७	छैन	७०			१५	१० मी.	
५९	अफले पोखरा	८	७८	२	६८	८	छैन	७८					
६०	अरेश ठूलोगाउँ ४	८	९१	३०	६१		छैन	९१			४	१० मी.	
६१	अरेश ठूलोगाउँ ५	८	७३	१०	६३		छैन	७३					
६२	अरेश ठूलोगाउँ ६	८	११७	२९	८८		छैन	११७					
६३	अरेश साविक ७	८	१२१	१	१२०		छैन	१२१			९	५ मी.	
६४	अरेश साविक ९	८	१३०	१०	१२०		छैन	१३०					
			५९३०										

तालिका नं. ५.१५ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरपरिवार सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	खानेपानीको श्रोतहरु	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	पाइपधारा	४,५५७	८१
२	ट्युबवेल / हेन्डपम्प	१	०
३	ढाकिएको इनार / कुवा	१०	०
४	नढाकिएको इनार / कुवा	८६	२
५	मूलको पानी	७४०	१३
६	खोला/नदीको पानी	१८३	३
७	अन्य	६०	१
८	उल्लेख नभएको	२०	०
	जम्मा	५,६५७	१००

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, २०६८

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

५.४ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

५.१६सार्वजनिक वस्तु विवरण

क्र.सं.	सार्वजनिक वस्तु विवरण	वडा नं	स्थान	उपयोग
१	प्रतिकक्षालय	१	खुंग्री	भएको
२	भलिबल खेल मैदान	१-९		भएको
३	चौतारी, पोखरी	६	पानी पोखरा	भएको
४	सामुदायिक भवन			

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

५.५ कला, भाषा तथा संस्कृति

५.५ १ नाचहरु :

१. सिडारु/सोरठी नाच (तिहारमा मगर समुदायमा नाचिने)
२. भैलो नाच (तिहारमा सबै समुदायमा नाचिने)
३. पञ्चमी नाच (पञ्चमीमा सबै समुदायमा नाच्ने)
४. पैसारु नाच र सराङ्गे नाच
५. हम्पे नाच (तिजमा) र तिजको नाच

५.५ २ जात्रा तथा मेलापर्व

१. श्री पञ्चमी मेला खुंग्री गा.वि.स.को चतुर्भुज श्री पञ्चमी
२. दशैंको मेला गजुल गा.वि.स.को गजुलकोट विजयादशमी
३. घागे मेला (विष्ट देवाली)

५.६ ३ धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल :

१. घोडाकोट, घोडागाउँ, वडा नं १, सुनिल स्मृति गा.पा
२. घोडा गाउँको रातोमाटो घोडागाउँ, वडा नं १, सुनिल स्मृति गा.पा
३. चर्तुभुज लुग्रीमाडी संगम स्थल खुंग्री वडा नं २, सुनिल स्मृति गा.पा
४. त्रिपुरेश्वरी मन्दिर, वडा नं २, खुंग्रीसुनिल स्मृति गा.पा
५. चतुर्भुज शिव पञ्चायन मन्दिर, वडा नं २, खुंग्री सुनिल स्मृति गा.पा
६. गोगनपानी सामुदायिक वनक्षेत्र वडा नं २, गोगनपानी सुनिल स्मृति गा.पा
७. घागेथान वडा नं ३, मिभिङ्ग, सुनिल स्मृति गा.पा
८. सिसा खानी, टुपिफाल्ने भीर, वडा नं ३, मिभिङ्ग, सुनिल स्मृति गा.पा
९. लुंग्री फगाम खोला दाभान शिव मन्दिर वडा नं ३, रुइनिबाङ्ग, सुनिल स्मृति गा.पा
१०. भगाने गुफा वडा नं ४,, सुनिल स्मृति गा.पा
११. लुंग्री फगाम खोला दाभान शिव मन्दिर वडा नं ३, रुइनिबाङ्ग, सुनिल स्मृति गा.पा
१२. खालुलेख वनक्षेत्र रिधिम वडा नं ५, रिधिम सुनिल स्मृति गा.पा
१३. गजुल कोट क्षेत्र वडा नं ६, कोट सुनिल स्मृति गा.पा
१४. भगवती मन्दिर वडा नं ६, सुनिल स्मृति गा.पा
१५. सुनिल स्मृति पार्क, वडा नं ६, सुनिल स्मृति गा.पा

१६. लिस्ने लेख वन संरक्षण क्षेत्र वडा नं ७, सुनिल स्मृति गा.पा.
१७. शहीद स्मृति स्तम्भ वडा नं ७, सुनिल स्मृति गा.पा.
१८. खडरके भीर युद्ध पर्यटकीय क्षेत्र वडा नं ७, सुनिल स्मृति गा.पा.
१९. शहीद बाटिका वडा नं ७, सुनिल स्मृति गा.पा.
२०. शहीद गेट वडा नं ७, सुनिल स्मृति गा.पा.
२१. सुन्तला पकेट क्षेत्र वडा नं ८, सुनिल स्मृति गा.पा.
२२. नागिलेख वडा नं ८, सुनिल स्मृति गा.पा.
२३. बराहा क्षेत्र वडा नं ८, सुनिल स्मृति गा.पा.

५.७ सुरक्षा निकाय सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र सुरक्षा निकायका रूपमा जनपथ प्रहरीका दुई वटा कार्यालयहरु रहेका छन् । जस अनुसार मिभिडमा इलाका प्रहरी कार्यालय र खुंग्रीमा प्रहरी चौकी रहेको छ ।

परिच्छेद ६: वन तथा वातावरणीय स्थिति

वन क्षेत्र यस गाउँपालिका लागि प्रमुख प्राकृतिक स्रोत हो । नेपाल जीवनस्तर सर्भेक्षण २०११ अनुसार नेपालमा कूल २५ प्रतिशत जनसंख्या गरिबीको रेखामुनि रहेको र जसमध्ये ७० प्रतिशत वनस्रोतमा आश्रित रहेका छन् । हालको समयमा आएर विश्वव्यापी उष्णता तथा जलवायु परिवर्तनका कारण प्राकृतिक प्रकोपको आवृत्ति तथा प्रवृत्तिमा व्यापक परिवर्तन आएको र पर्यावरणीय सन्तुलन कायम गर्नु अपरिहार्य हुँदै गएको सन्दर्भमा वन क्षेत्रको महत्व दीगो विकासका लागि समेत अझ बढी महत्वपूर्ण हुन गएको छ । यस गाउँपालिकामा वनको क्षेत्रफल तथा जैविक विविधताका दृष्टिकोणले धनी क्षेत्र हो । गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफलको ३८.७६ प्रतिशत भूमि वनजंगलले ढाकेको छ । तर हालका वर्षहरूमा वन अतिक्रमण बढ्दै जाँदा चोरी निकासी गर्नेहरूको संख्यासमेत निरन्तर बृद्धि हुँदै कारण यहाँ वनको क्षति बढ्दो अवस्थामा देखिन्छ । यस परिच्छेदमा वन तथा वातावरण, जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन, विपद् व्यवस्थापन जस्ता विषय र क्षेत्र समावेश गरिएको छ ।

६.१ वन क्षेत्रको अवस्था

कूल ५२.७८ वर्ग किमि क्षेत्रफलमा रहेको ६९ वटा सामुदायिक वन रहेको यो गाउँपालिकामा क्षेत्रफलका आधारमा सबै भन्दा ठूलो खुंग्री महिला सामुदायिक वनको ४.९३ वर्ग किमि क्षेत्रफल रहेको छ भने सबै भन्दा सानो ओखर खापे महिला अरेश ३ सामुदायिक वनको ०.०१ वर्ग किमि मात्र क्षेत्रफल रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहायबमोजिम रहेको छ ।

तालिका ६.१: सामुदायिक वनको नाम र क्षेत्रफल

क्र.स	सामुदायिक / निजी वनको नाम	वडा	क्षेत्रफल (वर्ग किमि)
१	गजुल सामुदायिक वन	६	०.२१
२	लिपि गैरा सामुदायिक वन	६	०.६२
३	नाखेधारा सामुदायिक वन	६	०.०५
४	सलेर पाख सामुदायिक वन	६	०.२६
५	सभ्रना पाखा सामुदायिक वन	६	२.१३
६	बासबोट सामुदायिक वन	६	०.१५
७	धाउखानी साव गजुल ८	५	२.१३
८	सालधारा साउने पानी साव गजुल ४	६	०.४५
९	नमूना साव गजुल ८	५	१.५२
१०	इद्रेणी साव गजुल ७	५	०.११
११	कुवापानी पलोवन साव गजुल ६	६	०.७९
१२	पधेरा मलौ साव गजुल ८	५	१.०५
१३	सालधारा साउने पानी साव गजुल ४	६	०.४५
१४	नमनु साव गजुल ८	५	१.५२
१५	कुवापानी पलोवन साव गजुल ६	६	०.७९
१६	पधेरा मलौ साव गजुल ८	५	१.०५

क.स	सामुदायिक / निजी वनको नाम	वडा	क्षेत्रफल (वर्ग किमि)
१७	रेनुका फगाम १	५	०.३२
१८	सालवसौना मिभिड ७	४	०.१२
१९	बमा मिभिड ८	४	०.२०
२०	राकोट डांडा मिभिड १ र ७	३,४	१.१०
२१	भरखोरया लसनुपानी मिभिड ३	३	०.०७
२२	कोइराल खर्क मिभिड ९	४	३.९५
२३	पाखा पखेरा मिभिड ३	३	०.२४
२४	ठूलो डांडा गरैरा सल्लेरी मिभिड ४	३	०.३३
२५	लामिडांडा मिभिड ४	३	०.०२
२६	हिरदय मिभिड ७	३	०.८८
२७	बराहथान मिभिड ५	३	०.४१
२८	हरैखोला मिभिड ६	३	१.३४
२९	सल्लेरीपखेरा मिभिड ३	३	०.१५
३०	ब्रमथान नौलेखोला मिभिड ४	३	०.०९
३१	सल्लेरी मिभिड ६	३	०.०३
३२	पल्लो वन मिभिड २	३	०.६१
३३	हरैधारा मिभिड ३	३	०.५७
३४	भरी ठूलो खोरिया मिभिड ४	३	०.०३
३५	थामचुन गैरा मिभिड ५	३	१.१०
३६	विच्छुधुरी महिला मिभिड ४	३	०.९७
३७	देउराली डांडा चुच्चे धारा मिभिड ८	४	०.१८
३८	खुंग्री महिला खुंग्री २,३४ ५		४.९३
३९	हिले देविधारा खुंग्री १	२	१.३३
४०	रेली गैरा खुंग्री ६	२	०.७१
४१	सिद्धबावा महिला खुंग्री ६	२	०.२७
४२	मयुर महिला खुंग्री ६७	२	०.३३
४३	नयाँ पानी गुरांसे खुंग्री ८	२	०.०८
४४	उंघापानी तल्लो खुट्टीभीर खुंग्री ८	२	०.४२
४५	मिना खुंग्री ८ ९	२	०.८८
४६	सुगुंर पोखरी खुंग्री ८ ९	२	१.५३
४७	लुंग्री क्षेत्र खुंग्री ६	२	२.९१
४८	पटमारे घोडागाउँ ७ ८ ९	२	१.९७
४९	कलाइखोला हरियाली घोडागाउँ १ २	१	१.२३
५०	रातामाटा घोडागाउँ ३ ४	१	०.६४

क.स	सामुदायिक / निजी वनको नाम	वडा	क्षेत्रफल (वर्ग किमि)
५१	जनार्दन स्मृति घोडागाउँ ५	१	०.१९
५२	थामपोखरा घोडागाउँ ६	१	१.९५
५३	सिद्ध बराह घोडागाउँ ६	१	१.१८
५४	ब्रम्हथान जमुरे महिला घोडागाउँ ७ ८ ९	१	०.१४
५६	रातामाटा लालीगुरांस अरेश ३	८	१.११
५७	मसिना जौलीपोखरी अरेश १	८	०.६८
५८	भरना अरेश २	८	०.५८
५९	मेला पोखरी अरेश ४	८	०.४७
६०	मानीखोला लालीगुरांस अरेश ४	८	०.६२
६१	सिस्ने महापोखरी अरेश ७	८	०.७०
६२	रातो पहरा चुभाघाटी अरेश ६	८	०.५०
६३	लिस्ने भीर अरेश ९	८	०.४५
६४	ओखर खापे महिला अरेश ३	८	०.०१
६५	दामखोला मालारानी तेवाड १ ९	७	०.६६
६६	सेतुङ्गा गैरा तेवाड ३ ४	७	०.०८
६७	सिद्धचुली अरेश ९ (कबुलियती वन)	८	०.०३
६८	कालोखोसाराड अरेश ८ (कबुलियती वन)	८	०.०४
६९	खोरेमूल गजुल ५ (कबुलियती वन)	६	०.०४
जम्मा			५२.७८

स्रोत: फिल्ड सर्भे तथा जिल्ला वनकार्यालय, रोल्पा २०७५

६.१.१ जैविक विविधता सम्बन्धी विवरण

मध्य पहाडी क्षेत्रमा हुने वन तथा जैविक विविधता यस क्षेत्रमा विद्यमान रहेको देखिन्छ। जैविक तथा वानस्पतिक महत्वका जीव तथा वनस्पति मध्ये यो क्षेत्रमा रतुवा, चितुवा, घोरल, बँदेल, खरायो, न्याउरी मुसा, बाँदर आदि जस्ता जनावर र कालिज, तित्रा, मयुर च्याखुरा जस्ता चरा पाइने रे बसोबास स्थलको रूपमा परिचित छ। जडिबुटी र वनस्पतिहरूमा साल, सल्लो, टिमुर, बाज, गुराँस, सल्लो, उत्तीस, अमला, दालचिनि आदि लगायतका पाइन्छ।

६.१.२ चरन क्षेत्र

गाउँपालिकाका सम्पूर्ण वडाहरूमा चरण क्षेत्रको उपलब्धता रहेको पाइन्छ। चरण क्षेत्रको व्यवस्थापन प्रणालीलाई हेर्ने हो भने सबैमा सामान्य खालको रहेको छ। यस गाउँपालिकाको कूल क्षेत्रफलका ०.५६ प्रतिशत (०.८८ व.कि.मि.) चरण क्षेत्र रहेको छ।

।

६.२.१ विपद्को प्रभाव

मध्यपहाडी क्षेत्रको अध्ययन अनुसार यस क्षेत्रमा जलवायु उत्पन्न विपदहरुमा प्रमुख रुपमा खडेरी, बाढी, पहिरो, रोग किटाणु, हुरी बतास, असिना आदि रहेका छन् ।

६.२.२ विपद्को असर विवरण

यस गाउँपालिकाका सबै आगजनी, चट्यांग र खडेरीबाट सिर्जना हुने विपद्को जोखिमको असर उच्च रहेको छ भने क्षेत्रका आधारमा बाली र जग्गाजमिनमा बढी विपद्को असर पर्ने गरेको पाइन्छ । यसैगरी अन्य क्षेत्र घरगोठ र पशुपंक्षीमा तुलनात्मक रुपमा कम असर परेको पाइन्छ । यस सम्बन्धी विवरण देहायमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६.२: विपद्को असर विवरण

क्र.सं.	प्रकोपको किसिम	क्षतिको विवरण	भएको अनुमानित क्षति (रकम रु.)	मानवीय क्षति
१	आगजनी	५० लाख		
२	चट्यांग	६० हजार		२ जना घाइते
३	खडेरी	३० दखि ४० प्रतिशत कम उत्पादन		

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

६.३ जलश्रोत तथा जलाधर क्षेत्र र उपयोगको स्थिति

यस गाउँपालिका भित्र माडी र लुग्रीं, अरेश खोला, बोर खोला, गजुल खोला, घोडा खोला लगायत बाँह्रै महिना बहने खोलाहरु यस क्षेत्रमा रहेका छन् । घट्ट, सिंचाइ तथा खानेपानीका लागि जलश्रोतको उपयोग हुने गरेको छ ।

तालिका ६.३: जलाधर क्षेत्र

क्र.सं.	उपजलाधर क्षेत्रको नाम	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मी.)	ओगटेको गापाको वडा नं. बस्ती
१	अरेश खोला	३२.२६	अरेश, मिभिड, तेबाड
२	बोर खोला	३८.०४	तेबाड, सिर्प
३	गजुल खोला	८३.२४	गजुल, फगाम, मिभिड, खुमेल, खुंग्री
४	घोडा खोला	१२.५२	घोडागाउँ,

श्रोत : जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय

परिच्छेद ७: भौतिक विकासको अवस्था

यस परिच्छेदमा भौतिक पूर्वाधारको स्थिति र त्यसको उपयोगको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ । जस अन्तरगत सडक, विद्युत, उर्जा, सूचना र संचार जस्ता विषयहरु समावेश गरिएको छ ।

७.१ यातायात पूर्वाधार

यस अन्तरगत यस क्षेत्रमा रहेका यातायात पूर्वाधारहरुको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

७.१.१ सडक संजालको विद्यमान अवस्था

गाउँपालिकाको लाल्टीवाड देउखुरी खोला क्षेत्रमा करिब २ किमि र प्यूठान रोल्या ४ किमि, बागुवाड लम्पुजा ३ किमि गरी जम्मा ९ किमि सडकमा मात्र कालोपत्र गरेको छ । मोटर संचालन हुने २४७ किमि सडक कच्ची र सडकको औसत चौडाई ३ देखि ४ मि को छ । सडक संजालको विद्यमान अवस्था सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. ७.१.१ सडक संजाल सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सडकको नाम	वडा नं	सडकको वर्गीकरण	देखि	सम्म	लम्बाई कि.मि.	सडकको औसत चौडाई (मि.)	सडकले सेवा पुगेका टोलहरु
१	किमिचौर- घोडागाउँ-सुर्पाल	१	कच्ची	किमिचौर	सुर्पाल	१०	३	घोडागाउँ, तुसारपानी
२	घोडागाउँ-जेदवाङ्ग	१	कच्ची	घोडागाउँ	जेदवाङ्ग सिमाना	१०	३	घोडागाउँ, थुमपाकि, पाँचकोट, भलवाङ्ग
३	सरङ्गधारा-वरनेटा-तुसारपानी	१	कच्ची	सरङ्गधारा	तुसारपानी	७	३	सरङ्गधारा, वरनेटा, घाराकोट र तुसारपानी
४	सेरापाटा उ.मा.वि हुदै ढिकपुर	१	कच्ची	सेरापाटा	ढिकपुर	३	३	सेरापाटा, सल्लापिपल, ढिकपुर
५	सरङ्गधारा-भाक्रि खोला	१	कच्ची	सरङ्गधारा	भाक्रि खोला	२	३	सरङ्गधारा
६	सिउरिबारि-बोडिङ्गधारा	१	कच्ची	सिउरिबारि	बोडिङ्गधा	१.५	३	घोडागाउँ
७	मुलाबारि-ओबाङ्ग-तिनतुक-पेदिखोला	१	कच्ची	मुलाबारि	पेदिखोला	५	३	ओबाङ्ग
८	हेल्यपोष्ट-हात्तिसोके	१	कच्ची	हेल्यपोष्ट	हात्तिसोके	२.५	३	घोडागाउँ
९	धाराडाँडा-छात्रावास	१	कच्ची	धाराडाँडा	छात्रावास	२	३	घोडागाउँ
१०	प्यूठानिआँप हे.पो.	१	कच्ची	प्यूठानिआँप	हे.पो.	१	३	घोडागाउँ (टार)
११	हेल्यपोष्ट-धाराडाँडा	१	कच्ची	हेल्यपोष्ट	धाराडाँडा	१	३	घोडागाउँ
१२	भाक्रिखोला-डाँडा दलित बस्ति	१	कच्ची	भाक्रिखोला	दलित बस्ति	१	३	घोडागाउँ
१३	छात्रावास-वरनेटा	१	कच्ची	छात्रावास	वरनेटा	२	३	घोडागाउँ
१४	बग्गेवारि-हेपो	१	कच्ची	बग्गेवारि	हेपो	१	३	घोडागाउँ
१५	उ.मा.वि.-चिउरिबुटा	१	कच्ची	उ.मा.वि	चिउरिबुटा	१	३	घोडागाउँ

क्र.सं.	सडकको नाम	वडा नं	सडकको वर्गीकरण	देखि	सम्म	लम्बाई कि.मि.	सडकको औसत चौडाई (मि.)	सडकले सेवा पुगेका टोलहरु
१६	सरङ्गधारा-गन्धर्ववस्ति	१	कच्ची	सरङ्गधारा	गन्धर्ववस्ति	२	३	गन्धर्ववस्ति
१७	भलवाङ्ग-पंचिकोट-लेख	१	कच्ची	भलवाङ्ग	लेख	४	३	भलवाङ्ग,पंचिकोट,लेख
१८	पंचिकोट-उर्लेखोला	१	कच्ची	पंचिकोट	उर्लेखोला	४	३	पंचिकोट, भक्रिधारा
१९	धारावाङ्ग-उर्लेखोला	१	कच्ची	धारावाङ्ग	उर्लेखोला	७	३	धारावाङ्ग,थुम्पाकि
२०	थुम्पाकि सिमखोला	१	कच्ची	थुम्पाकि	सिमखोला	३	३	थुम्पाकि सिमखोला
२१	तुसारपानि -पुरानो तुसारपानि	१	कच्ची	तुसारपानि	पुरानो तुसारपानि	३	३	सारपानि ,पुरानो तुसारपानि
२२	खुंग्री हरिगाउँ	२	कच्ची	खुंग्री हरिगाउँ	हरिगाउँ	९	३	महेन्द्री, हरिगाउँ
२३	खुंग्री गोगनपानी	२	कच्ची	खुंग्री	गोगनपानी	९	३	खुंग्रीकोट, गोनपानी
२४	देउखुरी खोला हिले मोटरबाटो	२	कच्ची	देउखुरी खोला	हिले	९	३	हिले
२५	लाल्टीवाड देउखुरी खोला मोटर बाटो	२	पक्की	लाल्टीवाड	देउखुरी खोला	६	४	लाल्टीवाड, खुंग्री, धनचौर, देउखुरी
२६	दाइवाड-सुलिचौर	३	कच्ची	सुलिचौर	कलिवाड	६	३	दाइवाड, कलिवाड
२७	सुनिल मार्ग	३	कच्ची	रुइनिवाड	धोर्लोड	३	३	रुइनिवाड, फर्साचौर
२८	सुनिल मार्ग	३	कच्ची	मिभिकुड घुम	खारा	३	३	मिभिकुड, खारा
२९	भूमेस्थान दाइवाड	३	कच्ची	भूमेथान	दाइवाड	२	३	पिपलधारा, तल्लोथर
३०	कालोपत्रे	३	पक्की	वागुवाड	लम्पुजा	६	३	पोखराधारा, उपल्लोथर
३२	सुलिचौर रुइनिवाड	३	कच्ची	सुलिचौर	रुइनिवाड	५	३	-
३२	घागेथान-लुम्पुजा	३	कच्ची	घागेथान	लुम्पुजा	५		
३३	छिर्ने कोइरालखर्क प्यूठान	४	कच्ची	छिर्ने	प्यूठान	१४	३	
३४	प्यूठान रोल्पा	४	पक्की	देउखुरी खोला	थलिवाड	४	४	संपन्न
३५	रुइनिवाड बाग्मा धनचौर	४	कच्ची	रुइनिवाड	धनचौर	३	३	
३६	कोइरालखर्क - बाग्मा	४	कच्ची	कोल्वाड	बाग्मा	४	३	
३७	सुलिचौर सानो लिवाड	४	कच्ची	सुलिचौर	सानो लिवाड	२	३	
३८	धनबुडा - बाग्मा	४	कच्ची	धनबुडा	बाग्मा	२.५	३	
३९	बाउवाङ्ग- सानो लिवाङ्ग	४	कच्ची	बाउवाङ्ग	सानो लिवाङ्ग	३	३	
४०	कोलवाङ्ग - बाग्मा	४	कच्ची	कोलवाङ्ग	बाग्मा	१	३	
४१	सुलिचौर सानो लिवाङ्ग	४	कच्ची	सुलिचौर	सानो लिवाङ्ग	२	३	
४२	सेरा बाहे खोला	४	कच्ची	सेरा	बाहे खोला	२	३	

क्र.सं.	सडकको नाम	वडा नं	सडकको वर्गीकरण	देखि	सम्म	लम्बाई कि.मि.	सडकको औसत चौडाई (मि.)	सडकले सेवा पुगेका टोलहरु
४३	तिसल मो बाटो	४	कच्ची		तिसल	१	३	
४४	धोर्लाङ्ग- मन्धा	५	कच्ची	धोर्लाङ्ग	मन्धा	१४	३	
४५	धोर्लाङ्ग- कालिपोखरा	५	कच्ची	धोर्लाङ्ग	कालिपोखरा	६	३	
४६	दलङ्गा काभ्रा	५	कच्ची	दलङ्गा	काभ्रा	५	३	
	पानीपोखरा क्वालीगाउँ सडक	५	कच्ची	पानीपोखरा	क्वालीगाउँ	५	३	
४७	क्वालीगाउँ बराहाथान	५	कच्ची	क्वालीगाउँ	बराहाथान	४	३	
४८	काभ्रा घरान्ते	५	कच्ची	फर्साचौर	रिभ्रा	४	३	
४९	कालिपोखरा- रिभ्रा	५	कच्ची	कालिपोखरा	रिभ्रा	२	३	
५०	सुनिल मार्ग	६	कच्ची	ओडाने	अधेरी खोला	११	३	दलंगा, कुवापानी, पातिहाल्ना
५१	सुनिल मार्ग	६	कच्ची	गजुल खोला	दलंगा	२	३	
५२	पानी पोखरा क्वाली गाउँ	६	कच्ची	पानी पोखरा	क्वाली गाउँ	२	३	
५३	निपाने खुमेलगाड	६	कच्ची	निपाने	खुमेल गाड	७	३	
५४	सुनिल मार्ग	६	कच्ची	आदाने	अंधेरि खोला	११	३	
५५	सुलिचौर तेबाड मो.	७	कच्ची			११	३	तेबाड
५६	तेबाड जौलिपोखरी घडेरी मो.बा.	७	कच्ची			६	३	घडेरी
५७	तेबाड धाराखर्क मो.बा.	७	कच्ची			४	३	
५८	गाजु धुनबाड खोरबाड मो.बा.	७	कच्ची			३.५	३	
५९	काफल गैरा कोहोलफेर मो	७	कच्ची			२	३	
६०	सुलिचौर भिंघ्रीपाती मो.बा.	७	कच्ची			११	२	
६१	पाहाबाड दोबाटो मो.बा.	७	कच्ची			२	३	
६१	जौले पोखरी खड्केभीर मो.	७	कच्ची			१.५	३	
६३	सुलिचौर अरेश प्युठान मो.बा.	८	कच्ची	सुलिचौर	अरेश	१४	४	
६४	अरेश धाराखर्क मो.बा.	८	कच्ची	अरेश	धाराखर्क	३	३	साविक ४, ५, ९
६५	अफले फपिल धारा मो.बा.	८	कच्ची	अफले	फपिल धारा	३	३	साविक ८, ९
जम्मा						२४७		

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

७.१.२ पुल तथा पुलेसा

गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न खोलानालाहरुमा रहेका पक्की तथा भोलुंगे पुलहरुले गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानहरुलाई जोडेको छ । यस गाउँपालिकामा लुंग्री खोला, माडी खोला, गजुल खोला, फगाम खोला, बाहेखोलामा जस्ता खोलामा पक्की तथा आरसिसि पुल तथा भोलुंगे पुलहरु रहेका छन् । यस सम्बन्धी विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

तालिका नं. ७.१.२ पक्की तथा आरसीसी पुल तथा भोलुंगे पुलहरु सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	पुल/खोलाको नाम	वडा नं	दायाँ किनारा रहेको स्थान	बायाँ किनारा रहेको स्थान	निर्मित साल
१	लुंग्री	२	सारी	खुंग्री	२०६८
२	लुंग्री	२	बाहेखोला	धनचौर	२०६५
३	माडी खोला	२	घोडागाउँ	खुंग्री	२०६०
४	माडी खोला	२	घोडागाउँ	हरिगाउँ	२०६५
५	लाउवाड-नौसिरी	३	लाउवाङ्ग	नौसिरी	
६	धोर्लाङ-फर्साचौर	३	धोर्लाङ	फर्साचौर	
७	रुनिवाड-सुलिचौर (पक्की)	३	रुइनिवाड	सुलिचौर	
८	रुइनिवाड-सुलिचौर (भोलुङ्गे)	३	रुइनिवाड	सुलिचौर	
९	रुइनिवाड-वर्जिवाड	३	रुइनिवाड	वर्जिवाड	
१०	केरावारी-भवानीफेर	३	लुंग्री खोला		
११	खाक्सी मेला-सुलिचौर	३	लुंग्री खोला		
१२	लुंग्री छिर्ने	४	कोइरालखर्क	छिर्ने	२०३१
१३	लुंग्री सुलिचौर	४	सुलिचौर	रुइनिवाड	२०७३
१४	लुंग्री रुइनिवाड	४	रुइनिवाड	सुलिचौर	२०७२
१५	लुंग्री सुलिचौर	४	सुलिचौर	खाक्सीमेला	२०६५
१६	लुंग्री बाहेखोला	४	बाहेखोला	सेरा	२०६०
१७	बेलिब्रिज	४	रुइनिवाड	वर्जिवाड	२०७३
१८	बेलिब्रिज	४	दोभान	धुलेओदार	२०७२
१९	भोपु	४	बसई	तेवाङ्ग	
२०	भोपु	४	खाक्सिमेला	अरेशखोला	
२१	रिम्भा-लुङ्ग्री	५	लुंग्री खोला		
२२	कौछेता-सिम्लेनी	५	गजुल		
२३	काम्नाधारा-नुवाकोट धारा	५	गजुल		
२४	कुवापानी-मन्जार	५	गजुल		
२५	पानी पोखरा-मन्धा काट्ने	५	गजुल खोला		
२६	पानी पोखरा-क्वालीगाउँ	५	औलो खोला		

क्र.सं.	पुल/खोलाको नाम	वडा नं	दायाँ किनारा रहेको स्थान	बायाँ किनारा रहेको स्थान	निर्मित साल
२७	क्वालीगाउँ-मन्धा	५	गजुलकोट खोला		

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

७.२ इन्धन उपयोग विवरण (खाना पकाउने इन्धनको आधारमा घरपरिवार

गाउँपालिकामा प्रायः जसो सबै घरपरिवारमा दाउरालाई खाना पकाउने मुख्य इन्धनको रूपमा दाउराको उपयोग गर्ने गर्दछन् । कूल ५६५७ घरधुरी मध्ये ९४.१७ प्रतिशत वा ५३२७ घरपरिवारमा दाउराको उपयोग हुने गरेको देखिन्छ । अन्य घरपरिवार मध्ये एल पि.ग्यास २८० परिवार, मट्टितेल १० परिवार, गोबर ग्यास ५ परिवार, बिजुली ३ परिवारमा र ११ परिवारमा अन्य खालको इन्धनको रूपमा उपयोग हुँदै आएको छ । यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७.१.३ खाना पकाउने मुख्य इन्धन सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	इन्धनको प्रकार	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	दाउरा	५,३२७	९४.१७
२	मट्टितेल	१०	०.१८
३	एल पि.ग्यास	२८०	४.९५
४	गोबर ग्यास	५	०.०९
५	बिजुली	३	०.०५
६	अन्य	११	०.१९
७	उल्लेख नभएको	२१	०.३७
जम्मा		५,६५७	१००.००

स्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

तालिका ७.२.१ बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

यस क्षेत्रमा बत्तिको लागि उपयोग गरिने इन्धनको रूपमा बिजुली, मट्टितेल, सोलार लगायतका रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा सबै वडा तथा बस्तीहरूमा बिजुलीको सेवा पुगिसकेको छ भने घर परिवारले ४६११ (७७.८%) बिजुलीको सेवा उपयोग गरिरहेका छन् । यसका अलावा मट्टितेल २५ घरपरिवारले (०.४%), सोलार १२४९ घरपरिवारले (२१.१%), दियालो ४५ घरपरिवारले (०.८%), र उपयोग गर्ने गरेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण अनुसूचीमा प्रस्तुत गरिएको छ । अन्य विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७.१.५ बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोग सम्बन्धी विवरण

वार्ड नं	बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोग					जम्मा घरधुरी संख्या
	बिजुली	मट्टि तेल	सोलार	बायो ग्यास	दियालो	
१	५३०	०	२३७	०	४५	८१२
२	९१७	९	०	०	०	९२६
३	६९४	०	०	०	०	६९४
४	७३३	०	७	०	०	७४०
५	५०९	९	१३३	०	०	६५१

६	६२७	२	०	०	०	६२९
७	१३२	५	४९९	०	०	६३६
८	४६९	०	३७३	०	०	८४२
जम्मा	४६११	२५	१२४९	०	४५	५९३०
%	७७.८	०.४	२१.१	०.०	०.८	१००.०

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

७.३ सञ्चार तथा प्रविधि

समाजको हरेक क्षेत्रको विकासको लागि आजको संसारमा संचार सुविधाले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको छ। यसैगरी यस गाउँपालिकामा सबै वडाहरूमा टेलिफोन सुविधा उपलब्ध रहेको छ। हाल यस गाउँपालिकामा सबैसबै वडाहरूमा जी.एस.एम, स्काई मोबाइल मार्फत टेलिफोन सुविधा उपलब्ध छ। यस सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ७.१.६ सञ्चारको प्रयोग सम्बन्धी विवरण

वार्ड नं	सञ्चार			
	जी.एस.एम. प्रिपेड मोबाइल	स्काई पोस्टपेड मोबाइल	स्काई प्रिपेड मोबाइल	मोबाइल टावर जी.एस.एम.
१	१२००	४००		
२	१२००			१
३	९००		३५०	१
४	२५००	१००	८००	
५	१२००		५००	
६	१५००			१
७	८००			१
८	७५०			१
जम्मा	१००५०	५००	१६५०	५

स्रोत: फिल्ड सर्भे, २०७५

७.३ आधुनिक सुविधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण

यस गाउँपालिकामा उपलब्ध सेवा सुविधा हेर्दा कम्तीमा एउटा सुविधा भएका ७२.४६ प्रतिशत र कुनै सेवा सुविधा नभएका २६.५५ प्रतिशत घरपरिवार देखिन्छ। यस गाउँपालिकामा सबै क्षेत्रमा रेडियो नेपालको सेवा पुगेको छ। यसरी नै नेपाल टेलिभिजनको सेवा पनि प्रायः सबै क्षेत्रमा पुगेको छ। नेपाल टेलिभिजनलाई भू-उपग्रहसँग सम्पर्क गरिएकोले सबै ठाउँबाट प्रष्टसँग टेलिभिजन हेर्न सकिनेछ। यसको अलावा केवलको माध्यमबाट विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय टिभी स्टेशनहरूको प्रसारणले पनि संचारको कार्य गरेको पाइन्छ। यसको अलावा इमेल, इन्टरनेट, फ्याक्सको सुविधा पनि यहाँ उपलब्ध छ। यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ७.१.७ सेवा सुविधाको विवरण

सि.नं.	सेवा सुविधाको विवरण	घरपरिवार संख्या	प्रतिशत
१	कुनै सेवा सुविधा नभएका	१,५०२	२६.५५
२	कम्तीमा एउटा सुविधा भएका	४,०९९	७२.४६
३	रेडियो भएका	३,०२५	५३.४७
४	टि.भी भएका	८०८	१४.२८
५	केवल लाइन जोडेका	३७५	६.६३
६	कम्प्युटर भएका	७३	१.२९
७	इन्टरनेट सुविधा भएका	२७	०.४८
८	टेलिफोन भएका	१०१	१.७९
९	मोवाइल	२,८४५	५०.२९
१०	गाडी भएका	१०	०.१८
११	मोटर साइकल	५२	०.९२
१२	साइकल	२७	०.४८
१३	अन्य साधन	११	०.१९
१४	फ्रिज	५५	०.९७
१५	उल्लेख नभएका	५६	०.९९

श्रोत: केन्द्रीय तथ्यांक विभाग, राष्ट्रिय जनगणना २०६८

तालिका नं. ७.१.८ स्थानीय बजार तथा बजार केन्द्र सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापारिक केन्द्रहरुका नाम	वार्ड नं	मुख्य व्यापारिक वस्तुहरु
१	खुंग्री	१	खाद्यवस्तु, किराना, मासु
२	सुलिचौर	४	खाद्यवस्तु, किराना, मासु आदि
३	राज्यपोखरी	७	किराना, फेन्सी

तालिका नं. ७.१.९ : बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोग सम्बन्धी विवरण

वार्ड नं	मुख्य मुख्य टोल	जम्मा घरघुरी संख्या	इन्धनको प्रकार				
			बिजुली	मट्टि तेल	सोलार	बायो ग्यास	दियालो
१	बरनेटा	९०	९०	०	०	०	०
	तुसार पानी	१८०			१५०		३०
	घोडाकोट	६५	६५				
	थुम्पाकी लेख	४७			४७		
	उर्लीखोला	५५			४०		१५
	धारावाड	४५	४५				

वार्ड नं	मुख्य मुख्य टोल	जम्मा घरधुरी संख्या	इन्धनको प्रकार				
			बिजुली	मट्टि तेल	सोलार	बायो ग्यास	दियालो
	बाहुनटोल	१२५	१२५				
	थापाटोल	८०	८०				
	ओवाड सल्ली पिपल	१२५	१२५				
	जम्मा	८१२	५३०	०	२३७	०	४५
	%		६५.३	०.०	२९.२	०.०	५.५
२	हिले	१४२	१३९	३			
	खुंग्री चौर	१५९	१५९				
	धारापानी धनचौर	११३	११३				
	खुंग्रीकोट	४५	४५				
	खुंग्रीचौर शान्ति चौर	८७	८७				
	गोगनपानी	७६	७२	४			
	महेन्द्री	८५	८५				
	हरिगाउँ खलसिंगे	८८	८६	२			
	हरिगाउँ	१३१	१३१				
	जम्मा	९२६	९१७	९	०	०	०
	%	१००	९९.०	१.०	०.०	०.०	०.०
३	उपल्लो खारा	९५	९५				
	उपल्लो थर	९०	९०				
	दाइवाड, लाउवाड	१०४	१०४				
	ओखारी, पलासे	२७	२७				
	फर्साचौर	३०	३०				
	रुइनिवाड	१३४	१३४				
	च्युरावोट	९७	९७				
	पोखराधारा	१०४	१०४				
	केराबारी	१३	१३				
	जम्मा	६९४	६९४	०	०	०	०
	%	१००	१००.०	०.०	०.०	०.०	०.०
४	कोइरालखर्क	१०७	१००		७		
	पाल्लो छिर्ने	५५	५५				
	बागुवाड	६९	६९				
	धनमुडा	८०	८०				
	बाग्मा	१६६	१६६				
	सुलिचौर	१६१	१६१				

वार्ड नं	मुख्य मुख्य टोल	जम्मा घरधुरी संख्या	इन्धनको प्रकार				
			बिजुली	मट्टि तेल	सोलार	बायो ग्यास	दियालो
	वर्जिबाड	१३	१३				
	धनचौर	२३	२३				
	छिर्ने	६६	६६				
	जम्मा	७४०	७३३	०	७	०	०
	%	१००	९९.१	०.०	०.९	०.०	०.०
५	काभ्रा	१५८	१५६	२			
	क्वालीगाउँ (८)	१०४	८४		२०		
	मन्धा	१०१	९४	७			
	रिभ्रा	१४४	३५		१०९		
	क्वालीगाउँ (७)	१४४	१४०		४		
	जम्मा	६५१	५०९	९	१३३	०	०
	%	१००	७८.२	१.४	२०.४	०.०	०.०
६	पाती हाल्ला	१०१	१०१				
	पानी पोखरा	१५८	१५७	१			
	कुवापानी	७६	७६				
	दलङ्गा	१९४	१९४				
	धौलीगाउँ	१००	९९	१			
	जम्मा	६२९	६२७	२	०	०	०
	%	१००	९९.७	०.३	०.०	०.०	०.०
७	खोरबाड टोल	६४	१०	३	५१		
	सरङ पोखरा टोल	६७	१२		५५		
	विष्ट टोल	७८	१५	३	६०		
	बाहुन टोल	७१	१५		५९		
	गमाल टोल	६१	२०		४१		
	मुख्य टोल	४३	१३		३०		
	कोहल फेद टोल	८९	१८		७१		
	दाङ भाक्रि टोल	८६	१२	२	७२		
	राज्य पोखरी टोल	७७	१७		६०		
	जम्मा	६३६	१३२	८	४९९	०	०
	%	१००	२०.८	१.३	७८.५	०.०	०.०
८	चिन्ने पाखा	८७	८७				
	चिन्ने	७५	७५				
	चिन्ने ३	७०	७०				
	अफले पोखरा	७८			७८		
	अरेश ठूलोगाउँ ४	९१	९१				
	अरेश ठूलोगाउँ ५	७३	३६		३७		
	अरेश ठूलोगाउँ ६	११७	५०		६७		
	अरेश साविक ७	१२१	६०		६१		

वार्ड नं	मुख्य मुख्य टोल	जम्मा घरधुरी संख्या	इन्धनको प्रकार				
			बिजुली	मट्टि तेल	सोलार	बायो ग्यास	दियालो
	अरेश साविक ९	१३०			१३०		
	जम्मा	८४२	४६९	०	३७३	०	०
	%	१००	५५.७	०.०	४४.३	०.०	०.०
	जम्मा	५९३०	४६११	२८	१२४९	०	४५
	%	१००	७७.८	०.५	२१.१	०.०	०.८

स्रोत: फिल्ड सर्भे २०७५

परिच्छेद ८: संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

यस परिच्छेदमा संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको विद्यमान अवस्था, सेवा सुविधा संचालन र नागरिक संगठन सम्बन्धी विश्लेषण तथा प्रस्तुती गरिएको छ ।

८.१ संगठनात्क तथा मानव संसाधनको अवस्था

८.१.१ गाउँ पालिका निर्वाचित पदाधिकारि तथा कर्मचारि विवरण

तालिका नं. ८.१.१ सुनिल स्मृति गाउँपालिका अन्तर्गतका जनप्रतिनिधिहरुको नाम र सम्पर्क नं.

क्र.स	नाम थर	पद	क्षेत्र	मो.नं.
१	गुणेन्द्र घर्ती	अध्यक्ष	गाउँपालिका	९८५७८२४८१७
२	वाग्मती क्षेत्रीनी	उपाध्यक्ष	गाउँपालिका	९८५७६२४८१८
३	केशवलाल कवर	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-१	९८५७८२४९१३
४	शिला थापा	महिला वडा सदस्य	वडा नं.-१	९८१२८५१६२५
५	राधा नेपाली	द.महिला वडा सदस्य	वडा नं.-१	९८४७८७८६९८
६	मोहन विक्रम भण्डारी	वडा सदस्य	वडा नं.-१	९८४७८१७५२५
७	थगेन्द्र बुढा	वडा सदस्य	वडा नं.-१	९८४७९४६४०१
८	नेत्रबहादुर गिरी	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-२	९८५७८२१४७८
९	पुनम कुमारी सिंह	महिला वडा सदस्य	वडा नं.-२	९८५७८२४५९६
१०	कल्पना वि.क.	द.महिला वडा सदस्य	वडा नं.-२	९८४८२२४९१८
११	बुद्धिराम थापा	वडा सदस्य	वडा नं.-२	९८०६२५८३०९
१२	मदन गिरी	वडा सदस्य	वडा नं.-२	९८५७८२१५७५
१३	जेदबहादुर विष्ट	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-३	९८४७९५२०११
१४	तेजकुमारी विष्ट	महिला वडा सदस्य	वडा नं.-३	९८४४९४८६९८
१५	सीता सुनार	द.महिला वडा सदस्य	वडा नं.-३	
१६	सुरेन्द्र थापा	वडा सदस्य	वडा नं.-३	९८४३३४३९५९
१७	गिरबहादुर विष्ट	वडा सदस्य	वडा नं.-३	९८४७९५१७४८
१८	गञ्जबहादुर क्षेत्री	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-४	९८५७८२२८००
१९	हिराकुमारी पुन	महिला वडा सदस्य	वडा नं.-४	९८०९८७०५२३
२०	शान्तीदेवी कामी	द.महिला वडा सदस्य	वडा नं.-४	९८१०८३५८६६
२१	यामबहादुर गिरी	वडा सदस्य	वडा नं.-४	
२२	अनिलकुमार सुनार	वडा सदस्य	वडा नं.-४	९८४७९९६२७७
२३	नमराज थापा	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-५	९८०९७८९००५
२४	रुपा घर्तीमगर	महिला वडा सदस्य	वडा नं.-५	९८०९७९५३६४
२५	सुना परियार	द.महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-५	९८१०८६४१२९
२६	खेमराज वि.क.	वडा सदस्य	वडा नं.-५	९८४७९२२९२४
२७	परसुराम घर्ती	वडा सदस्य	वडा नं.-५	९८७६९६४०१४
२८	अर्जुन सुवेदी	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-६	९७४८५२२७११

क्र.स	नाम थर	पद	क्षेत्र	मो.नं.
२९	आसा सुनार	महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-६	९८४४९४२०२४
३०	सौमती परियार	द.महिला वडा सदस्य	वडा नं.-६	९८२२८६२७०२
३१	वेगम क्षेत्री	वडा सदस्य	वडा नं.-६	९७४८५४३६२५
३२	धनराज रोका	वडा सदस्य	वडा नं.-६	९७४८५३७६०४
३३	मानसिं पुन	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-७	९८६६९०३५४२
३४	सुनिता रोका	महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-७	९८६६८३९२९७
३५	कालि कामी	द.महिला वडा सदस्य	वडा नं.-७	९८२२९३३५८०
३६	नवराज रोकामगर	वडा सदस्य	वडा नं.-७	९८४७९७४०९७
३७	रेशम शर्मा	वडा सदस्य	वडा नं.-७	९८४७९४४२९६
३८	पूर्णबहादुर पुन	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-८	९८६६६०७९५८
३९	खिमा रोकामगर	महिला वडा सदस्य	वडा नं.-८	९८०९८५०२४३
४०	मन्सरी वि.क.	द.महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-८	९८०९८०९६९५
४१	खगिस्वर घर्ती	वडा सदस्य	वडा नं.-८	९८४७८४९४५१
४२	धनराज रोका	वडा सदस्य	वडा नं.-८	९८१२४१८९०५
४३	चन्द्र मरमथानी	गाउँकार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-२	९८१०९९५०१८
४४	तुल्सी सुनार	गाउँकार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-१	९८४७९१२२९३

८.१.२ गैर सरकारी संस्था सम्बन्धी विवरण:

यस गाउँपालिकामा विभिन्न गैर सरकारी संस्थाहरूले पनि कृषि, खानेपानी, सुशासन, शिक्षा, स्वास्थ्य, पोषण, लघु उद्यम जस्ता विविध क्षेत्रको विकासको लागि महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएका छन् । जसको विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ८.१.२ गै स स विवरण

सि नं	गैर सरकारी संस्थाको नाम	कार्य क्षेत्र	कार्य विवरण
१	रूपान्तरण/रुडास नेपाल	घोडागाउँ अरेस	कृषि पशुपालन, जलवायु परिवर्तन तथा सुशासन
२	हुरेक नेपाल	घोडागाउँ, खुंग्री, तेवाङ	लघु उद्यम, शिक्षा
३	रुडास नेपाल/सुआहार	सबै वडा	पोषण कार्यक्रम
४	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	सबै वडा	खानेपानी सरसफाई
५	पश्चिम नेपाल ग्रामीण खा.पा तथा सरसफाई	मिफिङ्ग, अरेस	खानेपानी सरसफाई
६	युनिसेफ	सबै वडा	पोषण कार्यक्रम

८.१.३ गाउँपालिका/नगरपालिका, सरकारी कार्यालय तथा निकायहरू

यस गाउँपालिकामा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, इलाका प्रहरी कार्यालय, हुलाक कार्यालय जस्ता सरकारी कार्यालयहरूले सेवा प्रवाह गरिरहेका छन् । यस सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिमको छ ।

तालिका नं. ८.१.३ सरकारी कार्यालयहरू

क्र.स.	सरकारी कार्यालय	नाम	स्थान	वडा नं.	जनशक्ति (जना)	कार्यक्षेत्र
१.	स्थानीय सरकार					
	गाउँपालिका/नगरपालिका	सुनिल स्मृति	सुलिचौर	४	९	
	वडा कार्यालय	वडा कार्यालय	घोडागाउँ	१	२	
		वडा कार्यालय	खुंग्री	२	२	
		वडा कार्यालय	पोखराधारा	३	२	
		वडा कार्यालय	सुलिचौर	४	२	६
		वडा कार्यालय	गजुल ५	५	२	
		वडा कार्यालय	गजुलकोट	६	२	
		वडा कार्यालय	तेवाङ	७	२	
		वडा कार्यालय	अरेश	८	२	
२	स्वास्थ्य संस्थाहरू					
	आयुर्वेद अस्पताल	छिर्ने		४	३	
	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	सुलिचौर	सुलिचौर	४	११	
	स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य चौकी	घोडागाउँ	१	६	
		घोडागाउँ				
		स्वास्थ्य चौकी	खुंग्री	२	६	
		खुंग्री				

	स्वास्थ्य चौकी अरेश	अरेश	८	६
	स्वास्थ्य चौकी तेवाङ्ग	तेवाङ्ग	७	६
	स्वास्थ्य चौकी गजुल	गजुल	६	६
३	कृषि	सुलिचौर	४	२
४	पशु सेवा	सुलिचौर	४	३
५	इलाका हुलाक कार्यालय	इलाका सुलिचौर	४	२
	इलाका हुलाक कार्यालय	इलाका खुंग्री	२	२
	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	अतिरिक्त तेवाङ्ग	७	४
	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	अतिरिक्त अरेश	८	४
	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	अतिरिक्त गजुल	६	४
	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	अतिरिक्त घोडागाउँ	१	४
६	वन	इलाका वन कार्यालय	४	६
७	प्रहरी कार्यालय			
	इलाका	इलाका प्रहरी सुलिचौर	४	२९
	चौकी	प्रहरी चौकी खुंग्री	२	२३

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७४

८.१.४ गाउँपालिकाको विषयगत शाखा तथा मानव संसाधन

गाउँपालिकामा विषयगत शाखाका रूपमा शिक्षा, स्वास्थ्य, पशु विकास, कृषि, महिला बालबालिका, आयुर्वेद र सूचना प्रविधि शाखा गरी कूल ७ वटा शाखाहरू रहेको छ। सबै शाखामा गरी जम्मा १९ कर्मचारीहरू मात्र रहेकोले आवश्यक कर्मचारीहरूको उपलब्ध भइ नसकेको देखिन्छ। विभिन्न शाखाहरूमा वहाल कर्मचारीहरूको पद, नाम र सम्पर्क न. सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका नं. ८.१..४ विषयगत शाखा तथा मानव संसाधन

विषयगत शाखा	पद	नाम	सम्पर्क नं.
कृषि	कृषि शाखा प्रमुख	वासुदेव उपाध्याय	९८५७८२४८२१
पशु विकास	पशु चिकित्सक	ओमू गिरी	९८४७८३७८००
स्वास्थ्य	स्वास्थ्य संयोजक	मोतिम आलम	९८६६९२२१६१
शिक्षा	स्रोत व्यक्ति	केशवराज पोखेल	९८४७८२८३३६
महिला			
आयुर्वेद	कविराज	शशीराम भण्डारी	
सूचना प्रविधि	सूचना अधिकृत	विगन श्रेष्ठ	९८४०२५९८०८

सुनिल स्मृति गाउँ पालिका पाश्वचित्र ७२

८.१.५ गाउँसभा तथा गाउँकार्यपालिका सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका अन्तरगत गाउँसभामा ४४ जना र गाउँकार्यपालिकामा १६ जना पदाधिकारीहरु रहेका छन् । कार्यपालिकाका पदाधिकारी सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ८.१.५ गाउँसभा तथा गाउँकार्यपालिका सम्बन्धी विवरण

क्र.स	नाम थर	पद	क्षेत्र	मो.नं.
१	गुणेन्द्र घर्ती	अध्यक्ष	गाउँपालिका	९८५७८२४८१७
२	वाग्मती क्षेत्रीनी	उपाध्यक्ष	गाउँपालिका	९८५७६२४८१८
३	केशवलाल कवर	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-१	९८५७८२४९१३
४	नेत्रबहादुर गिरी	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-२	९८५७८२४९७८
५	जेदबहादुर विष्ट	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-३	९८४७९५२०११
६	गञ्जबहादुर क्षेत्री	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-४	९८५७८२२८००
७	नमराज थापा	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-५	९८०९७८९००५
८	सुना परियार	द.महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-५	९८१०८६४१२९
९	अर्जुन सुवेदी	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-६	९७४८५२२७११
१०	आसा सुनार	महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-६	९८४४९४२०२४
११	मानसिं पुन	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-७	९८६६९०३५४२
१२	सुनिता रोका	महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-७	९८६६८३९२९७
१३	पूर्णबहादुर पुन	वडा अध्यक्ष	वडा नं.-८	९८६८६०७९५८
१४	मन्सरी वि.क.	द.महिला/कार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-८	९८०९८०१६९५
१५	चन्द्र मरमथानी	गाउँकार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-२	९८१०९९५०१८
१६	तुल्सी सुनार	गाउँकार्यपालिका सदस्य	वडा नं.-१	९८४७९१२२९३

८.१.६ सुनिल स्मृति गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

यस गाउँपालिका अन्तरगत विभिन्न विषयगत शाखा र प्रसासनमा कार्यरत कर्मचारिहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ८.१.६ गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण

क्र.सं.	नाम	पद	सम्पर्क नं.
१	लेखनाथ न्यौपाने	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	९८५७८२४७७५
२	केशरबहादुर विष्ट	नायव सुब्बा	९८४७८५०५७६
३	भक्तबहादुर विष्ट	नायव सुब्बा	९८६६८५८७६७
४	निर्मल विष्ट	सव इन्जिनियर	९८४९९३५१४३

५	बासुदेव उपाध्याय	कृषि शाखा प्रमुख	९८५७८२४८२१
६	सीताकुमारी घर्तीमगर	कृषि प्राविधिक	९८४८१७७६६४
७	बसन्तराज न्यौपाने	स.ले.पा.	९८४८३००९१५
८	सुदर्शन पुन	सव इन्जिनियर	९८६६८६१४००
९	मोतिम आलम	सि.अ.हे.व.	९८६६९२२१६१
१०	दलबहादुर नेपाली	सि.अ.हे.व.	९८६८६१४६८१
११	हीमा गुरुड	कृषि प्राविधिक	९८६६९०३७१९
१२	रुद्रमणी सुवेदी	वास संयोजक	९८४८१७६०६६
१३	लक्ष्मी के.सी.	वास सहजकर्ता	९८४९२०२१०८
१४	टेकबहादुर डाँगी	सरसफाई प्राविधिक	९८४४७२२१६०
१५	गनबहादुर थापा	का.स.	९८४७९१२०७९
१६	मिलन घर्तीमगर	का.स.	९८०९८३७४२७
१७	भेगम महारा	का.स.	९८१०३९४७२०
१८	मुक्तबहादुर के.सी.	का.स.	९८४५५३७३२५
१९	दीपमाला महारा	का.स.	९८०९८२४७७१

८.१.७ सुनिल स्मृति गाउँपालिकामा कार्यरत वडा सचिवहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं. ८.१.७ गाउँपालिकामा कार्यरत वडा सचिवहरुको विवरण

	नाम	पद	सम्पर्क नं.
१	ऋषी के.सी.	वडा सचिव	वडा नं. १ ९८५७८२११०१
२	पुस्कर भारती	वडा सचिव	वडा नं. २ ९८५७८२४०३२
३	डोरबहादुर विष्ट	वडा सचिव	वडा सचिव ९७४८५१९६३३
४	लक्ष्मीप्रसाद उपाध्याय	वडा सचिव	वडा नं. ४ ९८४८६३९५१५
५	केशव खत्री	वडा सचिव	वडा नं. ५ ९८२२८३३३०२
६	मेघबहादुर थापा	वडा सचिव	वडा नं. ६ ९७५८५०११९२
७	डम्बरबहादुर ओली	वडा सचिव	वडा नं. ७ ९८५७८२४९१०
८	रणवीर बुढा	वडा सचिव	वडा नं. ८ ९७५८५०३५६५

द. २ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली

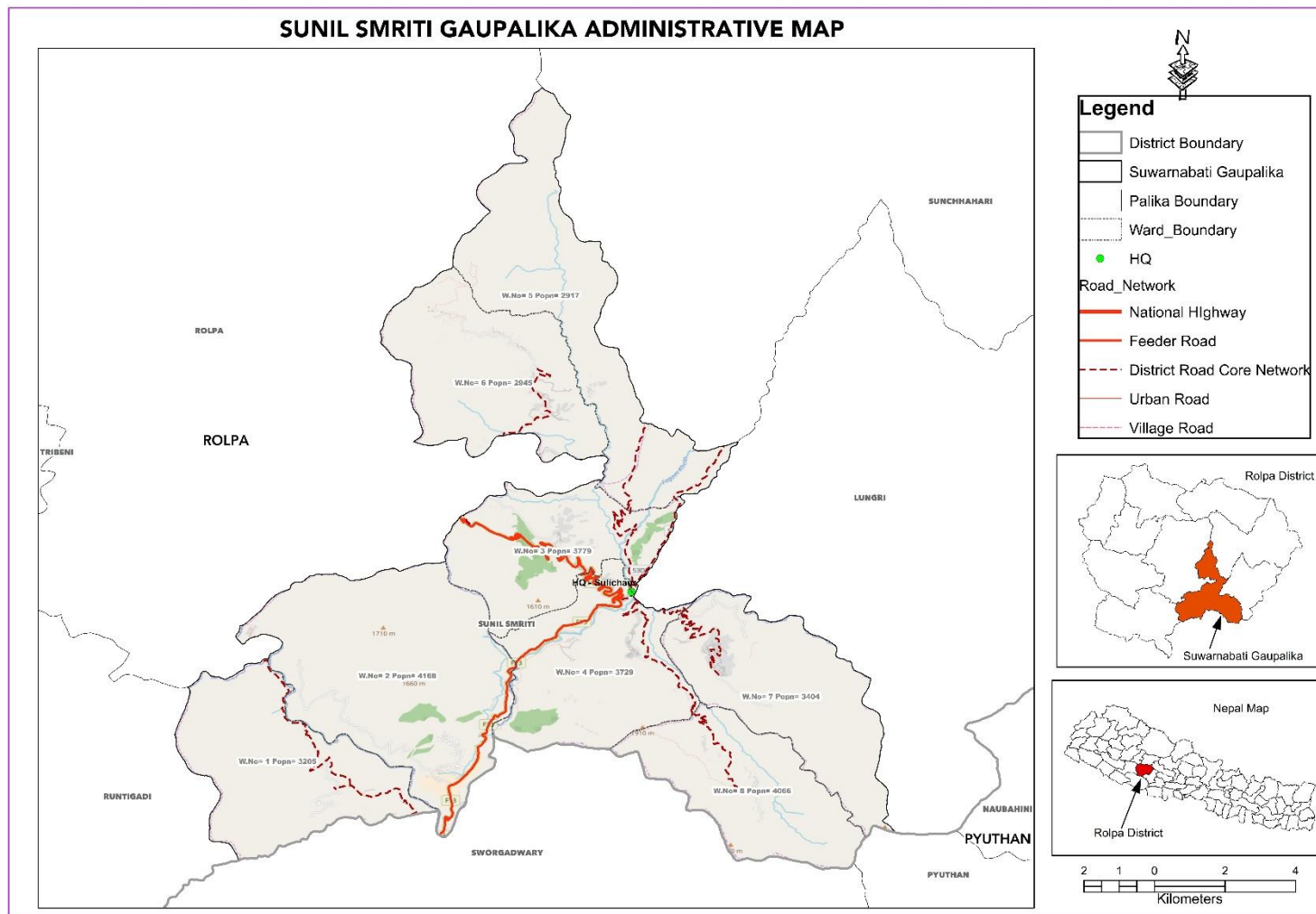
द.२.१ गाउँपालिका ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरु

गाउँपालिकाले आफ्नो प्रयोजनका लागि हालसम्म २२ वटा कानूनी/नीतिगत दस्तावेज तयार गरेका छ। गाउँपालिकाको ऐन तथा नीतिगत दस्तावेजहरु देहाय बमोजिम रहेको छ।

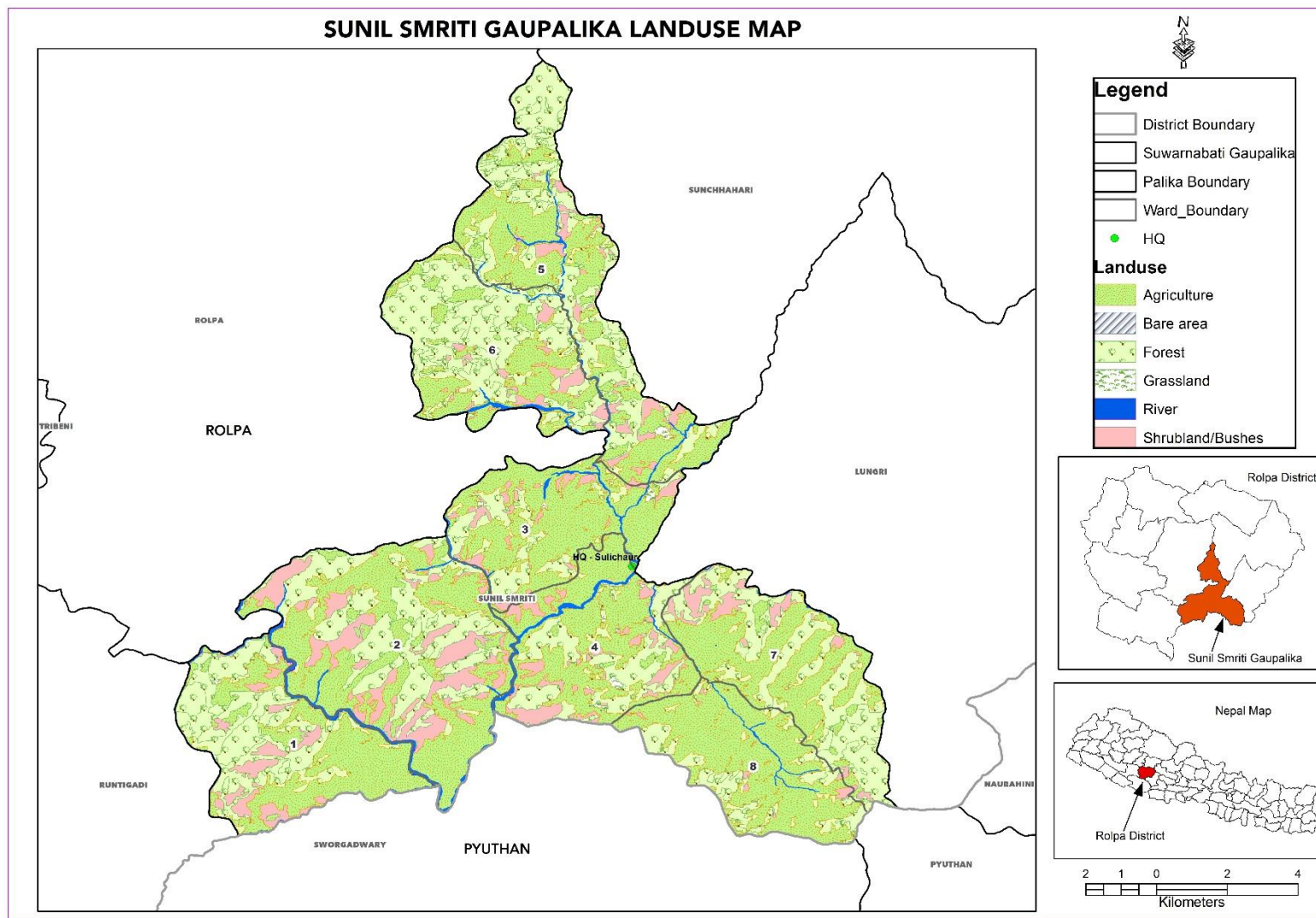
१. राजस्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन २०७५/०७६
२. आर्थिक ऐन २०७४ र २०७५
३. विनियोजन ऐन २०७५
४. सुनिल स्मृति गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय वा आदेश र अधिकार पत्रको प्रमाणीकरण (कार्यविधि) नियमावली २०७४
५. सुनिल स्मृति गाउँपालिकाको पदाधिकारीहरुको आचार संहिता २०७४
६. सुनिल स्मृति गाउँ कार्यपालिकाको (कार्य सम्पादन) नियमावली २०७४
७. सुनिल स्मृति कार्य विभाजन नियमावली २०७४
८. सुनिल स्मृति बैठक संचालन सम्बन्धी कार्यविधि २०७४
९. गाउँसभा सञ्चालन कार्यविधि २०७४
१०. विपद् व्यपस्थापन कोष सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५
११. मर्मत संभार कोष सञ्चालन निर्देशिका २०७५
१२. कर्मचारी प्रोत्साहन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०७५
१३. व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण कार्यविधि २०७५
१४. उपभोक्ता समिति गठन परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि २०७५
१५. फोहोर मैला व्यवस्थापन तथा वातावरण स्वास्थ्य सरसफाई सम्बन्धी कार्यविधि २०७५
१६. सुनिल स्मृति गाउँपालिकाबाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका २०७५
१७. एफ.एम. व्यवस्थापन तथा सञ्चालन कार्यविधि २०७५
१८. न्यायिक समिति ऐन २०७५
१९. कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन ऐन २०७५
२०. सहकारी ऐन २०७५
२१. आर्थिक कार्यविधि (नियमित तथा व्यवस्थित गर्ने) ऐन २०७५
२२. शिक्षा नियमावली २०७५

परिच्छेद ९: परिशिष्ट तथा सन्दर्भ सामाग्री

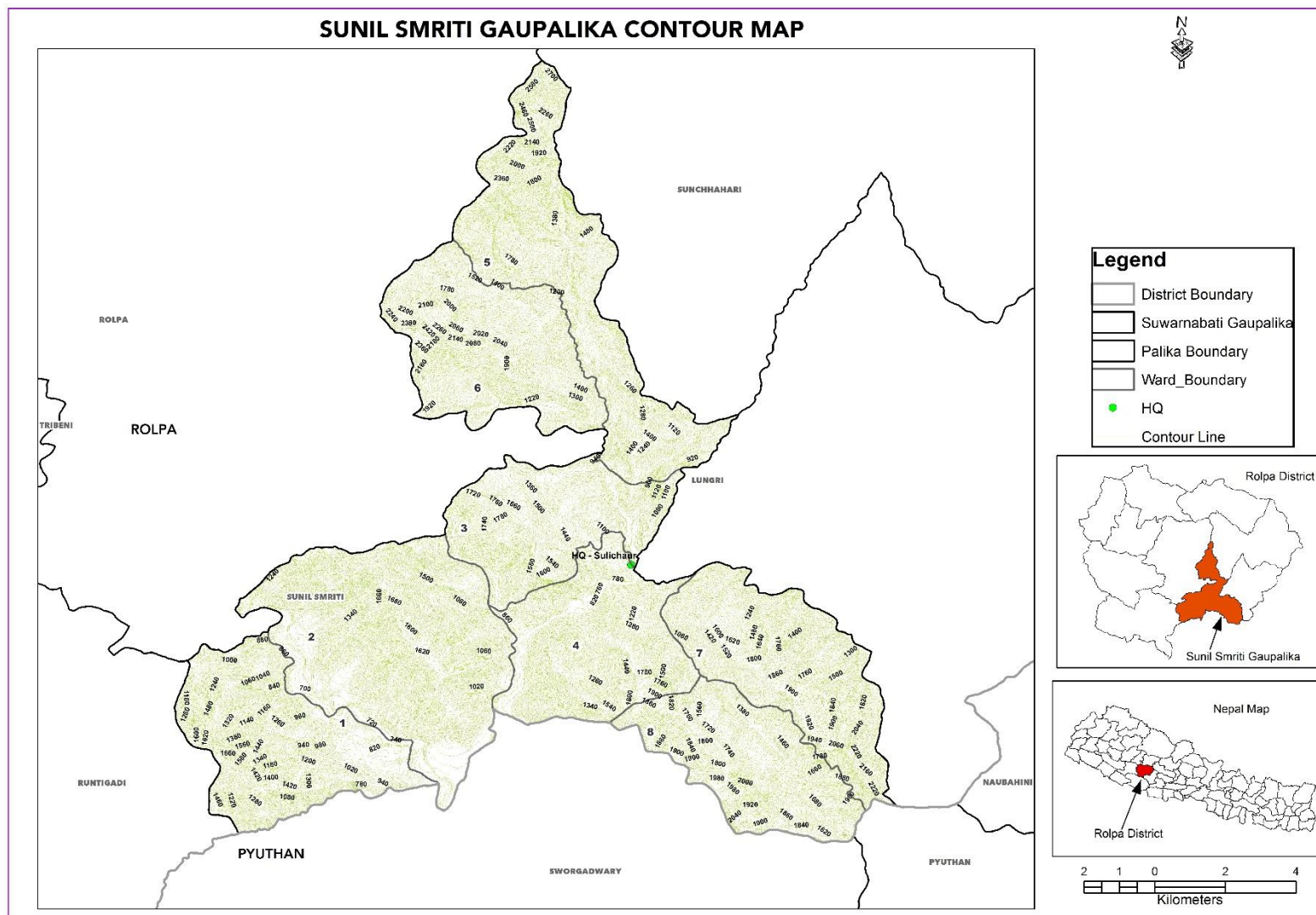
९.१ परिशिष्ट - १ सुनिल स्मृति गा.पा राजनैतिक नक्सा - POLITICAL MAP)

९.२ परिशिष्ट - २ सुनिल स्मृति गा.पा भुउपयोग नक्सा (LAND USE MAP)

९.३ परिशिष्ट - ३ सुनिल स्मृति गा.पा कन्टूर नक्सा(COTURE MAP)

परिशिष्ट - ४ सन्दर्भ सामग्री (REFERENCE MATERIAL)

१. केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग, (२०७० वि.सं.)। नेपालमा गरिवीको लघु क्षेत्र अनुमान २०६८, काठमाण्डौं: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग थापाथली ।
२. संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, (२०७४ वि.सं.)। गाउँ नगर वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधि २०७४ । काठमाण्डौं: संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय, सिंहदरबार ।
३. Central Bureau of Statistics, (2016). *National Climate Change Impact: A statistical Report 2016*, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
४. Central Bureau of Statistics, (2014). National Population and Housing Census 2011 (Village Development Committee/Municipality), Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
५. Central Bureau of Statistics, (2014). National Population Census 2011 (Household and Population by Sex Ward Level), Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
६. Central Bureau of Statistics, (2014). National Population and Housing Census 2011 (Usual Activity Performed in the 12 Month and Economic Activity), Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
७. Central Bureau of Statistics, (2014). National Population and Housing Census 2011 (Usually Active and Not Active Population and Living Arrangement of Children), Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
८. Central Bureau of Statistics, (2016). Statistical Year Book 2015, Kathmandu: Central Bureau of Statistics, Thapathali.
९. National Planning Commission, (2014). Nepal Human Development Report, 2014. Kathmandu: GoN, National Planning Commission.
१०. Survey Department, (1996). Land Reform and Mapping Project Report. Kathmandu: GoN, Ministry of Land Reform and Management. www.mofald.gov.np